TĖVYNĖS SARGAS

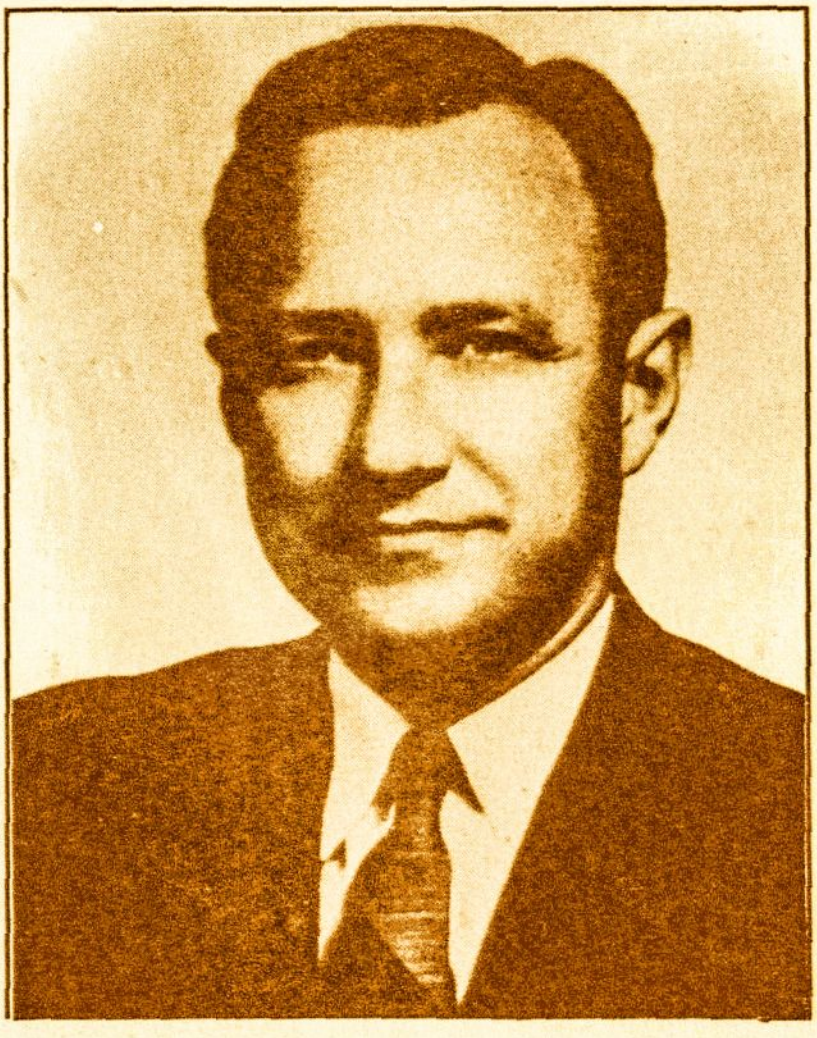

DR. KAZYS ŠIDLAUSKAS

1990. IV. 2

TĖVYNĖS SARGAS — GUARDIAN OF THE FATHERLAND

Pradėtas leisti 1896 m. — Established 1896

Redaguoja — Editor: Algirdas J. Kasulaitis

Redakcijos adresas — Address of Editor: 894 East 223rd Street, Euclid, Ohio 44123. Tel. (216) 261-4994

Administracija: Pranas Razgaitis, 6755 Parkgate Oval, Seven Hills, Ohio 44131, U.S.A.

Leidžia Popiežiaus Leono XIII Literatūrinis Fondas.

Č. Masaitis
P. O. Box 442
Thompson, Conn. 06277

Published by Pope Leo XIII Literary Fund.

Viršelį piešė Paulius Jurkus.

Spaudžia PRANCIŠKONŲ spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V i r š e l y j e :

DR. KAZYS ŠIDLAUSKAS,

Kopenhagos, Muencheno ir Harvardo aukštųjų mokyklų auklėtinis, politikas, teisininkas ir žurnalistas. Eilę metų jis buvo Lietuvių Krikščionių Demokratų centro komiteto ir Amerikos Lietuvių Tarybos centro valdybos pirmininkas. Jis neseniai išleido atskira knyga savo straipsnių rinkinį politiniais, teisiniais ir laisvinimo klausimis.

TĖVYNĖS SARGAS

1990 Įsteigtas 1896 Nr. 2 (74)

JOKŪBO MARITAINO KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA

KUN. VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, MIC

Naujasis humanizmas
Krikščioniškoji demokratija
Pluralizmas
Tikinčio ir netikinčio bendradarbiavimas
Kultūra ir politika
Asmens sąvoka ir politika
Individualybės klausimas

Naujasis humanizmas

Jokūbas Maritainas šiandien yra vienas iš plačiausiai paskli-dusių filosofų, kurie kalba apie naują krikščionišką žmogų ir jo organizaciją. Maritaino pilnutinio humanizmo mokslas yra popu-liarus dėl to, kad jis svarsto ne tik idėjinę krikščioniško gyvenimo pusę bet ir jo kasdieninį arba pasaulietišką pritaikymą. Tuo būdu jis prieina ir prie krikščionių susiorganizavimo arba politikos pro-blemų. Maritainas yra pastebėjęs, kad krikščionybė ir gyvenimas šiandien yra labai vienas nuo kito nutolę. Ieškodamas priemonių krikščionybei suartinti su gyvenimu, Maritainas apsistoja prie demokratijos. Tarp krikščionybės ir demokratijos jis mato natūralų linkimą vienas į kitą. Šiuo būdu Maritainas savaime pasidaro vienu iš krikščioniškosios demokratijos filosofų.

Tiesa Maritaino pažiūros, nors remiasi tomizmu, nėra laikomos priimtinomis be jokios kritikos šios filosofijos sluogsniuose. Yra gilių filosofinių klausimų, pvz. apie žmogaus asmens supratimą, kuriuose daugelis krikščioniškų filosofų laikosi kitokios nuomonės negu Maritainas. Tačiau šalia šio daugiau teoretinės filosofijos klausimo, Maritaino krikščioniškosios demokratijos mokslas turi daug visiems priimtinų dalykų. Maritainas savo mokslą skelbia labai ryškioje ir patrauklioje formoje, dėlto šiandien jis netrūksta šalininkų.

Maritaino naujojo žmoniškumo idealas yra ne kas kitas, kaip "socialinėje laikinėje srityje įvykdymas tos pagarbos žmogui, kuri yra išreikšta Evangelijoje; kad ji veiktų ne tik dvasiinėje srityje, bet kad rastų savo išraišką ir broliškoje bendruomenėje".[1]

Mūsų laikai yra labai toli nuo Evangelijos dvasios savo visuomeninėje struktūroje. Kaip tik dėlto jie nėra stiprūs; jie yra ligonio būklėje. "Mirties patale guli ta nežmoniška gyvenimo samprata", sako Maritainas.[2] Šio nežmoniško gyvenimo būdo charakteringasis bruožas yra humanizmas be Dievo. Tai yra "į materializmą patekęs dvasingumas, su kuriuo lengvai žaidžia materialistinė bedievybė ir pagonybė".[3] Ir ši ligūstą visuomeninė būklė ilgisi, kad mes rastume išganingą ryšį tarp Evangelijos ir visuomeninės veiklos.

Iš esmės šį ryšį rasti visai nėra sunku. Tarp krikščionybės ir humanizmo yra gilus saskambis, kuris buvo pažeistas kai iš humanizmo buvo išskirtas religinis momentas. Maritainas tą pažeidimą šitaip aptaria: žmogui neduoti nieko daugiau išskyrus tai, kad žmoniška, yra tas pat, kas žmogų išduoti, padaryti jį nelaimingu.

Žmogus turi natūralų žmogaus linkimą peraugti pats save. Dėlto Maritainas savo pilnutinio humanizmo sampratoje skiria daug vietos dar vienam bruožui: būtent heroizmui. "Nėra žmogaus gyvenime labiau kasdieniško dalyko kaip heroiškumas."[4] Heroizmas sudaro natūralų pagrindą kūrybiniam žmogaus nusiteikimui, kultūriniam augimui bei visai istorinei dinamikai, t.y. visiems tiems dalykams, kuriems Maritainas skiria daug dėmesio.

Krikščioniškoji demokratija

Būdingas Maritaino krikščioniškosios santvarkos bruožas

yra tas, kad ji yra nekintanti savo principuose bet judri jų pritaikyme gyvenimo kasdienybėje.

"Kalbant apie mano pastangas pavaizduoti būsimos krikščioniškos visuomenės tipą ir paliekant nuošaly atsitiktinius bruožus, man asmeniškai esminis dalykas yra tas, kad aukštieji visuotiniai principai yra nekintami ir kad jų pritaikymo ir realizavimo būdai yra analogiški bei kintami, atsižvelgiant į įstorinio klimato įvairumą. Ir taip principai, kurie buvo pritaikinti viduramžiuose visada yra teisingi, bet kitokiu būdu jie turi būti taikomi modernios civilizacijos laikais." Taip sutraukia savo pažiūras į krikščioniškąją demokratiją Maritainas savo knygoje *Žmogus ir valstybė*.[5]

Šio pareiškimo proga gali iškilti du klausimai arba net du priekaištai, kurie Maritainui kartais ir yra padaromi. Visų pirma gali kilti klausimas ar Maritainas, pabrėždamas principų pritaikymo judrumą, neišlaisvina kai kurias sritis iš aukštųjų principų priklausomybės ir nekuria naujo pasaulietiško tikėjimo? Ar jis tuo būdu neįveda į savo sistema dualizmą? Ir antras klausimas, ar jis, pabrėždamas viduramžinių principų reikšmę, nenori mus grąžinti į viduramžių laikus.

N. W. Michener, visuomeninio Maritaino mokslo tyrinėtoja, atsakydama į pirmąjį klausimą pabrėžia, kad Maritaino humanizmas yra teocentrinis bet ne anropocentrinis dalykas. Dualizmą, kuris atskirtų Dievo dalykus nuo pasaulio dalykų jis laiko didžiąja nuodėme. Tai būtų grįžimas į humanizmą be Dievo. "Šie pastarieji dalykai, būtent socialinis, ekonominis ir politinis gyvenimas būtų palikti jų pačių medžiaginiam įstatymui ir atskirti nuo Evangelijos reikalavimų".[6] žinant Maritaino pasisakymą prieš humanizmą be Dievo, atrado, nėra pagrindo įtarti, kad jo kintame didžiųjų principų pritaikyme pobūdis būtų pavojingas patiems principams.

Ne mažiau tikri mes galime būti ir dėl antro priekaišto, būtent, kad Maritainas nori mus grąžinti į viduramžius. Šis priekaištas buvo pasiekęs paties Maritaino ausis ir jis į jį atsako, paaiškindamas, kad ieškoti įkvėpimo viduramžiuose nereiškia jų grąžinti. Tokia mintis būtų priešinga ir Maritaino dinamizmui dėlto jis ją atmeta. "Būtų piktžodžiavimas prieš Dievo Apvaizdos vaidmen į žmonijos istorijoje, jei kas norėtų grąžinti praeitį."[7]

Sustatydamas tokiame veikimo sąlytyje nekintamas tiesas ir judrų jų pritaikymą Maritainas sukuria didelės laisvės ir didelio

dinamizmo atmosferą. "Tyrinėjimo laisvė, net su rizika suklysti, yra normalus žmogaus gyvenimo kelias."[8] Taip pat tikėjimo ir Dievo pažinimo dalykuose Maritainas reikalauja didelės laisvės. "Valstybė neturi jokio autoriteto įsakyti bet kokį tikėjimą arba pašalinti bet kokį tikėjimą iš vidinės sąžinės srities."[9] Tiesa, "mes norime, kad visi žmonės pilnai tikėtų tiesa, bet primestinis tikėjimas yra veidmainystė, šlykšti Dievui ir žmonėms."[10]

Pluralizmas

Maritaino politikos sąvoka yra padaryta ne tiek iš kasdieninio politinio darbo, kiek iš politinio perversmo. Pirmąja naujo politikavimo sąlyga jis laiko nutraukimą ryšio "su ta civilizacija, kuri dvasiškai remiasi civiliniu humanizmu, o ekonomiškai remiasi pinigo vaisingumu. Bet šalia to naujajai santvarkai reikia saugotis totalistinių arba komunistinių klaidų į kurias ši civilizacija veda, kaip į savo natūralią katastrofą."[11]

Šia proga mes galime pastebėti, kad Maritainas mūsų laikų totalizmus nelaiko kaip nors be sąryšio atsiradusius gyvenime. Jis juos laiko civilinio humanizmo padariniu. "Ta modernioji civilizacija, pasak jo, yra labai sunešiotas drabužio gabalas, iš kurio nieko naujo negalima padaryti."[12]

Budamas totalistinių pavojų akivaizdoje Maritainas politinę vienybę nelaiko aukščiausiu politiniu idealu. Į tai jį skatina ne vien totalitarizmo klaidos. Ir suverenumo idėją jis laiko per daug išpūstu dalyku. Politinė vienybė, kuri turėtų susikurti naujajame humanizme nebus "vienybė iš esmės ir iš konstitucijos kuri iš viršaus yra užtikrinta to paties tikėjimo ir tos pačios konfesijos nuostatų."[13] Ši vienybė bus greičiau troškimų vienybė. Ji sieks "tokios visuomeninio gyvenimo formos, kuri geriausiai atitiktų viršlaikinio asmens gerovei."[14]

Apskritai visame Maritaino politikos supratime asmuo yra tas veiksnys apie kurį suktis ir kuriam tarnauti turi valstybė.

Maritainui yra aišku, kad šitoks valstybės idealas yra ne kas kito, kaip krikščioniškas. Savo teisingu vertybių suderinimu jis natūraliai įeina Kristaus karalystės rėmuosna. Šitokia politika natūraliai susilaukia antgamtinės Kristaus paramos. Antra vertus, be šios paramos ji nėra ir įmanoma, "nes be Kristaus nieko didelio ir tvirto negalima padaryti ir politinėje erdvėje."[15]

Tikinčiojo ir netikinčiojo bendradarbiavimas

Jeigu valstybė yra organizuojama krikščioniškais pagrindais ir jeigu ji alsuoja gyva krikščioniška dvasia, kaip jausis joje tas, kuris yra ne krikščionis ar netikintis? Tai yra klausimas, kuri ne kartą kelia krikščioniškosios demokratijos priešai, sugestijonuodami išvadą, kad šis žmogus čia bus persekiojamas ar skriaudžiamas. Matėme, kad Maritainas iš pagrindų atmeta bet kokį jėgos vartojimą pasaulėžiūriniams įsitikinimams skiepinti. Jis ne tik jį atmeta, bet tiesiog juo biaurisi, kaip kiekvienas krikščionis demokratas.

Tačiau šiuomi tikinčiojo ir netikinčiojo politinio bendradarbiavimo klausimas dar nėra pilnai išsprendžiamas. Juk netikintis žmogus turi taip pat kūrybini palinkimą ir politinių aspiracijų. Kaip šias jo aspiracijas įderinti į krikščioniškosios demokratijos santvarką?

Norėdamas išspręsti šį klausimą Maritainas visų pirma atmeta vadinamą minimalistinę teoriją, kurią einant, tikintis ir netikintis turi atsisakyti visų dalykų, kurie juos skiria ir pasilikti tik su tuo, ką jie turi bendro, nors tas bendrumas jų idėjinį lobį iki minimumo sumažintų. "Tai yra gryna fikcija norėti sukurti bendro mokslo minimumą, kuris galėtų jungti vieną su kitu ir kuris galėtų būti pagrindas bendrai veiklai. Kiekvienas (tai yra tikintis ir netikintis, V. Bagd.) įsipareigoja ir privalo įsipareigoti visas ir visiškai ir duoti savo maximum".[16]

Pasvarstykime kodėl Maritainas atmena minimalistinę bendro mokslo teoriją tikinčiojo ir netikinčiojo bendradarbiavimui pagrįsti. Galima pastebėti, kad jis, ją atmeta dėl dviejų priežasčių: visų pirma, kad ši teorija yra fiktyvi ir antra, kad jos rezultatai yra labai maži. Fiktyvi ši teorija yra dėl to, kad abi šalys savo pažiūrų čia neatsisako, tik nuduoda lyg atsisakusios. Jeigu pvz. katalikai ir socialistai savo pažiūrų tikrai atsisakytų, jie liautusi buve kuo yra ir pasidarytų kažkuo trečiu. Bet taip čia neįvyksta. Ir antra, jeigu toks kompromisinis mokslas ir būtų sukurtas, tai jo visuomeninė vertė būtų labai maža. Ir socialistas ir katalikas čia veiktų ne iš viso savo idėjinio turinio, bet tik iš trupučio, kuris liktų suderinus ideologijas. Iš tokio kompromiso politinis darbas kenčia, nes žmogus į jį įsijungia tik nedideliu savo kampu.

Kadangi politinis darbas nėra religinis, tai tikintis ir netikintis gali į jį jungtis visa nesužalota savo idėjine visuma. Iš tokio

pluralizmo politiniame darbe išeina didelis įvairumas, kurį Maritainas vadina klasiško pokylio — convivium vardu.

Bet dabar kada klausimas, kas bus tas ryšys, kuris jungs tikintyjį ir netikintyjį bendrai politinei veiklai, jei juo nebus suderinta ideologija? Ar šiuo pokyliu Maritainas nekuria naują fikciją, netinkančią kasdieniniam gyvenimui? Juo labiau, kad tuo pagrindu negali būti vien žemiškosios naudos momentas. Maritainas apskritai nėra nuomonės, kad politinė veikla būtų grindžiama medžiaginiais interesais. "Šitokios rūšies politikos sufizinimas yra tikriausiai užnuodijęs moderniąją kultūrą."[17] Kokio nors bendro prado šiam bendradarbiavimui reikia. "Jokia visuomenė negali išsilaikyti be pagrindinio bendro įkvėpimo, be pagrindinio bendro tikėjimo."[18]

Ieškant atsakymo į šį klausimą, ar negalima sakyti, kad šiuo bendru pagrindu bus ta tiesos meilė, kurios vedinas yra tiek tikintysis, tiek netikintis žmogus? Dėl šios tiesos meilės tikintis tiki, netikintis netiki. Idėjinio turinio atžvilgiu tarp jų yra begalinis skirtumas. Tačiau tarp jų dažnai nėra išnykęs vienas didelis bendrumas: ištikimybė savo principams, nekompromisinis jų laikymas, neišdavimas jų už žemasias vertybes; žodžiu didelė pagarba tiesai. Štai kur yra bendras terenas, kuriame gali žmoniškai ir nuoširdžiai bendradarbiauti tikintis ir netikintis žmogus, nors kovodami vienas prieš kitą idėjiškai.

Ir praktika parodo, kad nuoširdus tikintis ir nuoširdus netikintis greičiau vienas su kitu randa bendrą kalbą, negu toks, kuriam joks idealas nėra besąlygiškai brangus. Begalis kompromisingumas žmogų daro menku bendradarbiu. Nors mes žinom, kad su juo mes palyginti lengvai galime susitarti, bet mes niekada nežinome su kuriuo paskutiniu jis tarsis ir susitars. Štai dėl ko Maritaino pasisakymas prieš suminimalinimą savo pasaulėžiūros ne tik nekenkia politiniam solidarumui bet duoda progos iškilti daug gilesniam tarp pasaulėžiūrinio bendradarbiavimo pagrindui, kuriuo yra tiesa. Maritainas šiam bendradarbiavimui kaip šūkį siūlo paties Kristaus žodžius: "Kas ne prieš jus, tas už jus." (Mork. 9, 39).

Kultūra ir politika

Kultūra Maritainui nėra koks savyje uždaras ir nuo visko atsietas dalykas. Iš vienos pusės kultūra jam labai artimai siejasi

su politika, iš kitos — su religija. Tiksliai kalbant jis mano, kad net negalima kalbėti apie tų tautų kultūrą arba civilizaciją, kurios nėra sukūrusios savo politinio gyvenimo.[19] Kultūra nepasiekusi politinio apsipavidalinimo jam neatrodo pilna. Iš kitos pusės, kultūra netekusi ryšio su Įsikūnijimu yra patekusi į klystkelį. Tokioje būklėje jis randa moderniąją civilizaciją... Kelias, kuriuo modernioji civilizacija į šią būklę atėjo, susideda iš trijų etapų. Pirmoji stadija buvo tada, kai krikščionija pradėjo džiaugtis savo proto laimėjimais, užmiršdama tikrąją jų kilmę. Šią stadiją jis vadina krikščioniškuoju natūralizmu. Šio laikotarpio kultūra, nors ir į nuotykius pasinešusi, davė puikių vaisių.

Antroji stadija buvo tada, kai atsiskyrusi nuo antgamtinių dalykų, kultūra natūraliausiais dėsniais ėmėsi tvarkyti ir visuomeninį gyvenimą. Didelio bet naivaus optimizmo vedina ji savo viltis sudėjo į žemiškasias gėrybes. Tai buvo racionalistinio optimizmo laikai.

Trečioji stadija yra materialistinio pesimizmo stadija. Jai yra būdinga revoliucija, tokią kokią matome Rusijoje. Čia skelbiama kova Dievui ir jo tvarkai.

Kokią išeitį siūlo Maritainas iš šios beviltiškos kultūros? Tam tikslui jis siūlo kultūrai rasti savo natūralią vietą Įsikūnijimo paslaptyje, o politikai — iš fizinės grįžti atgal į moralinę sritį.

Kalbėdamas apie kultūros sukrikščioninimą, jis nekviečia grįžti į viduramžius. Jis kviečia kurti ne uždarą krikščionišką sistemą, bet rasti krikščioniškai priimtiną atsakymą visiems mūsų laikų sunkiesiems klausimams. Ta proga jis rašo: "Kaip visiškai kitaip visi reikalai atrodytų, jeigu prieš 60 metų koks šv. Tomo mokinys būtų parašęs knygą apie kapitalą, tokią pat lemtingą, kaip Markso ir kuri būtų buvusi atremta teisingais principais."[20]

Šitokią veiklą Maritainas nelaiko tiesioginiai religine veikla, nes ji eina apie žemiškuosius dalykus. Katalikybė turi aukštesnius uždavinius: būtent, amžinąjį žmogaus išgelbėjimą. Ir formuodama civilizacija ji neprivalo leistis jas formuojama.[21] Ji iš vienos pusės turi būti laisva ir prieinama visoms kultūroms, bet iš kitos — kultūrinės, priemones ji turi rinktis laisvai savo tikslams.

Mūsų laikų negerovės kyla iš to, kad politika ir ekonomija atsisakė žmoniškųjų tikslų ir pasiliko tik prie grynai materialistinių tikslų. Atsirado keistas politinis ir ekonominis "gerumas", kuris žmogiškai negali būti laikomas gerų dalyku, pvz. neteisingi

politiniai laimėjimai ir betikslis praturtėjimas. Iš šios būklės kito išėjimo nėra, kaip reikia grįžti į Aristotelio ir Tomo Akviniečio pažiūrą, pagal kuriuos politika ir ekonomija nėra fiziniai mokslai, bet dalis etikos.[22] "Teisingumas, žmoniškumas ir teisė mylėti artimą sudaro esminę dalį politinės ir ekonominės realybės. Išdavystė yra ne tik individualios moralės blogybė, bet ji yra ir blogas dalykas politiškai, nes griauna politinę socialinio organizmo sveikatą."[23]

Asmens savoka ir politika

Sunku būtų susidaryti greitosiomis pilna vaizdą Maritaino mokslo apie asmenį. Jo asmens mokslas iš vienos pusės yra reakcija prieš savo mokytoją Bergsoną, prieš Freudą ir kitus psichologistus, kurie žmoguje pastebi tik psichinius reiškinius, bet nemato tų reiškinių subjekto, Aš. Maritainas atsiskiria nuo jų, matydamas ne tik psichologinius reiškinius, bet ir jų nešėją, viršlaikinį Aš.

Iš kitos pusės Maritaino asmens supratimas yra protestas prieš tuos, kurie asmenį suvokė kaip pastovų Aš, bet jį uždarė savyje, padarydami jį neprieinamą išorės veikimui. Tokie buvo Descartes, Rousseau ir Kantas. Ypač toli nuėjo Kantas, kuriam asmuo pasidarė nepažįstąs ne tik Dievo, šalia jo esančio ir jo Apreiškimo, bet net aplinkos, arba daikto savyje. Kanto žmogus pradėjo viską kurti iš savęs.

Maritaino asmens mokslas nori duoti ne tik realų viršlaikinį asmenį bet ir nugalėti abu jo uždarumus: ir nuo Dievo ir nuo pasaulio.

Tam tikslui Maritainas žmoguje konstatuoja tam tikrą poliariškumą, kuri atstovauja žmogaus asmeniškumas ir jo individualumas. Asmeniškumas atstovauja žmogaus dvasingumą ir pasižymi protingumu ir valingumu. Individualumas atstovauja žmogaus medžiagiškąją pusę. Tai nėra dvi būtybės, bet tai yra tik du skirtingi tos pačios būtybės suvokimo būdai. "Aš esu visai individas iš atžvilgio į tai, ką aš turiu iš medžiagos ir aš esu visiškai asmuo, pagal tai ką aš gaunu iš dvasios."[24]

Šiuo asmens ir individo mokslu Maritainas naudojasi ir savo visuomeninės filosofijos problemoms spręsti. Jo visuomeninėje filosofijoje asmuo turi labai aukštą vietą. Visuomeninis gyvenimas čia yra palenktas viršlaikiniam asmeniui, o ne priešingai. Tačiau

visuomeninės normos turi rasti taip pat kokį pagrindą žmogaus prigimtyje. Kitaip visas visuomeninis gyvenimas pasidarytų žmogui nenatūralus. Turi būti subjektas, kuriam tos normos turi būti taikomos. Asmuo pagal Maritainą juo būti negali, nes jis yra viršlaikinis ir daugiau reiškiąs negu valstybė.

Poliatinio gyvenimo subjektą Maritainas randa medžiaginėje žmogaus prigimtyje arba individualume. Tuo būdu Maritainas išsprendžia asmens ir visuomenės pirmenybės klausimą. Pagal šį mokslą išeina, kad "kiekvienas individualus asmuo santykiauja su visuomene kaip dalis su visuma."[25]

Tačiau ne visas asmuo yra politinių santykių išsemiamas. Politiniam gyvenimui žmogus priklauso ne visas. "Žmogus priklauso politiniamgyvenimui ne visa savo visuma ir ne visu tuo, kas jame yra."[26] Pasiremdamas šv. Tomu Maritainas sako, kad žmogus visu tuo kas jis yra, kas, jis gali būti ir ką jis turi priklauso Dievui. Dėlto pvz. žemiškųjų turtų vartojimai, kuris priklauso žmogui, kaip individui, privalo tarnauti bendrai gerovei. Asmeninis gyvenimas, tuo tarpu, yra aukštesnis ir valstybei nepriklauso.

Individualybės klausimas

Maritaino asmens ir individo padala pirmu žvilgsniu atrodo labai patraukianti ir visus klausimus išsprendžianti. Tačiau giliau įsižiūrėjus ji tokia nėra. Maritainas dvasinę žmogaus prigimtį sutapatina su asmeniu, o fizinę laiko atskiru principu, išreikškiamu individo savokos. Pats Maritainas supranta, kad ši sąmprata slepia savyje gilų žmogaus perskėlimą. Dėl to jis stengiasi įrodyti, kad individualybė ir asmenybė vistiek čia yra toje pačioje būtybėje.

Mums tada kyla klausimas ar Maritaino asmens ir individo padala yra reali, ar ji nėra reali. Jeigu ji nėra reali, tai ypatingo pavojaus ji nesudaro, bet tada ji nėra naudinga ir Maritainui. Ji tada nepadeda jam išspręsti asmens ir visuomenės priklausomybės klausimo. Bet jeigu skirtumas tarp asmens ir individualumo yra realus ir jeigu asmuo neapima viso individualumo o individualumas nėra asmeniškas, tai valstybė turi reikalą su nedvasingais ir neatsakingais individais, o atpirkimo ne visas konkretus žmogus yra išgelbėtas.

Krikščioniškoje filosofijoje asmuo nėra viena iš žmogaus su-

dedamųjų dalių. Asmuo yra tai kas apima, jungia ir atstovauja visas žmogaus sudedamasias dalis. Asmens vieningumas yra toks aukštas, kokio neturi joks daiktas, augalas ar gyvulys. Asmuo gali save pažinti, save apspręsti, žodžiu sakant būti pats saves. Ir kaip toks, suverenus dalykas jis santykiauja ne tik su savo Kūrėju Dievu, bet ir su kitais asmenimis. Santykiavimą su kitais asmenimis ir tuo būdu visą politinę veiklą grįsti tik medžiagine žmogaus prigimties puse būtų gilus ir bereikalingas šiu santykių pažeminimas. Pats Maritainas praktikoje niekada su tokia išvada nenorėtų sutikti, nes, kaip matome, jis yra priešas nureliginto humanizmo.

Asmens esminis bruožas yra ne tai, kad jis turi daug sudedamųjų dalių ir reiškiasi įvairiomis galiomis, bet tai, kad jis visą šį pasireiškimų kompleksą vienija ir už jį atsako. Iš čia kyla žmogaus laisvė, jo teisė ir jo atsakomybė. Tiesa, žmoguje galima pastebėti įvairių jėgų ar dalių nesiderinimų ar net konfliktų. Tai pvz. yra iškėles apaštalas Povilas konstatuodamas savyje dvi viena prieš kitą kovojančias jėgas. Tačiau ne čia yra asmens esmė, kad žmogaus dvasia yra aukštesnė už kūną, bet čia, kad kūnas ir dvasia sudaro nuostabią vienumą, kurios net mirtis neįstengia galutinai pertraukti, nes ši vienybė yra amžina.

Asmens atidalinimas nuo individualumo yra idealistinės filosofijos bendrosios idėjos liekana Maritaino filosofijoje. Jos įtakoje būdamas Maritainas individo klausimą sprendžia iškeldamas ji už skliaustų. Autentiška krikščioniškoji mintis tuo tarpu nenori šitokiu būdu sau darbo pasilengvinti. Ji nori žmogaus problemos sprendimo ieškoti jo individualybės nei momentui nepalikdama šalia. vistiek, ar čia reikalas apie asmeninę ar apie tautinę individualybę. Žmogaus egoizmą reikia nugalėti nesunaikinant ir nepažeminant jo individualumo. Pvz. mums nepriimtinas toks egoizmo nugalėjimas, kuri nori padaryti komunizmas. Jis nugali egoizmą, bet ir asmens ten nebelieka. Taip pat norint apginti asmens kilnumą nėra reikalo jo atjungti nuo konkrečių jo individualumo bruožų.

Reikia pastebėti, kad pavojingos šio atsakymo pasėkos, rodos, neturi praktiškos įtakos visuomeniniam Maritaino mokslui. Čia šio pavojaus jis išsisaugoja ir neleidžia to skirtumo pasėkoms pasireikšti. Praktiškai Maritainas yra ne tik bendrosios dvasios kilnybės kultyvuotojas, bet ir dvasingos individualybės. Kad jis nepaisant savo individualizmo atskyrimo iš asmenybės, turi labai

aukštą individualizmo supratimą tai matyti ypač jo poetikoje. Apie subjektyvą poezijoje jis rašo: "Poezijos Aš yra gyvenančio ir mylinčio subjektyvumo esminė gelmė, tai yra tarsi šventojo subjektyvumas, tik kitoje srityje..."[26] Atrodo, kad subjektyvumą sunku būtų sutalpinti vien fizinėje žmogaus prigimtyje. Ne mažiau aukšta pažiūrą Maritainas apie šventojo individualumą. "Sekti šventuosius tai reiškia kaip tik būti originaliu; sekti šventuosius reiškia būti nepamėgdžiojamu."[27]

Mes matome, kad poezijoje ir religijoje besireiškiąs Maritaino individualizmas yra labai aukštas ir neįmanomas be dvasiškos prigimties ir be asmeniškumo. Visa tai liūdija, kad jo padarytas asmens ir individo atskyriumas savo filosofijoje nėra toks būtinas jo dvasios bruožas.

Išnašos

1. Christlicher Humanismus, 1950 m. Heidelberg, 6 psl.
2. Ten pat, 6 psl.
3. Ten pat, 5 psl.
4. Ten pat, 1 psl.
5. Citata iš N. W. Michener Maritaino rinktinių tekstų leidinio, žr. 95 psl.
6. Cituota iš Michener, 94 psl.
7. Ten pat, 96 psl.
8. Ten pat, 100 psl.
9. Ten pat, 100 psl.
10. Ten pat, 101 psl.
11. Christlicher Humanismus, 195 psl.
12. Ten pat, 163 psl.
13. Ten pat, 133 psl.
14. Ten pat, 133 psl.
15. Christlicher Humanismus, 133 - 134 psl.
16. Christlicher Humanismus, 162 psl.
17. Religion and Culture, Paris, 1946 m., 44 psl.
18. Cit. iš Michener, 103 psl.
19. Pal. Religion and Culture, 104 psl.
20. Religion and Culture, 49 psl.
21. Ten pat, 52 psl.
22. Religion and Culture, 44 psl.
23. Ten pat, 45 psl.
24. Cit. iš Michener, 55 psl.
25. Ten pat, 51 psl.
26. Art and Poetry, New York, 88 psl.
27. Ten pat, 79 psl.

KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA PASAULYJE IR LIETUVOJE

VIKTORAS PETKUS

Vakarų kultūra savo esme visą laiką buvo krikščioniška. Tik praeito šimtmečio viduryje Vakarų Europos filosofijoje ir gyvenime Dievo klausimas tapo aštrus. Jeigu anksčiau vyko kova tarp skirtingų Dievo sampratų, tai nuo tada prasideda tiesioginis Dievo neigimas ir pasireiškęs įvairiomis srovėmis. Dievo neradę žmonės gyveno visais amžiais, bet tai buvo tik atskiri atvejai. XIX a. dvasinį klimatą ėmėsi kurti ateizmas. Frydrichas Nytčė (1844 - 1900) pradėjo vadinamąjį žmogaus laisvinimą ne vien nuo krikščioniškosios, bet ir nuo bet kokios moralės. Jis paskelbė ir "Dievo mirtį".

Vis tik Bažnyčia suprato, kad ne visi formaliai nepriklausantys Bažnyčiai yra jos priešai, kad jos pareiga — ieškoti būdų, kaip juos pritraukti prie savęs. Vėliau Stasys Yla parašys: "Katalikiškumo esmei būdinga — nors katalikiškajai realybei dažnai tolima — atsiverti į visas puses ir pasiruošti visą į save priimti" (Siauroji ar pilnoji katalikybė", Kaunas, 1939 m. 143 p.).

Iškilo žmogaus laisvės problema, nes pramonėjant Vakarų Europai susiformavo darbininkų luomas, neturintis jokios nuosavybės ir vilčių išbristi iš skurdo. Atmetus bet kokią moralę, atpuolė ir rūpestis kitu žmogumi. Į jį imta žiūrėti kaip ir kitus padarus, t.y. naudos akimis. Pasikeitė žmonių socialinių santykių tradicijos.

Kai kas tai vertina vien kaip "kultūrinių modelių kaitą".

Krikščionybės pagrindinis principas — be žmogaus meilės nėra įmanoma tikra Dievo meilė. Todėl atmetusiam krikščioniškąsias vertybes visuomenės sluoksniui Bažnyčia, atsižvelgdama į prasidėjusį neregėtą žmogaus išnaudojimą, iškėlė mielaširdystę kaip Bažnyčios doktrinos pagrindinę kategoriją. Bažnyčioje atsirado daug šviesių žmonių, pasiryžusių lyginti luomų santykius ir tuo pačiu naikinti susidariusį skurdą.

Prancūzijoje tuo keliu ėjo filosofas publicistas, kunigas Felisitas Robertas de Lemenė (Hugues - Felicité - Robert de Lamen-

Viktoras Petkus, Krikščionių Demokratų Sąjungos pirmininkas

nasis, 1782 VI 19 - 1854 II 27) tikėjęs, jog visuomenę galima pagerinti moralinėmis pastangomis, vienuolis domininkonas Žanas Baptista Amri Lakorderas (Jean-Baptiste - Henri Lacordairė 1802 - 1861), pasirinkęs krikščionybės ir laisvės šūkį, Antuanas Frederikas Ozanamas (Antoine Frederic Ozanam, 1813 IV 23 — 1853 IX 8) atkaklus liaudies gerovės kėlėjas, vengiant kraštutinių priemonių, kuris manė, jog krikščionišką demokratija — politinis idealas ir t.t. Vokietijoje socialinius klausimus ne vien teoriškai, bet ir praktiškai ima spręsti kunigas A. Kolpigas (1813 - 1865), Maihco vyskupas Vilhelmas Emanuelis Keteleris (Wilhelm Emanuel Kettler, 1811 - 1877) besirūpinęs socialinių reformų įgyvendinimu ir valstybės socialinės politikos aktyvinimu, vienas reikšmingiausių XIX a. Vokietijos vyskupų, popiežiaus Leono XIII socialinio mokslo pradininkas. Judėjimui didelės reikšmės turėjo vadinamoji 1884 m. spalyje įsteigta Friburgo sąjun-

ga (Union Catholique d'études économique et sociales), kurios veikla buvo slapta, tačiau paplito ir kituose kraštuose, bet pati veikla centralizuota. Jos nutarimais bei studijomis rėmėsi krikščioniškosios demokratijos pradininkai atskiruose kraštuose. Sąjungos išvados ir sprendimai pateko į garsiąją Leono XIII encikliką *Rerum Novarum* (1891), davusią pradžią krikščioniškajai demokratijai. Ten buvo sudėta visa, kuo turtinga žmogaus širdis — tikėjimas ir meilė, viltis ir vargas, laimė ir skausmas. *Rerum Novatorum* — tai krikščioniškosios demokratijos magna charta. Leonas XIII kitoje enciklikoje — apie pilietinę laisvę — *Libertas* (1888 VI 20) rašė, kad religija moko valdovus valdyti teisingai laikytis krikščioniško teisingumo. Tarptautinius santykius reikia grįsti teise ir teisėtumu. Gerai yra žinoma ir senoji išmintis, jog teisingumas gimdo taiką — opus iustitiae pax. Jis tomis enciklikomis, kaip ir kitomis: *Diuturnum* (apie politinės valdžios kilimą ir esmę, 1881), *Imortale Dei* (apie santykius tarp Bažnyčios ir valstybės, 1885), *Sapentiae Christianae* (apie piliečių pareigas, 1890) atsakė į klausimą, ar politika turi vadovautis aukštesniais religijos moralės ir teisės principais, ar ji yra nuo to nepriklausoma ir dėl to stovi šalia, gal virš religinių moralinių ar teisinių normų. Pirmąją pažiūrą ir šiandien palaiko krikščioniškoji (katalikų ir protestantų) socialinė filosofija, natūralioji teisė, Emanuelio Kanto valstybinė etika. Antrosios pažiūros žymus atstovas buvo Nikolo Machiavelis ir jo pasekėjai tironai.

Kadangi religija yra viena iš pačių ryškiausių žmogiškosios būties apraiškų, aiškiai ir iš esmės skirianti žmogų nuo kitų sutvėrimų, nes joks kitas tvarinys jokio religijos pradmens nepaliudijo, todėl kai kuriais istorijos tarpsniais ir kai kuriose valstybėse vyravo pažiūra, kad yra gyvenimo sritys, kaip religija, kultūra, mokslas, ekonomika ir t.t., kurios turėtų būti nepolitinės, t.y. išimtos iš valstybės aparato kontrolės. Už tai ir apie demokratiją yra sprendžiama, kiek valstybė nesupolitino tų sričių. Tad gyvenime yra ne vien politika, bet ir aukšti siekiai. Bet kokie žygdarbiai be dvasinės kultūros, gilios mąstysenos neįmanomi.

Valstybėje svarbiausieji politikos nešėjai ir politinės minties kūrėjai bei vykdytojai yra politinės partijos. Pačia pirmąja labai artima krikščionims demokratams partija laikytina jau 1848 m. Vokietijos Frankfurto tautinėje asamblėjoje sudaryta Katalikų su-

sivienijimas, apjungęs visus katalikų atstovus. Stipria opozicija kariškajai Bismarko politikai buvo 1870 m. sudaryta nauja katalikų partija, žinoma Centro vardu, vadovaujama Liudvigo Vindthorsto (Liudvig Windthorst, 1812 - 1891), laimėjusi vadinamąjį Kulturkampfą. Kada pradėtas naudoti krikščionių demokratų vardas, neaišku. Tas terminas partijos reikšme XIX a. gale sutinkamas vokiečių ir prancūzų literatūroje.

Leonas XIII (Džoakino Peči — Gioacchino Pacci, gim. 1810 III 2, popiežiumi išrinktas 1878 II 20, mirė 1903 VII 20) enciklika *Rerum Novarum* (1891 V 15) iškėlė visus aktualiuosius darbininkijos socialinius klausimus: privati nuosavybė, atlyginimas uždarbą, organizacijos ir kt., paskatino katalikų socialinį sąjūdį įvairiuose kraštuose. Patį veikimo būdą aptarė jo nauja enciklika *Graves de Communi* (apie krikščioniškąją demokratiją, 1901 I 18).

Bažnyčia savo socialinę programą visą laiką tobulino: popiežių Pijaus XI enciklikos *Quadragesimo Anno* (1931 V 15) ir *Divini Redemptori* (1937 III 19), Jono XXIII enciklika *Mater et Magistra* (1961), Vatikano II susirinkimo priimta ganytojiškoji konstitucija "Apie Bažnyčią dabartiniame pasaulyje" (1965 XII 7), Pauliaus VI enciklikos *Ecclesiam Suam* (1964), *Populorum Progressio* (1967), apaštališkasis laiškas "Oktogessima Adveniens" (1971), skirtas *Rerum Novarum* aštuoniasdešimtmečiui, Jono Pauliaus II enciklikos *Redemtor Hominis* (1979), skirta Rerum Novarum devyniasdešimtmečiui, *Dives in Misericordia* (1980), *Labora Eksercens* (1981), *Slavorum Apostoli* (1985) ir kt. Bažnyčia vis grįždavo prie šiuolaikinio pasaulio prieštaravimų, prieš žmonių santykių susvetimėjimo daiktų ir malonumų kulto, žmonių depersonalizacijos vartojimo visuomenėje. Tąjį tragizmą taikliai nusako Antanas Maceina: "Mes regėjome žmogų, vainikuojantį karaliais tuos, kurie jam žadėjo duonos, savo sąžinę sudedantį į rankas tų, kurie už jį mąstė ir sprendė; savo asmenybę paneriantį į kolektyvą tautos rasės ar klasės pavidalu" (*Didysis inkvizitorius*).

Krikščionių demokratų, judėjimas įgavo tarptautinį pobūdį, nes visos Krikščionių demokratų partijos susijungė po Pirmojo pasaulinio karo Paryžiuje ir vadinosi Utrechto internacionalu, kuriam priklausė ir Lietuva. Antrojo pasaulinio karo metu Londone veikė Krikščionių demokratų internacionalas, kuris Lježę sušaukė pokarinį krikščionių demokratų Kongresą (1947 n,).

Tuomet buvo įsteigta Europos Krikščionių demokratų sąjunga, kuriai 1976 m. priklausė 21 krikščionių demokratų partija iš 13 Europs šalių. 1950 m. buvo įsteigta Vidurio Europos krikščionių demokratų sąjunga. Dabartiniu metu Europos Krikščionių demokratų sąjungos ir partijos sudaro Europos Tautų sąjungą. 1956 m. lapkričio 8 - 9 d. Paryžiuje buvo sušaukta pasaulinė Krikščionių demokratų konferencija. 1976 m. buvo paskelbtas pasaulio krikščionių demokratų politinis manifestas (išspausdintas *Tėvynės Sarge* 1979 m. Nr. 2).

Katalikiškosios pasaulio krikščionių demokratų sąjungos ir partijos savo veikloje vadovaujasi jau minėtomis popiežių enciklikomis, ypač *Rerum Novarum* ir *Graves de Communi*. Gi visą krikščionių demokratų judėjimą jungia laikymasis krikščioniškosios etikos dėsnių privačiame ir bendruomeniniame gyvenime, Bažnyčios teisių gynims ir didžiosios socialinės-ekonominės reformos teisės ribose. Jas visas saisto Londone statusas šiais septyniais dėsniais:

1. Etikos primatas politiniame ir socialekonominiame gyvenime;
2. Žmogaus asmens ir jo teisių apsauga bei gerbimas;
3. Pilietinė laisvė ir derama pusiausvyra tarp valdžios ir laisvės, taip pat ir tarp asmens ir visuomenės teisių;
4. Demokratinė sistema, besiremianti visuotinių rinkimų išrinktu parlamentu gali geriausiai apginti asmens teises;
5. Visų tautų ir mažumų teisė laisvai vytytis;
6. Tautų bendradarbiavimo bei tarptautinių santykių išlyginimo institucijų stiprinimas;
7. Visų tautų tarpusavio priklausomybė ir iš čia einąs būtinumas panaikinti visas kliūtis laisvai keistis gėrybėmis ir laisvai judėti žmonėms (emigracija).

VOKIETIJOS krikščionių demokratų (Centro) veikla 1933 m. buvo sustabdyta. Daug jo vadų nukentėjo. 1945 m. išlikusi didžioji Centro dalis susitarė su panašia protestantų politine srove sudarydamos Krikščionių demokratų ir Krikščionių socialines sąjungas. Jos turi per pussantro milijono žmonių. Abi sąjungos 1949 - 1968 m. Vakarų Vokietijoje buvo valdančiąja partija.

PRANCŪZIJOJE krikščionių demokratų judėjimas prasidėjo XIX a. viduryje, bet jam stigo tokio organizuotumo kaip Vokietijoje. Organizuotai kaip Liaudies respublikinis judėjimas

veikia nuo 1912 m. (Mouvement Républicain Populaire), o 1924 m. buvo įsteigta atskira Partie démokrate populaire.

AUSTRIJOJE krikščionių demokratų partija išaugo iš krikščionių sąjungos 1880 m. Ji 1938 m. buvo uždaryta ir daugelis jos veikėjų suimti. Ji 1945 m. atsikūrė kaip Austrų Tautos partija (Osterreichische Volkspartei). Ją sudaro šešios organizacijos, turinčios apie milijoną narių.

ŠVEICARIJOJE krikščionių demokratų partija įkurta 1881 m. Katalikiškoji socialinių ir ekonominių studijų draugija Friburge veikė nuo 1884 m. Iki 1970 m. partija vadinosi Konservaterių krikščionių socialinė katalikų partija, o dabar — Šveicarijos Demokratų Krikščionių partija. Be to, krašte veikia Šveicarijos Evangelikų liaudies partija, paplitusi tarp vokiškai kalbančių šveicarų.

BELGIJOJE Socialinė krikščionių partija susikūrė 1830 m. ir iki 1945 m. vadinosi Katalikų partija, kuri 1969 m. suskilo į Volonijoje veikiančią Socialinę krikščionių partiją ir Krikščionių liaudies partiją, veikiančią Flamandijoje. Jas abi sudaro apie 200 tūkst. narių.

OLANDIJOJE nuo seno egzistavo konfesinės partijos, kurios 1917 - 1967 m. vaidino reikšmingą vaidmenį ir kurios priklausė Europos Krikščionių demokratų sąjungai: Katalikų liaudies partija (Katholieke Volkspartij, kurios veikla tęsiasi nuo 1896 m.) ir dvi protestantų (kalvinistų) partijos — Antirevoliucinė partija (Anti-Revoliutionaire Partij, susikūrusi 1878 m.) ir Krikščionių istorinė sąjunga (Christelijk - Historische Unie, susikūrusi 1908 m.), kurios 1976 m. susijungė į Krikščioniškai demokratinę apeliaciją, kurios šaknys siekia 1967 m. Tokiu būdu katalikai ir kalvinistai sudarė krikščionių demokratų federaciją.

Pirmoji katalikų politinė organizacija susikūrė 1870 m. — Romsch-Katholieke Kiesvereniging Nord-Brabant, sudariusi tamprią ir ilgalaikę politinę koaliciją su kalvinistų Antirevoliucine partija.

ITALIJOJE krikščionių demokratų partija (Partito della Democrazia Christina) turi apie du milijonus narių. Įkūrta 1943 m. Popiežius Pijus IX 1867 m. enciklika *Non Expedi* buvo uždraudęs katalikams dalyvauti Italijos politiniame gyvenime. Vėliau tai pakartojo ir popiežiai Leonas XIII ir Pijus X, bet 1919 m., draudimą atšaukus, susikūrė masinė politinė katalikų partija Partito

Popolare Italiano. Ji 1925 m. buvo B. Musolinio uždaryta. Nuo 1945 m. krikščionys demokratai vadovauja visoms Italijos vyriausybėms.

SAN-MARINE krikščionių demokratų partija susiorganizavo 1945 m.

MALTOJE krikščionys demokratai yra susiorganizavę ir politiškai: Maltos Nacionalistų partija yra Krikščionių demokratų Internacionalo narė.

LICHTENSTEINE nuo Antrojo pasaulinio karo veikia Krikščionių socialinė partija.

LIUKSEMBURGE Krikščionių socialinei liaudies partijai jau antras šimtmetis. Nuo 1819 m. iki 1917 m. vadovavo visoms Liuksemburgo vyriausybėmis.

JUGOSLAVIJOJE veikia šios krikščionių demokratų organizacijos: Chorvatų ūkininkų partija, Slovėnijos Krikščionių socialinė partija ir Chorvatų Krikščionių demokratų sąjunga.

RUMUNIJOJE yra susikūrusi Rumunijos Tautinė krikščionių demokratų ūkininkų partija.

BULGARIJOJE krikščionys demokratai stačiatikiai 1989 m. atgaivino savo politinę veiklą.

RYTŲ VOKIETIJOJE veikia Krikščionių demokratų sąjunga, turinti per šimtą tūkstančių narių (Christlich-Demokratische Union), įkurta 1945 m. Dabartiniu metu Rytų Vokietijoje veikia šios krikščionių demokratų organizacijos: Krikščionių demokratų sąjunga, Vokiečių socialinė sąjunga ir Demokratinis susivienijimas (Christlich Demokratische Union der DDR-CDU, Deutsche Sociale Union ir Demokratischer Aufbruch).

DANIJOJE taip pat nuo 1971 m. veikia krikščionys demokratai. Jie turi savo gretose 10 tūkst. žmonių.

ČEKOSLOVAKIJOJE šiuo metu veikia šios krikščionių demokratų organizacijos: Čekoslovakijos Liaudies partija, Čekų Krikščionių demokratų partija ir Slovakų krikščionių socialistinė sąjunga.

NORVEGIJOJE Krikščionių liaudies partija susikūrė 1933 m. Jos narių yra apie 60 tūkst. Parlamente turi 14 vietų. Užsienio reikalų ministras — krikščionis demokratas.

ŠVEDIJOJE 1960 m. susikūrė Krikščionių demokratų sąjunga. Ji turi 20 tūkst. narių (Kristen Demokratish Samling).

SUOMIJOJE 1959 m. susiorganizavo Suomijos Krikščionių sąjunga, turinti 18 tūkst. narių.

ESTIJOJE 1988 m. susikūrė Estijos Krikščionių sąjunga, kurios suvažiavimas įvyko 1989 m. birželio 22 d. Vėliau ji pasivadino Estijos Krikščionių demokratų sąjunga.

BALTARUSIJOJE veikė iki 1939 m. Baltgudžių Krikščionių demokratų sąjunga (Beloruskaja Chryscijanskaja Demokratyja), Vakarų Baltgudijoje ir Vilniaus krašte susiorganizavusi XX a. antrajame dešimtmetyje (Petrapilyje 1917 m.). Vadovu buvo kunigas Adomas Stankevičius. Aktyviais vadovais buvo Godlevskis, Stapočius, Karuza, J. Pozniakas ir kt. Veikė ir jaunimo organizacija kaip Baltgudžių studentų sąjunga (1925 - 1939 m.).

UKRAINOJE yra nuo 1989 m. susikūrusi krikščionių demokratų organizaacija — Ukrainos Krikščionių demokratų frontas.

LENKIJOJE krikščionys demokratai ėmė kurtis Vokietijai priklausiusioje dalyje nuo 1902 m., Rusijai — 1905 m., Austro-Vengrijai — 1908 m. 1919 m. susidarė Lenkijos Krikščionių demokratų partija. Šiuo metu Lenkijoje veikia šios krikščionių demokratų organizacijos: Lenkijos Darbo partija, Lenkijos Ūkininkų partija — Solidarumas ir Lenkijos Krikščionių tautinė partija.

VENGRIJOJE krikščionys demokratai ypač aktyvia veikla pasižymėjo šio šimtmečio pradžioje. Dabar čia veikia šios krikščionių demokratų organizacijos: Vengrijos Krikščionių demokratų liaudies partija, Vengrų Demokratinis forumas ir Vengrijos Mažumų partija.

GRUZIJOJE krikščionys stačiatikiai 1989 m. susijungė į dvi organizacijas: Gruzijos Krikščionių demokratų sąjungą ir Gruzijos Tautinę demokratų partiją.

GRAIKIJOJE veikia krikščionių stačiatikių Naujoji demokratija.

ISPANIJOJE yra trys katalikų krikščionių demokratų partijos.

PORTUGALIJOJE veikia katalikų Demokratų socialinis centras.

AIRIJOJE katalikai turi savo politinę partiją (FINE Casel).

ARGENTINOJE Krikščionių demokratų partija sukurta 1954 m. Ji palaiko artimus saryšius su Europos ir Amerikos krikščionimis demokratais.

ČILĖJE katalikai susibūrę į dvi politines partijas: Krikščionių demokratų partija, susidariusią 1957 m. iš anksčiau veikusių Socialkrikščionių konservatorių partijos ir Tautinės falangos, ir nuo krikščionių demokratų 1972 m. atskilusi Kairiųjų krikščionių partiją. 1964 - 1970 m. krikščionys demokratai vadovavo Čilės valstybei.

VENECUELOJE 1946 m. sausio 13 d. susikūrė Venecuelos Socialkrikščionių partija.

PERU katalikai turi dvi politines partijas: krikščionių demokratų partiją, įsikūrusią 1956 m., ir nuo jos 1966 m. atskilusią Liaudies krikščionių partiją.

URUGVAJUJE Krikščionių demokratų partija susikūrė šio šimtmečio pradžioje ir iki 1962 m. vadinosi Pilietine sąjunga. 1965 m. nuo jos atitrūko Krikščionių pilietinis judėjimas.

PANAMOJE irgi veikia krikščionys demokratai kaip politinė jėga.

SALVADORE Krikščionių demokratų partija įsikūrė 1960 m.

NIKARAGVOS katalikai sudaro dvi politines partijas: Liaudies socialkrikščionių partiją ir Socialkrikščionių partiją sukurtą 1958 m., kuri palaiko aktyvius ryšius su kitų šalių krikščionių demokratija.

HAITYJE 1979 m. birželio 27 d. buvo sukurta Haičio Krikščionių demokratų partija.

GVATEMALOJE Krikščionių demokratų partija susikūrė 1955 m. Čia 1989 m. įvyko Krikščionių Demokatų Internacionalo kongresas.

DOMINIKONŲ respublikoje Revoliucinė socialkrikščionių partija įsteigta 1962 m., palaikanti plačius ryšius su daugeliu krikščionių demokratų partijų.

BRAZILIJOJE ir KOSTA RIKOJE krikščionys demokratai taip pat turi savo organizacijas.

KAIMANŲ salose (Anglijos valdos) veikia Krikščionių demokratų partija.

LIBANE tarp katalikų maronitų nuo 1936 m. veikia Kataibo partija. Be to tarp tų pačių maronitų nuo 1939 m. veikia ir Tautinio bloko partija, o taip pat Libano Krikščionių demokratų sąjunga.

MADAGASKARE katalikai 1969 m. susiorganizavo Madagaskaro Krikščionių demokratų sąjungą.

UGANDOJE katalikai 1956 m. sudarė Ugandos Demokratinę partiją.

FILIPINUOSE krikščionys demokratai turi savo politines organizacijas.

INDONEZIJOJE veikė Indonezijos katalikų partija ir Indonezijos krikščionių partija, kurios 1973 m. sausio 11 d. valdžios įsakymu buvo įjungtos į Indonezijos demokratų partiją.

Taigi vienas pačių svarbiausių pokarinio pasaulio reiškinių yra krikščioniškosios demokratijos iškilimas ir jos tapimas politine jėga. Be čia išvardintų valstybių krikščionys demokratai veikia ir kituose kraštuose. Trys pagrindiniai krikščioniškosios demokratijos principai yra kova už žmogaus teises, demokratija ir integralumas. Jie ryškūs visose krikščionių demokratų partijose, jų programose ir politinėje praktikoje.

LIETUVOJE veikė lietuvių ir nelietuvių krikščionių demokratų organizacijos. Tarp jų jau minėtoji Baltgudžių krikščionių demokratų sąjunga (1917 - 1939 m.), Lenkijoje krikščionių demokratų organizacijų skyriai. Vilniaus vyskupas Eduardas Ropas 1905 m. buvo sudaręs unijinės krypties katalikų konstitucionistų partiją Vilniuje, į kurią buvo įsijungę ir lietuviai kunigai, bet jiems iš jos pasitraukus vėliau ji tapo Lenkijos Krikščionių demokratų skyriumi. Įvairios lietuvių krikščionių demokratų organizaacijos nuo XX a. pradžios veikia JAV, jų atsirado Vakarų Europooje, Kanadoje, Lotynų Amerikoje.

Lietuvoje tarp lietuvių krikščionių demokratų idėjos ėmė plisti dar prieš garsiąsias Leono XIII enciklikas. Todėl 1905 - 1906 m. veikė Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga. Ji kai kada dar buvo vadinama Lietuvių Krikščionių demokratų susivienijimu. Ją įkūrė buvę apžvalgininkai ir sargininkai, užsibrėžę sau tikslą pakelti tautą iš miego, pagerinti jos būklę ir išvesti į laisvę. Jie tiems, kurie su savo likimu buvo susigyvenę kaip su nepašalinama butinybe, pravėrė akis ir išmokė suprasti savo padėtį ir teises. Jiems buvo skiepijami krikščioniškosios demokratijos dėsniai: tautybė, demokratybė ir krikščionybė. Palikus tautinei sąmonei ir kovingumo dvasiai, atsirado reikalas turėti visą krikščioniškąją demokratiją jungiąs spaudos organas. Tą atliko pirmasis krikfščionių demokratų organas *Žemaičių ir Lietuvos*

Apžvalga (1890 - 1896). *Apžvalgos* keliais ėjo *Tėvynės Sargas* (1896 - 1904 m.).

Buvo paruošta dirva organizuotam darbui. Pirmąją krikščionių demokratų programą parašė 1904 m. Petrapilio Dvasinės akademijos profesoriai: Pranas Bučys, vėliau vyskupas, Jonas Mačiulis-Maironis ir Aleksandras Dambrauskas — Adomas Jakštas. Jie, remdamiesi Leono XIII enciklikomis *Rerum Novarum* ir *Graves de Communi*, nubrėžė aiškias krikščioniškosios demokratijos ideologijos linijas, nustatė principus ir praktišką jų vykdymą, pritaikytą laiko ir vietos sąlygoms. Toji programa buvo taikoma tik gyvenamam laikotarpiui, siekė to kas tomis aplinkybėmis galima buvo pasiekti. Bet jos principai pasiliko tie patys visose ateities krikščioniškosios demokratijos programose, nors vėliau jų būta bene šešeto naujų redakcijų. Pirmosiomis krikščionių demokratų kalvėmis buvo Kauno ir Seinų kunigų seminarijos su Petrapilio Dvasine akademija.

Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga Vilniuje turėjo neoficialų biurą, kuris paskyrė lietuviškųjų gubernijų krikščionių demokratų organizatorius, pvz.: Juozas Tumas-Vaižgantas sukūrė (1905 m. gruodį) Vadatkų kuopą. Tuojau po Didžiojo Vilniaus seimo Juozas — Tumas Vaižgantas parašė ir Krikščionių demokratų sąjungos programą, kuri, teisingiau sakant, tebuvo tik aktualių dienos klausimų, sąrašas. Didžiajame Vilniaus seime krikščionys demokratai turėjo vieną didžiųjų frakcijų. Jiems priklausė didelė kunigų dalis, pasauliečių inteligentų ir nemaža ūkininkų bei amatininkų. Betgi bažnytinės hierarchijos viršūnėse sėdėjo žmonės krikščionims demokratams nepalankūs. Jiems atrodė, jog krikščionys demokratai buvo per radikalus. Todėl krikščionys demokratai negavo savo programai jų pritarimo. Tuo metu, Juozo Tumo-Vaižganto žodžiais tariant, krikščionys demokratai buvo "dvasios sąjunga". Jų pastangomis kunigų seminarijose buvo įvestas privalomas mokslas apie krikščionių socialinį klausimą. Bažnyčiose sakomi pamokslai, kaip Bažnyčia sprendžia socialinį klausimą. Kaune 1908 m. surengti socialiniai kursai su žymiais prelegentais, kuriuos lankė didelis kunigų ir pasauliečių skaičius. Pradėta steigti socialinio pobūdžio įstaigas, kaip elgetynai, prieglaudas ir kt. Buvo susirūpinta spaudos leidimu. Seimuose 1906 m. pradėjo eiti savaitraštis *Šaltinis*. 1908 m. pasirodė žurnalas *Vadovas*, skyręs nemažą vietos krikščionių demokratų idealams

aiškinti ir grįsti. Panevėžy 1905 m. buvo išleista brošiūra "Krikščioniškoji Demokratija", kurioje buvo išdėstyta krikščioniško socialinio mokslo santrauka su trumpa programa, kurios autoriumi buvo kunigas Kazimieras Šaulys. Jis parašė ir kitus darbus: *Socialistai ir mūsų socialieji reikalai* (1907 m.), kur skiriama vietos ir krikščionims demokratams, "Demokratija ir krikščionys demokratai enciklikų prasme" (1907 m.) ir kt.

Paminėtina, kad 1910 m. susiorganizavo ateitininkija. Tai buvo nepolitinė, grynai kultūrinė organizacija, bet krikščioniškąjai demokratijai turėjusi didelės reikšmės, kadangi nemaža ateitininkų, užbaigė mokslus, tapdavo krikščionimis demokratais, o lig tol partijoje inteligentų tarpe vyravo kunigai. Didžiausias ateitininkų nuopelnas, jog jau Steigiamojo Seimo krikščionių demokratų bloke iš 58 narių buvo tik keli kunigai.

Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos veiklą sujaukė Pirmasis pasaulinis karas. Karo pradžioje Vilniuje buvo sušauktas platesnio krikščionių demokratų suvažiavimas, nustatęs veiklos programą ir taktiką karo sąlygomis. Buvo nutarta, vokiečiams okupuojant Lietuvą, mokantiems vokiečių kalbą, pasilikti Lietuvoje, o kitiems trauktis į Rusiją.

RUSIJOJE po 1917 m. vasario revoliucijos susiorganizavo Lietuvių Krikščionių demokratų partija, kuri tų pačių metų kovo mėnesį paskelbė savo programą. Petrapilio Lietuvių seime įvykusiame 1917 m. gegužės 27 d. Krikščionys demokratai turėjo 39 atstovus ir labai aktyviai rėmė revoliuciją už Lietuvos nepriklausomybę, kurią po ilgų ginčų priėmė ir Seimo balsų dauguma (už 140, prieš 128, 4 susilaikė). Socialdemokratai ir dar trijų socialistinių lietuvių partijų (revoliuciniai socialistai liaudininkai, socialistai liaudininkai ir socialistai liaudininkai demokratai) atstovai pakilo iš savo vietų ir giedodami *Intgernacionalą* su raudonomis vėliavomis išėjo iš Seimo, protestuodami priedš tą revoliuciją.

Prisimintina, jog jau Seimo pradžioje socialdemokratai ir socialistai liaudininkai grąsino iš Seimo išeisią, jei katalikiškosios partijos dalyvausiančios prezidiume. Paskui jie pakrikštijo Seimą buržuaziniu ir klerikaliniu, atsisakydami dalyvauti prezidiumo rinkimuose. Sudarius prezidiumą iš dešiniųjų, socialistai pasikvietė karininkus ir jų pagalba socialdemokratai, krikščionims nusileidžiant, užėmė prezidiumą. Ir paskui, kai Voroneže įvyks visų lietuvių partijų suvažiavimas, išrinkęs Lietuvių Tautos Tary-

bą, socialdemokratai jame nedalyvaus, kadangi įsijungė į Vinco Kapsuko vadovaujamą komisarijatą, kaip bolševikų valdžios sekcija (I-as dešimt. 32 psl.). Paskui, bolševikų remiami, jie prievarta sulikviduos Lietuvių Tautos Tarybą užgrobdami visą jos turtą (ibid.), o Tarybos narius sukišo į kalėjimą, išskyrus jos pirmininką Praną Maišiotą (ibid.). "Socializmas tuo laiku joms (t. y. socialistinėms partijoms) daugiau rūpėjo kaip bet kas kita. Ir lietuviai socialdemokratai priklausė Tautinių Socialistinių Partijų Susivienijimui, kuris buvo priėmęs platformą, jog bet kurios Rusijos sudėty buvusios tautos reikalavimas nepriklausomybės prieštaraująs Rusijos tautų revoliucinio proletariato interesams ir kad kiekviena tų tautų savo naujai politinei santvarkai privalančios ne tik savo pačių valios pareiškimo, bet ir Rusijos Steigiamojo Susirinkimo sankcijos. O jie neabejojo, kad tas Susirinkimas būsiąs socialistinis ir kitokios santvarkos kaip socialistinę neaprobuosiąs. gi tos pat minties laikėsi ir kitos buvusios dar trys socialistinės lietuvių partijos" (*Tėvynės Sargas* 1988 Nr. 2, 31 psl.). Kaip neprisiminsi Maironio žodžius (*Jaunoji Lietuva* IX giesmė, 1907 m.):

Kosmopolitai! Dienos Milžinai,
Tėvų praeities nepažinę!
Markso ir Darvino paikūs sapnai
Jiems rūpi daugiau, kaip tėvynė.

Seimo proga ten pat įvyko ir krikščionių demokratų konferencija patvirtinusi iš trijų projektų vieną programą ir išrinkusi centro komitetą, kuris iš Petrapilio persikėlė į Voronežą. Rusijoje kurį laiką veikė ir kita katalikų politinė grupė Lietuvikų Katalikų Tautos sąjunga.

Bet po bolševikinio Spalio perversmo, buvo uždarytos visos lietuvių organizacijos nesidedančios prie naujosios valdžios. Krikščionių demokratų ir ateitininkų vadai buvo areštuoti, o Mykolas Krupavičius revoliucinio tribunolo už akių nuteistas mirti. Rusijoje krikščionys demokratai turėjo nuo 1916 m. savaitinį laikraštį *Vadą*. Centro komitetas įkūrė spaudos draugiją "Bitę", kuri tesuskubo išleisti tik vieną knygelę *Sąžinės laisvė*.

Ir vokiečių okupuotoje Lietuvoje Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos nariai pasinaudojo 1917 m. rugsėjo 18 - 22 d. Vilniuje sušauktos Lietuvių konferencijos proga. Po šios konfe-

rencijos rugsėjo 23 d. įvyko ir jų konferencija, priėmusi jau seniau paruoštą programą ir išrinkusi centro komitetą, kurio pirmininkas buvo Aleksandras Stulginskis. Jos metu Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga pasivadino partija, kurios veikla okupacijos sąlygomis buvo beveik neįmanoma. Partijos programoje buvo pasakyta: "Lietuva — nepriklausoma, savaranki valstybė, demokratiškai sutvarkyta". Vilniaus konferencijoje krikščionys demokratai su socialdemokratais sudarė didžiausias frakcijas. Krikščionys demokratai būdami vieningi, nulėmė, jog buvo priimta rezoliucija, kurioje sakoma: "Kad LIETUVA galėtų laisvai plėtotis, turi būti sukurta nepriklausoma Lietuvos valstybė, demokratiniais principais sutvarkyta, prisilaikant etnografinių sienų su ekonomijos reikalaujamais korektyvais". Tuo tarpu socialistai kaip ir jų draugai Rusijoje, vieni daugiau, kiti mažiau dairėsi į rusų revoliuciją ir vengė visai aiškiai pasisakyti. Liberalių demokratų lyderis Antanas Smetona dėstė, jog iškovoti nepriklausomybę esąs labai sunkus dalykas ir protingiausia ieškoti susitarimo su vokiečiais, neerzinant jų dideliais ir jiems nepriimtinais reikalavimais.

Į Valstybės Tarybą buvo išrinkti krikščionys demokratai: Aleksandras Stulginskis, Pranas Dovydaitis, Kazimieras Bizauskas, Jonas Vailokaitis, Kazimieras Šaulys ir Justinas Staugaitis.

Tad tarp lietuvių atsirado dvi krikščionių demokratų partijos ir programos, kai ir du centro komitetai: Petrapilyje (Veroneže)ir Vilniuje. Ėmus sugrįžti iš Rusijos krikščionims demokratams, iškilo reorganizacijos reikalas. Vilniuje 1918 m. lapkričio 20 d. buvo sušaukta bendra pirmoji krikščionių demokratų konferencija nepriklausomoje Lietuvoje. Ji buvo viena reikšmingiausių visoje Lietuvos Krikščionių demokratų istorijoje priėmusi dvi, maksimalią ir minimalią, programas, tačiau prie pastarosios niekada nebuvo sugrįžta. Maksimalioji programa ano meto sąlygomis buvo tokia radikali, ypač žemės reformą liečiantį jos dalis, jog net kai kurie žymūs partijos veikėjai svyravo ar galima už ją pasisakyti. Iš vienos pusės jie baidėsi jog tokiu tempu žemės reformą vykdant, galinti įvykti žemės ūkio katastrofa. Iš antros pusės ne vienas net abejojo, ar tokia programa dar derinasi su socialine krikščionių etika. Pastaruosius nuramino tuometinis Vilniaus vyskupas Jurgis Matulaitis, teologas ir gilus socialinio klausimo žinovas.

Antroji Krikščionių demokratų partijos konferencija įvyko

1919 m. rugpjūčio 29 - 31 d., kurioje buvo pasisakyta už 1918 m. lapkričio maksimaliąją programą.

Svarbiausieji 1917 m. kovo ir 1918 m. lapkričio programų kūrėjai buvo Mykolas Krupavičius ir vyskupas Jurgis Matulaitis, o 1917 m. rugsėjo programos pagrindinis šalininkas buvo Aleksandras Stulginskis. Visos tos programos kėlė Lietuvos nepriklausomybės šūkį ir visų pirma nepriklausomybės nuo Rusijos. 1918 m. lapkrityje susikonsoliavusi Krikščionių demokratų partija oficialiai veikė iki 1936 m. vasario kai jos veikla buvo sustabdyta.

Artėjant prie Vilniaus bolševikų Raudonajai armijai, Naujųjų 1919 metų išvakarėse būsimojo arkivyskupo Mečislovo Reinio bute susirinko Krikščionių demokratų partijos Centro komitetas su kai kuriais Valstynbės Tarybos nariais apsvarstyti susidariusios padėties ir nustatyti momento veiklos programą. Naujųjų metų rytą teko Vilnių apleisti. Išvyko ir M. Sleževičiaus vadovaujama Lietuvos vyriausybė.

Užėmę Vilnių bolševikai ir paskelbę Lietuvos ir Baltgudijos sovietinės respublikos įsteigimą ir jų simpatikai įvairiose krašto vietose bandė kurti savo administraciją. Į bolševikų pusę buvo perėjusi su savo centro komitetu ir Lietuvos socialdemokratų partija. Tik kai kurie paskiri jos veikėja partijos linijos atsisakė ir ėjo su nepriklausomos Lietuvos kūrėjais.

Iškilus rimtam pavojui Lietuvos nepriklausomybei buvo nusistatyta sušaukti Antrąją Valstybės konferenciją, kuri susirinko Kaune 1919 m. sausio 16 d. Joje dalyvavo 190 atstovų: 93 krikščionys demokratai, 40 nepartinių klubo, 38 liaudininkai kartu su Valstiečių sąjunga, demokratai ir socialistai, 12 tautos pažangiečių, o taip pat 1 gudų, 5 žydų, lenkų ir kt. atstovai.

Trečiojo ministrų kabineto pirmininku buvo Pranas Dovydaitis, be jo kabinete buvo dar vienas krikščionis demokratas (Aleksandras Stulginskis), kadangi konferencijos metu. Mykolo Sleževičiaus vadovaujama antroji laikinoji Lietuvos vyriausybė atsistatydino. Mykolo Šleževičiaus ministrų kabinete buvo du krikščionys demokratai Aleksandras Stulginskis ir V. Černeckis. Pirmojoje laikinojoje vyriausybėje, sudarytoje 1918 m. lapkričio 11 d. nebuvo krikščionių demokratų atstovų, kadangi du į ministrus pakviesti socialistai pareiškė, kad jie nesutinką, jog kunigas būtų vyriausybės narys ir todėl krikščionys demokratai norėdami išvengti jau sudarytos vyriausybės irimo atšaukė savo narį kunigą

pakviestą švietimo ministru. Idant socialistai visiškai nusiramintų, krikščionys demokratai atšaukė iš kabineto ir antrą savo frakcijos narį. Toji pirmoji vyriausybė vadovaujama Augustino Voldemaro nepajėgė labai sunkiose ir laiko sąlygose vykdyti valstybės kūrimą ir jau tų metų gruodžio 26 d. atsistatydino. Ketvirtąjį ministrų kabinetą sudarė Mykolas Šleževičius į kurį įėjo ir du krikščionys demokratai Aleksandras Stulginskis ir V. Černeckis.

Steigiamajame seime krikščionių demokratų blokas turėjo 59 atstovus iš 112 atstovų. Iš kur atsirado blokas? Krikščionys demokratai buvo įkūrę dvi profesines sąjungas: Lietuvos Ūkininkų sąjunga (1919 gruodžio 30 d. — 1940), kuri turėjo 127 skyrius (1927 m.) ir Steigiamajame seime turėjo 8 atstovus ir Lietuvos Darbo federacija (1919 balandžio 30 d. — 1940) nuo 1934 m. pasivadinusią Lietuvos Krikščionių darbininkų sąjunga, kuri turėjo per 437 skyrių (1926) ir Steigiamajame seime turėjo 6 atstovus. Besiruošiant rinkimam į Steigiamąjį seimą abi profsąjungos be krikščionių demokratų pritaraimo persiorganizavo į politines organizacijas. Šitokia reorganizacija ateityje nepasiteisino.

Konstitucijos projektui ruošti 1922 m. buvo sudaryta tokia komisija: trys krikščionys demokratai, vienas liaudininkas ir vienas socialdemokratas, kuri rugpjūčio 1 d. Steigiamajame Seime buvo patvirtinta. Lietuvos Valstybės Konstitucija buvo pradėta šia preambule: Vardan Dievo Visagalio, Lietuvių Tauta, dėkingai minėdama garbingas savo sūnų pastangas ir kilnias aukas, Tėvynei išvaduoti padarytas, atstačius nepriklausomą savo Valstybę ir norėdama nutiesti tvirtus demokratinius jos nepriklausomam gyvenimui pagrindus, sudaryti sąlygas teisingumui ir teisėtumui tarpti ir patikrinti visų piliečių lygybę, laisvę ir gerovę, o žmonių darbui ir dorai tinkamą Valstybės globą, per savo įgaliotus atstovus, susirinkusius į Steigiamąjį Seimą, 1922 metų rugpjūčio mėnesio 1 dieną priėmė šią Lietuvos Konstituciją (*Tėvynės Sargas* 1989 Nr. I).

Pirmajame seime (1922) krikščionių demokratų blokas turėjo 38 atstovus (Ūkininkų sąjunga 12, Darbo federacija 11) iš 78 atstovų.

Antrajame seime (1923) — 40 atstovų (Ūkininkų sąjunga 14, Darbo federacija 2) iš 78 atstovų.

Trečiajame seime (1926) — 30 atstovų (Ūkininkų sąjunga 11, Darbo federacija 5)iš 85 atstovų.

Krikščionys demokratai nors pirmuosiuose Seimuose ir turėjo daugumą, bet norėdami vienyti jaunos valstybės jėgas, stengėsi sudaryti koalicines vyriausybes su valstiečiais liaudininkais. Vieni ją tesudarė tik 1924 m. kai su opozicija nepavyko susitarti. Faktiškai krikščionims demokratams esant valdžioje ir buvo sukurta visa ano meto valstybinė sistema. Krašto viduje atliktas vienas didžiausių darbų — įvykdyta žemės reforma, taip pat pristeigta daug įvairių mokyklų, kurios visu uolumu buvo kuriamos ir vokiečių okupuotoje Lietuvoje kam ir buvo krikščionių demokratų sukurtos bei vadovaujamos "Ryto", "Saulės" ir "Žilvino" draugijos, įkurusios daugumą gimnazijų ir progimnazijų bei mokytojų seminarijas.

Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo metu besikuriančiai Lietuvai daug padėjo Vokietijos krikščionys demokratai (Centras), o pav. Latvija ir Estija tokios paramos neturėjo, kadangi ten nebuvo krikščionių demokratų. Vokietijos Parlamente krikščionys demokratai priešinosi visuotinei Lietuvos aneksijai, aštriai kritikavo ir reikalavo keisti vokiečių militarinės valdžios tvarką ir politiką Lietuvoje, pasisakė už pačių lietuvių Tautos tarybą, parėmė Lietuvai paskolos davimą (1918 m. gruodyje 110 milijonų markių) ir t.t. Ypač daug Lietuvai stengėsi padėti parlamento katalikų vadas Matias Erebergeris (1875 - 1921), kuris buvo kaltinamas slaptu suokalbiu su lietuviais. Su kitomis Europos krikščionių demokratų partijomis Lietuvos krikščionys demokratai besikuriant nepriklausomai valstybei didesnių ryšių neturėjo.

Lietuvos Krikščionių demokratų partija su kitomis krikščionių demokratų organizacijomis 1931 m. turėjo 95 tūkst. 500 narių. Lietuvos krikščionių demokratų pirmininkais yra buvę: Rusijoje Juozas Vailokaitis (1917), Mykolas Krupavičius (1917 - 1918), Lietuvoje Aleksandras Stulginskis (1917 - 1919), Mykolas Krupavičius (1919 - 1923 ir 1926 - 1927), Petras Karvelis (1923 - 1925), Antanas Šmulkštys (1925 - 1926) ir Leonas Bistras (1927 - 1940). Krikščionių demokratų svarbiausieji spaudos organai buvo: *Tėvynės Sargas* (pradėtas leisti Vilniuje 1917 - 1926), *Laisva Lietuva*" (Vilniuje 1917 XII - 1919 I), *Tiesos Kardas* (Kaune, 1919 I-III), *Laisvė* (dienraštis Kaune, 1919 III — 1923 IX), *Rytas*

(dienraštis Kaune, 1923 XII — 1936 IV 4), *XX amžius* (dienrašatis Kaune, 1936 - 1940), *Krikščionis Demokratas* (žurnalas Kaune, 1927 - 1929, išėjo 12 numerių). Mykolas Krupavičius redagavo Visuomenininko Biblioteką, išleidusią krikščionių demokratų krypties knygelių. Dr. Leonas Bistras išvertė enciklikas Leono XIII *Rerum Navarum* 1921 (2 leid. 1931), *Graves de Communi* 1928, Pijaus XI *Quadragesimo Anno* 1931 m.

Nepriklausoma Lietuvos Respublika nustojo egzistavusi 1940 m. birželyje. Valstybingumą mes praradome be kovos, užleisdami savo kraštą Rusijai, pamiršdami Johano Volfgango Getės žodžius, jog tik tas užsitarnauja laisvę ir gyvenimą, kuris kasdien dėl jų kovoja. Nuo 1940 m. birželio be tautos akivaizdaus pasipriešinimo buvo naikinamas mūsų valstybingumas, bet šitai tautos nuo kalėjimų, žudynių ir tremties neišgelbėjo; tada buvo ginklu pasipriešinta. Visų okupantų yra vienodas okupacinis metodas. Tik vienu atveju pavergtajam peilis kišamas po kaklu, o kitu atveju jis dar tik galandamas. Ištisus dešimtmečius nė vienas žmogus nebuvo tikras, kad bet kurią naktį nesuims. Gyvenimas tapo siaubingu. Lietuvą buvo sukrėsta iš pamatų. Sibiras lietuviui dar vieną kartą tapo baisia kasdienine šmėkla. Bet galų gale beveik visi suvokėme, kad buvome ir esame tarp didelių tautų, įvairių santvarkų ir ideologijų, kurios nori mūsų tautą panaudoti saviems tikslams. Prisiminėme, kad sunkiais istoriniais tarpsniais lietuvių tauta gelbėjosi savo kultūrą, istorine sąmone ir atmintimi, papročiais, tradicijomis.

Lietuvos Krikščionių demokratų partija jau kaip Lietuvių krikščionių demokratų Sąjunga veiklą atnaujino 1946 m. savo suvažiavime Vakarų Vokietijoje, kur buvo išrinktas Centro Komitetas, o jo pirmininku (1946 - 1950) prelatas Mykolas Krupavičius. Vėliau pirmininkais buvo Pranas Vainauskas (1950 - 1958), Kazys Šidlauskas (1958 - 1964), Algirdas Jonas Kasulaitis (1964 -1974). Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos Taryba, sudaryta iš 20 asmenų su pirmininku Algirdu Jonu Kasulaičiu, kurios ilgamečiais pirmininkais buvo Vladas Šoliūnas ir Antanas Rudis, Baden-Badene 1968 m. įvykusiame suvažiavime sudaryta Europos Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos Taryba su pirmininku Adolfu Venskumi.

Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga nuo 1948 m. rinkosi dvimetinėse, o dabar trimetinėse konferencijose aptarti savo rei-

Egidijus Klunbys yra Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos iniciatyvinės atkuriamosios vyriausios valdybos pirmininkas. Sąjūdžio Seimo tarybos narys ir Kauno tarybos vicepirmininkas. Nuo 1989 m. kovo mėn. TSRS liaudies deputatas. Egidijus — gydytojas, neurochirurgas, medicinos mokslų kandidatas. Žmona Jūratė, taip pat gydytoja. Šeimoja auga dukros Skirmantė ir Raminta ir sūnus Vytautas. Egidijus kilęs iš Rokiškio. Jis draugiškas ir paprastas, bet kai reikia, ryžtingas ir energingas vyras. Atkaklus greito Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šalininkas. E. Klunbys seka savo pirmatakų gydytojų pėdomis — Kudirkos ir Basanavičiaus.

kalų. Vadovaujamasi nauja 1956 m. sudaryta programa, kuri remiasi 1904 m. programa.

Lietuvių Krikščionių demokratų sąjunga yra Krikščionių de-

mokratų internacionalo (Nouvelles Equipes Internationales) ir Vidurio ir Rytų Europos Krikščionių demokratų sąjungos (Christian Democratic Union of Central Europe) narys. Glaudesni ryšiai palaikomi be Europos su Pietų Amerikos, indonezų krikščionių demokratų organizacijomis bei atskirais asmenimis.

Vakarų Vokietijoje (Reutlingene) 1947 m. atgaivintas Krikščioniškai demokratiškai ideologijai gilinti ir ryškinti jos istoriją bei visuomenės, kultūros, socialinių mokslų ir politikos Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos žurnalas *Tėvynės Sargas*. Jo leidimas 1950 m. perkeltas į Jungtines Amerikos Valstybes, Žurnalą leidžia popiežiaus Leono XIII literatūros fondas. Tas pats fondas leidžia ir įvairias knygas, serijalus.

Nuo 1988 m. rugsėjo mėnesio ir Lietuvoje dedamos pastangos krikščionių demokratų veiklos atgaivinimui. Ir dabartiniu metu jų veiklos gairėmis pasilieka įsitikinimas, kad negalima mylėti Dievo, nemylint žmogaus; pakantumas artimui, tautinis susitaikymas, tautos kilimas laisvam ir nepriklausomam gyvenimui idant būtų atkurta demokratiniais pagrindais besivaduojanti nepriklausoma Lietuvos valstybė, kurios Atkuriamasis seimas išspręs politinius ir socialinius klausimus.

Atsikūrė arba atsikuria ir kitos politinės organizacijos, kaip Demokratų partija, kuri nuo 1920 m. Lietuvoje net visai neveikė, Tautininkų sąjunga, Socialdemokratų partija bei visiškai naujos politinės grupuotės. Partijos pas mus nors ir yra, bet savo tiesioginio darbo dirbti dar vis negali. Joms daugiau tenka rūpintis savo pasaulėžiūros platinimu ir stiprinimu reaguojant, kiek, žinoma, sąlygos leidžia, į dienos aktualijas. Dėl konjunktūrinių okupacinių sąlygų joms nepapratai sunku darbuotis nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimui, nors šito beveik jos visos visomis išgalėmis siekia. Dėlto mūsuose tėra labiau partijų užuomazgos, negu partijos tikrąja žodžio prasme, formavimosi ir brendimo pradžia. Todėl šių dienų pasaulio politikoje mes beveik joks partneris. Norim ar nenorim mums daugiau tenka tik stebėtojo vaidmuo. Anaiptol šitai nedidina mūsų optimizmo. Tik visi puikiai suprantame, jog reikia ruoštis ateičiai.

Vilnius, 1989 m. Žolinė

SVEIKINAME

Šiemet Jo Ekscelencija Vyskupas
VINCENTAS BRIZGYS
švenčia savo vyskupystės auksinį jubiliejų.

Šiais metais mūsų kūrybingas vienmintis
STASYS RAUCKINAS
švenčia savo amžiaus 90 metų sukaktį.

Šių metų gruodžio 18 d. Tautos Fondo pirmininkas
JUOZAS GIEDRAITIS
švenčia savo amžiaus 80 metų sukaktį.

Š. m. spalio 30 d. Prelatas
VINCAS MINCEVIČIUS
šventė savo tauraus gyvenimo 75 m. sukaktį.

Taip pat šiemet
mūsų žurnalo adminsitratorius ir vienas
ryškiųjų KD vadų
PRANAS RAZGAITIS
atšventė savo garbingo amžiaus 70 metų sukaktį.

"Tėvynės Sargas
nuoširdžiai sveikina visus sukaktuvininkus,
džiaugiasi jų laimėjimais ir linki Dievo palaimos bei
kuo gražiausios sėkmės tolimesniame gyvenime.

PRANEŠIMAS
LKDS konferencijai, 1989 m. rugsėjo 2-3 d.d. Čikagoj

A. VENSKUS

Man yra labai džiūgu būti šiandie Jūsų tarpe LKDS konferencijos proga. Dideli nuostoliai ir nuolatiniai profesiniai įsipareigojimai ne visad man leido dalyvauti Jūsų suvažiavimuose ir posėdžiuose. Tačiau nuolat esu su Jumis savo darbais, konkrečia veikla, vedamas mums bendrų krikščioniškų idealų.

Šia pačia proga perduodu gerbiamiems LKDS konferencijos dalyviams Europos Lietuvių Krikščionių Demokratų Tarybos geriausius sveikinimus ir linkėjimus.

Kalbant apie mūsų veiklą Vakarų Europoje, tenka paminėti, kad didžiausią lietuvių krikščionių demokratų dėmesys yra nuolat skiriamas mūsų pavergtam kraštui ir tarptautinei veiklai. Paskutiniu metu, pakitėjus politinei padėčiai okupuotoje Lietuvoje, mūsų veikla tarptautinėje plotmėje dar labiau išsiplėtė, nes to reikalauja ir naujieji įvykiai, okupuotame krašte — vis daugiau informacijų, pareiškimų, įgaliojimų, kurie įpareigoja naujiems uždaviniams Vakarų pasaulyje ir apsiimant konkrečiai padėti mūsų bendraminčiams pavergtoje Lietuvoje.

Iš kitos pusės tenka pabrėžti, kad ir mums reikšmingos tarptautinės organizacijos yra šiuo metu aktyvesnės negu bet kada — to reikalauja šių dienų labai gyvas politinis gyvenimas ir plati krikščioniškosios demokratijos akcija visuose pasaulio kontinentuose.

TARPTAUTINĖ VEIKLA

Tarptautinėje krikščionių demokratų veikloje, kaip žinote, pradėjome veikti prieš 32 metus.

Štai keli svarbesni Europos Lietuvių Krikščionių Demokratų Tarybos (ELKDT) veiklos punktai paskutinių metų bėgyje.

Europos Krikščionių Demokratų Unijoje (UEDC) ir Europos Krikščionių Demokratų Liaudies Partijoje (PPE)

Paskutinis Europos Krikščionių Demokratų Liaudies Partijos kongresas įvyko 1988 metų lapkričio 7-8 d.d. Luksemburge. Šiame kongrese dalyvavo 12-kos Europos valstybių partijų vadovai, eilės vyriausybių nariai, keturi ministeriai pirmininkai, parlamentarai, senatoriai ir didelis skaičius kviestinių svečių iš įvairių kraštų. Kongrese atstovavau Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungą.

Svarbiausia šio kongreso tema: "Solidarumas ir veiklos našumas. Išsamiai svarstyti 1989 metų birželio mėnesį įvykusieji Europos Parlamento rinkimai ir kriškčionių demokratų bendra akcija toje plotmėje. Diskutuoti Europos vienybės, jos socialiniai, ekonominiai ir visuomeniniai klausimai. Taip pat svarstytas Europos vaidmuo šių dienų pasaulyje.

Daug dėmesio PPE kongrese susilaukta iš jo dalyvių pusės apie okupuotos Lietuvos esamą padėtį. Šie pranešimo autorius turėjo daug progų juos painformuoti ir suteikti naujausias žinias iš mūsų pavergto krašto.

Nuo 1985 metų esu naujai įsteigtos Europos Krikščionių Demokratų Unijos ir Europos Krikščionių Demokratų Liaudies Partijos Tarptautinės Politikos Komisijos narys ir nuolat dalyvauju šios svarbios Komisijos posėdžiuose, kurie įvyksta 3 - 4 kartus į metus įvairiuose Vakarų Europos kraštuose. Tenka nuolat posė džiuose dalyvauti. Pvz. šiemet jie jau įvyko Briuselyje ir Barcelonoje ir dar šaukiami ateinantį rudeno Luksemburge ir Briuselyje.

Minima Komisija yra mums labai reikšminga, nes joje nuolat nagrinėjamos Rytų-Vakarų Europos problemos. Tenka kiekvienam posėdžiui padaryti pranešimus ir suteikti naujausias žinias apie okupuotą Lietuvą. Kaip pavyzdį galiu duoti šių metų gegužės 18-19 d.d. įvykusius UEDC ir PPE Tarptautinės Politikos posėdžius Barcelonoje, kuriuose padariau pranešimą apie atsikurusią Lieuvos Krikščionių Demokratų Partiją, jos tikslus ir siekius bei perdaviau Viktoro Petkaus linkėjimus posėdžių dalyviams. Žinia apie LKDP atsikurimą buvo entuziastiškai priimta ir jos veiklai palinkėta ko geriausios sekmės.

Sekantis, t.y. 23-čiasis Europos Krikščionių Demokratų Uni-

jos (UEDC) kongresas įvyks šių metų lapkričio 6-7 d.d. Maltoje. Jo programoje ypatingas dėmesys bus skiriamas Vidurio ir Rytų Europos klausimams.

Krikščionių Demokratų Informacionale (IDC)

Ir toliau glaudžiai veikiame su Krikščionių Demokratų Internacionalo (IDC) Žmogaus Teisių Komisija. Per šią Komisiją kiekvienais metais daromi pranešimai apie okupuotos Lietuvos padėtį Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komisijai, kuri, paprastai, posėdžiauja vasario - kovo mėnesiais Ženevoje. Tad mūsų pavergto krašto rūpesčiai, kančios, žmogaus teisių pažeidimai nuolat girdimi plačioje Jungtinių Tautų auditorijoje.

Krikščionių Demokratų Internacionalas šių metų gegužės 24 - 27 d.d. Vienoje suorganizavo kolokviumą apie krikščioniškąją demokratiją. Vidurio ir Rytų Europoje. Tikslas — arčiau susipažinti su komunizmo pavergtuose kraštuose atgimstančiomis ir besikūriančiomis krikščionių demokratų partijomis.

Kolokviume dalyvavo Krikščionių Demokratų Internacionalo (IDC), Europos Krikščionių Demokratų Unijos (UEDC) ir Vidurio-Rytų Europos Krikščionių Demokratų Unijos (UCDEC) atstovai. Taip pat dalyvavo Pietų Amerikos delegatai. Iš pavergtų kraštų buvo atvykę Rusijos, Ukrainos, Lenkijos ir Vengrijos atstovai. Buvo pakviestas iš okupuotos Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos (LKDP) pirmininkas Viktoras Petkus, bet ją per vėlai pasiekė Krikščionių Demokratų Internacionalo išsiųstas pakvietimas.

Kolokviume Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungą (LKDS) atstovavo A. Venskus, kuris padarė pranešimą pradedant nuo Lietuvos Krikuščionių Demokratų Partijos įsteigimo šio šimtmečio pradžioje iki šių dienų veiklos. Jis išsamiai apžvelgė darbus ir pastangas Nepriklausomybės laikais, taip pat išeivijoje ir šio meto pavergtoje Lietuvoje.

Inž. A. Venskus suvažiavimo dalyviams perdavė Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos ir Estijos Krikščionių Sąjungos sveikinimus ir linkėjimus.

Sekantis Krikščionių Demokratų Internacionalo (IDC) kongresas įvyks š. m. rugsėjo 18 - 20 d. d. Guatemaloje. Jo tikslas — nustatyti ateinančio laikotarpio LDC politiką ir pravesti naują

vyriausių organų rinkimus. Kongresai vyks kas tris metai, vis skirtingoje vietoje — įvairiose pasaulio šalyse.

Krikščionių Demokratų Internacionalo Centras dabar randasi Briuselyje, prieš kurį laiką persikėlęs iš Romos.

Briuselis tampa tarptautinių organizacijų ir institucijų centru.

xxx

Ryšiai su tarptautinių organizacijų vadovybėmis yra labai geri ir tamprūs. Jos ir be suvažiavimų yra nuolat informuojamos Jūsų atstovo kas vyksta išeivijos ir okupuotos Lietuvos gyvenime.

Vidurio ir Rytų Europos Krikščionių Demokratų Unijoje (UCDEC)

Po gana ilgo laiko stagnacijos. Vidurio ir Rytų Europos Krikščionių Demokratų Unija (UCDEC) paskutiniu metu savo veiklą vėl pagyvino. Dažniausiai susirenkama posėdžiams po kitų tarptautinių suvažiavimų, kuriuose ypač nagrinėjami paskutiniai politiniai įvykiai Vidurio ir Rytų Europos kraštuose.

Sekantis UCDEC kongresas pramatomas 1990 metų pradžioje Budapešte. Be išeivijos atstovų, bus kviečiami ir pavergtų tautų krikščionių demokratų sąjūdžio atstovai.

UCDEC sekretoariatas, kaip ir praeityje, randasi Romoje.

xxx

Be tarptautinių krikščionių demokratų sąjūdžių, dalyvaujama ir kitose įvairaus politinio pobūdžio organizacijose bei institucijose.

Europėjinis Sąjūdis

Šiame Sąjūdyje lietuviai veikia nuo pat jo įsikurimo pradžios, t.y. nuo 1947 metų.

Europėjiniam Sąjūdžiui priklauso 24 Vakarų Europos kraštai. Šalia kitų tautų Komitetų veikia ir Europėjinio Sąjūdžio Lietuvių Komitetas.

Dalyvaujama šio Sąjūdžio suvažiavimuose, kolekviumuose ir Feder. Tarybos posėdžiuose, kurie vyksta įvairiuose Europos kraštuose.

Europėijinio Sąjūdžio reikšmė didelė, nes jis labai aktyviai

prisideda prie suvienytos Europos suformavimo ir konkretaus įgyvendinimo.

Europėjinio Sąjūdžio veikloje dalyvauja daug Vakarų Europos kraštų vyriausybių narių, parlamentarų, įvairių pažiūrų, su kuriais tenka dažnai susitikti suvažiavimų ar posėdžių metu.

Europėjinio Sąjūdžio pirmininku yra neseniai išrinktas Europos Parlamento pirmininkas Enrique Baron Crespo (ispanas).

Paryžiaus Grupėje (Groupe de Paris)

Šia įvairių politinių tendencijų grupę sudaro Vidurio ir Rytų Europos atstovai. Joje lietuvius atstovauja šio pranešimo autorius.

Paryžiaus Grupė organizuoja tarptautinius suvažiavimus, ruošia ir siunčia memorandumus komunizmo užimtų kraštų klausimais tarptautinėms ir tautinėms institucijoms, vyriausybėms, spaudai. Taip pat leidžia keturiomis kalbomis įvairius leidinius ir mėnesinį biuletenį *Le Combat (Kova)*.

Europos Parlamente

VLIKo įgaliotas, pastoviai lankausi Europos Parlamente Lietuvos laisvės bylos klausimais. Nuolat palaikau ryšius su įvairių politinių grupių parlamentarais.

Su Europos Parlamento Krikščionių Demokratų Grupės (PPE) nariais tenka susitikti taip pat per tarptautinių krikščionių demokratų organizacijų suvažiavimus ir komisijų posėdžius.

Tenka pabrėžti, kad Europos Parlamente dėmesys pavergtos Lietuvos problemoms vis didėja — prie to prisidėjo VLIKo atstovu aktyvumas ir bekintanti okupuotos Lietuvos padėtis.

Gaila, kad iki šiol buvęs tinkamas ir sklandus VLIKo atstovavimas Europos Parlamente paskutinių metų laikotarpyje sudrumstas buvusio Pasaulinės Pabaltiečių Santalkos Informacijos Biūro Reikalų Vedėjo neigiamais veiksmais, kurie atneša ir tebeneša daug žalos lietuviškam reikalui ir reprezentacijai.

Šių metų birželio 18 d. įvyko nauji Europos Parlamento rinkimai. Iš 518 atstovų Parlamente, krikščionys demokratai laimėjo 121 vietą. Naujuoju pirmininku išrinktas Enrique Baron Crespo (socialistas).

VIDAUS VEIKLA

Ryšiai su VLIKu

Lietuviškoje politinėje plotmėje palaikomi labai geri ryšiai su Vyriausiu Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu, ypatingai su jo pirmininku Dr. Kaziu Bebeliu. Europos lietuviai krikščionys demokratai su dideliu įsitikinimu remia VLIKo pastangas Lietuvos laisvės kovoje.

1988 m. lapkričio 8 - 9 d.d. dalyvauta VLIKo Seime Londone, kuris po daugelio metų vėl įvyko Europoje ir tokiu būdu turėjo ypatingos reikšmės. Seime Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungą atstovavo S. Šidlauskas ir A. Venckus. Buvo pakviestas į LKDS delegaciją kun. dr. J. Sakevičius, bet jam nebuvo įmanoma atstovauti.

Buvau pakviestas dalyvauti VLIKo Seimo simpoziume, kur kalbėjau daugiausiai lietuvių politinės veiklos sustiprinimo klausimais, žvelgdamas daugiausiai į ateitį.

Labai svarbu, kad VLIKas vis daugiau kreipia dėmesį į Europą, kad čia vėl dalyvauja įvairiose čia vykstančiose plataus tarptautinio masto konferencijose, kurios turi didelės reikšmės Lietuvos ateičiai.

Europos Lietuvių Krikščionių Demokratų Taryboje (ELKDT)

Visi ELKDT nariai gyvena išsiskleidę po Vakarų Europą. Tačiau palaikomi glaudūs ir nuoširdūs tarpusavio ryšiai, pasikeičiama informacija žodžiu ar raštu visais aktualiais klausimais.

Malonu konstatuoti paskirų ELKDT narių aktyvia veikla įvairiose tarptautinėse ir lietuviškose organizacijose, spaudoje ir kitur.

Būtų įmanoma į Vakarų Europos lietuvių krikščionių demokratų gretas įtraukti daugiau jaunimo, bet tam yra reikalingos lėšos.

Apgailestaujame mažėjantį ELKDT skaičių dėl jų atsiskirimo su šiuo pasauliu. Liūdime paskutiniu metu netekę ELDT narės a.a. Elenos Turauskienės, kuri buvo veikli mūsų tarpe ir tarptautinėje plotmėje.

xxx

Labai reikšmingas buvo LKDS Centro K-teto pirmininko Inž. A. Rudžio vizitas 1987 metų spalio pabaigoje Vakarų Euro-

poje. Lydimas ELKDT pirmininko, jis lankėsi Briuselyje Krikščionių Demokratų Internacionalo (IDC)ir Europos Krikščionių Demokratų Unijos (UEDC) Centruose, kur padarė vizitus ir turėjo ilgesnius pasikalbėjimus su šių organizacijų vadovybėmis — LDC vykdomuoju sekretorium André Louis ir UEDC gener. sekretorium Thomas Jansen.

Spalio 29 d. inž. A. Rudis drauge su inž. A. Venskum Europos Parlamente buvo priimtas ir turėjo platų pasikalbėjimą su Parlamento Krikščionių Demokratų Grupės pirmininku Dr. E. Klepsch.

Toliau, lydimas prel. L. Tulabos, matėsi Romoje su Krikščionių Demokratų Internacionalo pirmininku F. Piccoli. Nėra abejonės, kad tokie vizitai yra reikalingi ir svarbūs LKDS representacijai.

xxx

Lietuvių Krikščionių Demokratų veiklą Europoje nuolat skatina prel. L. Tulaba. Jo didelis ir svarus įnašas lietuviškai krikščioniškai demokratijai yra labai svarbus, įkvėpiantis mūsų akciją ir priduodantis ryžto veiklai. Tai, tikriausiai, visi pilnai įvertiname. Gerbiamą parelatą Tulabą — už nepailstomą darbą lietuviškai krikščioniškai demokratijai, taip pat ilgus metus atydžiai ugdžius mūsų jaunimą Kristaus pašauškimo keliais, savo gyvenimą aukojantį persekiojamos Lietuvos Bažnyčios šviesesniam rytojui ir mūsų išeivijos dvasinei gerovei — siūlau pakelti į Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Garbės Narius.

Ryšiai su bendraminčiais mūsų Tėvynėje

Didelis mums įvykis ir džiaugsmas buvo gavus žinia, kad okupuotoje Lietuvoje š.m. vasario 16 d. atsikūrė Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija, vadovaujant buvusiam ilgus metus politiniam kaliniui ištvermingam Lietuvos Žmogaus Teisių gynėjui Viktorui Petkui. Nuo to laiko palaikau su juo iš Paryžiaus telefoninius ryšius, kurie visada yra jaudinantys, nes tai yra laisvėjančios Lietuvos bendraminčių balsas. Esu informuojamas apie jų veiklą, priimu įvairius pareiškimus, kuriuos perduodu toliau LKDS Centro K-tetui.

Nuo šių metų gegužės pabaigos Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos pavadinimas pakeistas į Lietuvos Krikščionių Demokratų Sąjungą. Mūsų bendraminčių man perduotas didelis

jų pageidavimas: kad esame viena ir ta pati tauta, turėtumėm būti ir ta pati organizacija.

Viktoras Petkus mane taip pat informavo, kad prieš kurį laiką užmegsti ryžiai su Estijos Krikščionių Sąjunga ir suruošti keli bendri susitikimai Kadrinoje ir Vilniuje. Įsikurus Latvijos Krikščionių Demokratų Sąjungai, sudaryta Estijos, Latvijos ir Lietuvos Krikščionių Demokratų Sąjunga ir jau buvo suorganizuoti keli bendri suvažiavimai. Buvau paprašytas pranešti tarptautinėms krikščionių demokratų organizacijoms apie Pabaltijo kraštų krikščionių demokratų organizacijų įsikurimą, kas ir buvo padaryta.

Palaikyti tamprius ryšius su mūsų idėjs broliais pavergtame krašte yra dabar lietuvių krikščionių demokratų išeivijos vienas iš didžiausių uždavinių. Palaikyti ne tik ryšius, bet ir tiesioginiai su jais susisiekiant — gyvu žodžiu pasidalinant idėjomis ir mintimis, drauge su jais veikiant kur tai yra imanoma (pvz. tarptautinėse organizacijose).

Neturime išleisti ir iš akių, kad mūsų bendraminčiai okupuotoje Lietuvoje atgaivino savo veiklą labai sunkiose politinėse ir materialinėse sąlygose. Jiems skubiai yra reikalinga ne tik moralinė, bet ir materialinė mūsų paramma. Sutelkime visas savo jėgas ir galimybes jiems padėti.

Tvirtai tikėkime, kad ju ryžtu ir mūsų pagalba krikščioniškoji demokratija ateities Lietuvoje iškils į vieną svarbiausių ir aktyviausių politinių jėgų krašte.

Imkime, semkime naujų jėgų iš kovojančių mūsų bendraminčių Lietuvoje būsimai mūsų veiklai ir krikščioniškų idealų įgyvendinimui išeivijoje.

Kiekvienas žmogus kybo ant kryžiaus. Kai kurie prašo juos nuimti žemėn, kaip tas latras kybojęs Kristaus kairėje; kiti prašo pakeliami aukštyn, kaip tas, kuris kabėjo jo dešinėje.

Vysk. F. S h e e n

POLITINIO GYVENIMO ETIKA

III. Krikščionis, Bažnyčia ir politika

ROGER CHARLES, S.J.
su
DROSTAN McCLAREN, O.P.

(Tęsinys)

Tuo pačiu metu popiežius turėjo galynėtis kaip jis matė liberalizmu kaip filosofija, kuri jam atrodė esanti jo politinių problemų šaknis. Todėl 1864 m. buvo išleistas klaidų Syllabus, kuris susidėjo iš apie 80 pasmerktų klaidų, kiekviena paimta iš ankstesnio popiežiško dokumento, liečiančio kokią specifine situaciją. Štai ištartis, kad yra klaida sakyti, kad Romos popiežius gali ir turėtų susitaikinti ir prisiderinti prie progreso, liberalizmo ir moderniosios civilizacijos buvo paimta iš 1861 m. kovo mėn. enciklikos, kuri pasmerkė Piedmonto antiklerikalinių įstatymų praplėtimą visai Italijai, įstatymų, kurie tarė, kad vienuolynai, sakramentinis požiūris į santuoką ir tikėjimas, kad religija turi vietą švietime, buvo atgyvenę (180) Aišku, jei tai buvo progresas, liberalizmas ir moderni civilizacija, jokis popiežius negalėjo to priimti.

Syllabus išleidimas apskritai ir jo forma Bažnyčiai nepagelbėjo. Paprastas eilinis skaitytojas negalėjo žinoti kiekvieno pasmerkimo originalias implikacijas. Tačiau jei kai kurios ištartys reikalavo gilaus žinojimo, istorinės perspektyvos, ďaugelis kitų turėjo visuotinį pobūdį ir buvo popiežiaus kaip Bažnyčios galvos kompetencijoje. Taigi jo ateizmo, panteizmo ar tų, kurie neigia mūsų Viešpaties dieviškumą, klaidų pasmerkimas buvo pateisinamas. Tačiau tokie momentai buvo praleidžiami pro pirštus triukšme prieš dokumento paskelbimą. Msgr. Duparloup Syllabus komentarai (181), kuriuos pats popiežius patvirtino, įgalino jį tinkamai suprasti, tačiau daugelis sąmoningai jų interpretaciją iškreipė.

Šiandien taip aišku, kad Italijos nacionalizmui ir liberalinei valstybei buvo lemta pasisekti, kad net sunku suprasti. Pijaus IX, įsisąmonijusio savo kaip pasaulinio valdovo vaidmenį, tuo

absoliučių monarchijų. Iš kitos pusės jie matė, kad absoliučių monarchijų grėsmė Bažnyčiai buvo mažesnė negu to meto revoliucinių ir liberalinių sąjūdžių. Absoliutinės monarchijos norėjo Bažnyčią kontroliuoti, bet jai leido egzistuoti. Revoliuciniai ir liberaliniai sąjūdžiai geriausiu atveju statė Bažnyčiai sąlygas, kurių ji negalėjo priimti, o blogiausiu — ją grąsė fizinių smurtų nuosavybės atėmimu ir kunigų bei vienuolių puolimu. Aišku, kad esant pasirinkimui tarp šių dviejų blogybių, absoliutizmas buvo priimtinesnis.

Mes taip pat turime prisiminti, kad patirtis rodė, kaip svarbu yra popiežiui, teikiant dvasinį ir moralinį vadovavimą, būti politiškai nepriklausomam ir, kad tuo metu nebuvo visiškai aišku kaip tokis jo vaidmuo gali būti suderinamas su popiežiška konstitucine monarchija arba su Italijos tautinės vienybės siekimu, kuris turėjo apjungti ir popiežiškas valdas. Teisingumo ir tiesos buvo abiejose pusėse ir tik XX a. Italijos valstybė ir Vatikanas rado abiems priimtina kompromisą. Galiausiai ir gal svarbiausiai mes turime vėl prisiminti aukščiau darytą pastaba, i.e. tie kurie vadovavo nacionalistų ir liberalų sąjūdžiui nebuvo tik tolerantiški anglosaksų tipo liberalai, bet aiškūs ateistai ir anti-bažnytininkai. Ir tik kai Bažnyčios teisė egzistuoti ir dirbti buvo toleruojama, galėjo būti priimti gerieji liberalizmo elementai.

Pristatyti XIX a. popiežių ir pasaulinių sąjūdžių konfliktus tik kaip paprastą obskurantizmą ir įrodymą, kad Bažnyčiai reikėjo gauti teisingumo ir laisvės pamoką iš pasaulinės aferos, reiškia pristatyti labai sujauktą vaizdą. Ką Bažnyčia bandė daryti, tai, atsargiai žengti pirmyn revoliucijos sūkuriuose savo pasauline galia pridengdama savo dvasinę galią. Galima kvestijonuoti daugelį atskirų popiežių sprendimų, tačiau nė vienas jų nekenkė esminiam popiežystės vaidmeniui kaip Bažnyčios vadovui tikėjimo, moralės ir disciplinos reikialuose. Tai buvo jų kaip pasaulinių valdovų politinių sprendimų klaidos ar neapskaičiavimai Bnažnyčios doktrinos ar disciplinos problemų pritarimo laiko atvejais. Tokios klaidos nemažino ir nemažina Bažnyčios magisteriumo. Ir kai tik pasaulinė valstybė parodė, kad ji ir toliau nori pripažinti Bažnyčiai esmines laisves, Bažnyčiai atsirado galimybė su nauja padėtim susitaikinti. Iš tikrųjų, nuo to meto kai Pijaus IX įpėdinis Leonas XIII užėmė sostą (1878 m.), (184) prasidėjo

Bažnyčios susitaikymas su pasauline valstybe, kurį užbaigė Vatikano II Santaryba.

E. BAŽNYČIA IR POLITIKA ŠIANDIEN

Istorinė patirtis Bažnyčią mokė, kad jai labai sunku išvengti politinio įsivėlimo ir kad tokie įsivėlimai yra kenksmingi jos misijai. Juo ji yra stipresnė ir įtakingesnė, juo daugiau pasaulinės valdžios nori ją kontroliuoti ir juo yra jai sunkiau išvengti tiesioginės itakos į politinius reikalus, net jei ji to ir nenori. O kai ji yra silpna, valstybei yra lengviau drausti jai naudotis savo teisėtomis teisėmis kai ji to nori. Tačiau valstybės ir Bažnyčios santykių teorija, ideali situacija, kurią Bažnyčia norėtų matyti, buvo Vatikano II Santarybos patvirtinta. Santaryba visų pirmiausiai pabrėžė skirtumą tarp kritkščionių kaip individų veiklos ir to ką jie darę Bažnyčios vardu. 185.

"Bažnyčia savo uždaviniu ir kompetencija jokiu būdu nesutampanti su politine bendruomene ir nesurišta su jokia politine sistema. Politinė bendruomenė ir Bažnyčia savo srityse yra viena nuo kitos nepriklausomos ir savarankios."

Tuo pačiu, nors tarp žemiškų reikalų ir tų, kurie juos prašoka yra ryšio ir nors ji naudoja savo misijoje pasaulinius dalykus tiek kiek jai reikia misijai vykdyti, Bažnyčia vistik tai: (186)

"negrindžia savo vilties iš pasaulietinės valdžios gautomis privilegijomis. Ji net atsisakys naudotis kai kuriomis leistinai įsigytomis teisėmis, paaiškėjus, kad naudojimasis jomis kelia abejojimo jos liūdijimo nuoširdumu, arba, kad naujos gyvenimo aplinkybės reikalauja ko kito. Tačiau visuomet ir visur Bažnyčia turi teisę visiškai laisvai skelbti tikėjimą, aiškinti savo visuomeninį mokslą, nekliudomai vistyti žmonių tarpe savo uždavinį ir spręsti apie dorą net politinės srities dalykuose kad to reikalauja pagrindinės žmogaus teisės arba sielų išganymas. Tai darant, jai valia vartoti visas ir vien tik tas priemones, kurios atitinka Evangeliją ir visų gerovę, atsižvelgiant į laiko ir sąlygų skirtingumą."

Jos vieta moderniame pasaulyje, jos palaipsnis atsiribojimas nuo senų politinių sąjungų, apie kurias kalbėjome aukščiau, padeda jai skelbti jos vietą aiškiai ir viltis, kad ji gali ją išlaikyti. Ji yra indiferentiška politinėms sistemoms, kaip tokioms, bet ji turi likti laisva mokyti visą savo tiesą įskaitant jos socialinį mokymą ir sverti politinius klausimus kai sielų išganymas ir pagrindinės

žmogaus teisės to reikalauja. Net ir teigiant teoriją, yra aišku, kad ji geriau jausis dirbdama su sistemomis, kurios panašesnės jos socialiniam mokymui, negu su tomis, kurios nėra panašios. Tačiau jos nepriklausomumas jai leidžia dirbti taikiai ir su tomis nepanašiomis sistemomis, jei jai tik leidžiama tai daryti. Jai pagelbsti jos teisių užtikrinimas pasisakyti prieš bet kokią sistemą, kuri specifiniuose klausimuose puola žmogaus teises ir dvasinę/moralinę tiesą. santaryba taip pat aiškiai tarė tiek dvasiškijai, tiek pasauliečiams, kad jos socialinė doktrina turi būti politinės ir ekonominės moralės vadovas (187) ir visi pagal tai turi elgtis. Tuo ji patvirtino Jono XXIII stiprų pasisakymą jo *Mater et magistra* enciklikoje (188).

"Bažnyčia yra socialinio mokslo nešėja ir šauklys, kuris kiekvienu momentu neabejotinai atitinka žmogaus reikmes... Iš šio svarbiausio principo, apsaugojančio ir laiduojančio šventąjį individo orumą, Bažnyčia, bendradarbiaujant mokytiems kunigams ir pasauliečiams, ypač paskutiniame šimtmetyje išvystė aiškų socialinį mokslą. Šis mokslas nurodo tikrą kelią, kaip tvarkyti socialinius žmonių santykius pagal visuotines normas, kurios atitinka reikalų prigimtį, įvairios žmogiškosios santvarkos sąlygas ir specialias mūsų laiko visuomenės ypatybes. Taigi šias normas gali priimti visi žmonės... Mes pabrėžtinai iš naujo patvirtiname, kad krikščioniškas socialinis mokslas yra neatskiriama krikščioniškosios gyvenimožiūros dalis."

Tačiau po-santarybiniais metais kai kurie patys nusitarė šį mokymą ignoruoti ar tik sumenkinti (189) ir siekti krikščioniško socialinio angažavimosi vadovaujantis kitais gidais. Ryšium su tuo mes galime pastebėti, kad Santaryba pasmerkė smurto vartojimą. Sakydama, kad ji naudosis tik tomis priemonėmis, kurios sutampa su Evangelijų mokymu tais atvejais kai jai reikia įsiterpti į politiką aukščiau minėtais tikslais (190), ji labai tiksliai išskiria bet kokio smurto galimybę ir jai pagalbą bei padrąsinimą siekiant politinių tikslų. Bet, kaip mes matėme svarstydami politinės galios prigimtį, kilmę ir tinkamą naudojimą, individo teisė nutarti kada smurtu pasinaudoti ieškant teisingumo gali būti principiniai apginta turint galvoje tame principe glūdinčias rezervacijas ir saugiklius. (191) Čia turi būti aiškiai suprasta ir pagal tai veikiama — ką gali nuspręsti individai ir ką Bažnyčios oficiali vyresnybė.

Turint galvoje teise tam tikromis aplinkybėmis naudotis smurtu, yra galimybė, kad ateityje kaip ir praeityje daugumoje

katalikiškos bendruomenės gali nuspręsti imtis revoliucijos teisingumui siekti. Tokiose aplinkybėse Bažnyčia nors ir nepaneigdama teisės, jei nori likti ištikima Kristui, neturi niekados į tokį žygį raginti. Jos vaidmuo turi būti taikintojo vaidmuo per tiesą ir teisingumą.

Tokios negalios šviesoje dėl lojalumo Kristui, niekuomet nevadovauti revoliuciniam smurtui ir jos išliekančios socialinio mokslo šviesoje turi būti svarstomas laisvinimo teologijos mokyklos Bažnyčios rėmuoe fenomenas. (192) Ya nelengva suprasti ką iš tikrųjų detaliai šis terminas reiškia. Lygiai paslaptinga yra ir jo kilmė. Atrodo, kad jis pradėtas vartoti tarp 1965 ir 1968 m. Pagal Assmann (193) iki pat Medellino konferencijos išvakarių 1968 m. Bažnyčios oficialus požiūris buvo, kad vystymasis (palaipsnė reforma ir socialinė ekonominė kaita) buvo tas žodis, kuris apibūdino Pietų Amerikos teisingumo siekimo procesą; tačiau jau prieš tai, neoficialiai; "laisvinimo" terminas pradėjo būti vartojamas; terminologijos pasikeitimas rodė, kad ne tiek vystymasis buvo reikalingas (laipsniškas pasikeitimas iš vidaus gelbstinas išorinių faktorių), kiek panaikinimas priklausomybės statuso, kuriame žmonės ir kraštai buvo kitų priklausomybėje, kuris jis negalėjo kontroliuoti, ypač turtingesnių kraštų ekonominėje galioje. (194)

Be Medellino konferencijs "laisvinimo" žodis buvo vis daugiau naudojamas vyskupų dokumentuose ir jis reiškia, pagal Assmann, nepriklausomybę, laisvę, kuri dabartinėje santvarkoje yra paneigta. Tai reiškia atsisakymą priminti dabartine situacija ir apsisprendimą ją pakeisti kitu būdu, negu palaipsnis vystymasis. "Pati (laisvinimo) idėja implikuoja nuosprendį. Tai yra konfrontacijos ir konflikto žodis". (195) Tačiau autorius tuoj pat prideda, kad "negalima iš anksto suponuoti detalių analitinių sprendimų sakykim, neišsivystymo fenomeno klausimu, kiekvieną kartą kai "laisvinimo" žodis yra kartojamas; jis savo ruožtu reiškia egzistuojančios santvarkos pasmerkimą ir kaitos reikalingumą. Savyje jis gali būti reforminis ar revoliucinis".

Kaip tik ši stoka preciziškumo, gal net tiesiog sumišimas, randamas laisvinimo teologų raštuose, ir sukelia tikrą konfuziją. Arba jie tiki, kai tam tikruose specifiniuose atvejuose (ir jie turėtų išvardinti atvejus ir kraštus) konfrontacija ir konfliktas turėtų egzistuoti, arba jie netiki. Jei jie tiki, jie turėtų mums pasakyti

ką reiškia "konfrontacija" ir "konfliktas". Pasyvų pasipriešinimą, demonstraciją, smurtinę revoliuciją? Jei jie mano, kad kai kurie laisvinimo atvejai gali būti toleruojami vadovaujantis principu, kad siektinas geresnis iš dviejų blogybių atvejis ir todėl geriau laukti lėtų reformų, jie lygiai turėtų tai pasakyti. Tačiau jie labai negreiti tai padaryti.

Vienu atveju Assmann pateikia šiokį toki paaiškinimą. Jis neigia, kd laisvinimo "kalba" yra povatikaninės santarybos reformų klimato spontaniškas produktas. Daug tikresnę įtaką turėjo kiti faktoriai: (196)

"kairės revoliucinių sąjūdžių kalba, Pietų Amerikos 'naujojo marksizmo' marksistinis žodynas...Herbert Marcuse raštai...ir tarptautinių kongresų studijuojančių laisvinimo dialektiką dokumentai."

Pietų Amerikos laisvinimo teologai yra įsitikinę, kad jų kazusas ir situacija yra išskirtiniai ir reikalingi išskirtinių išspredžių. "Progresyvi" išsivysčiusių kraštų teologija nėra aktuali Pietų Amerikos poreikiams. (197) Nenustojančių dominuojančių jėgų patirtis yra šiam sąjūdžiui stipresnė įtaka.(198)

Iš šių trumpų pastabų, grįstų vieno iš vadovaujančių laisvinimo teologijos eksponantų, minčių ištraukomis, matyti, kad sąjūdis laikosi nusistatymo, jog vystymosi prielaida, reformistinė socialinės kaitos ir pagerinimo prielaida, turi būti atmestos ir priimtas kokis nors ryšys su marksistine teorija, analize ir metodologija. Pietų Amerikos situacija žymi šiuo marksizmo pabrėžimu ir naujos krypties ieškojimu. Tačiau ar ši situacija yra unikali? Jei katalikų visuomenės jau anksčiau yra atsisukusios didesnio teisingumo nesinaudodamas tokiomis ideologijomis kaip marksizmas, kuris yra priešingas krikščionių tikėjimui, gal pietų amerikiečiai turi iš to fakto ką nors pasimokyti.

Kad smurto panaudojimas gali būti teisėtas pasiekti taisingumui tam tikrose kraštutinėse aplinkybėse, esame tą jau pademonstravę. Tačiau šio smurto motyvas, metodas ir galutinis tikslas (pramatomas rezultatas) bus skirtingas ne laipsnio prasme, bet būdo. Dėtis su marksizmu revoliucinėje situacijoje reiškia būti ypatingai budriems ribų ir intencijos prasme. (198) Ir iš čia kalbamų teologų raštų neatrodo, kad jie suvokia jų kolegų, tų plačių kitų kraštų katalikų, labai svarbią patirtį, kurie laimėjo kitais laikais vestą kovą be marksizmo, ir tikrųjų net prieš marksizmą.

Jie teigia, kad jų situacija yra unikali. Kad kiekvienas priespaudos atvejis turi unikalumo atspalvi, niekas neneigia. Tačiau laisvinimo teologų pakartotinis užsispyrimas teigti, kad P. Amerikos situacija yra unikali ne laipsnio, bet būdo prasme (i. e. kad ji yra esmėje kitokia, negu kokios kitos būtos ar esamos situacijos), yra sunkiai, gal visai neimanoma pagrįstį premisa. Yra neimanoma įrodyti, kad Pietų Amerikos vargšų sunkumai iš dalies priklausą kitų firmų kraštų ir ekonominių sistemų ekonominės dominacijos būtų didesni negu sunkumai kuriuos kentė Europos vargšai ir jų klasės XIX a. Tie sunkumai buvo toki dideli, kad Marksas juos panaudojo kaip savo revoliucijos plano modelį. Britanijos, Vokietijos ir Prancūzijos pramoninių dalių darbininkas buvo nemažesnė tarptautinės ekonominės santvarkos auka kaip ir šiandienos darbininkas. Pietų Amerikoje. Vyriausybių suokalbis darbininkų pavergime laikantis politikos, kuri atėmė iš jo uždarbio saugumą, buvo realus faktas ir XIX šimtmetyje. (200) Ir vistik katalikai, spresdami to periodo socialines problemas, kaip įvykiai rodo sėkmingai, įstengė surasti savų pačių teologinėje ir filosofinėje tradicijoje ir Bažnyčios dvasiniuose ištekliuose priemones vesti karui už didesnį teisingumą. (201)

Industrinė revoliucija visu svoriu pradėta justi katalikų kraštuose — Vokietijoje ir Prancūzijoje tik 1830 - 1850 m. perijode (202) ir tik tuomet Bažnyčia — tikintieji, kunigai ir vyskupai — pradėjo kartu ieškoti atsakymų į problemas, kurias iškėlė visiškai nauja galia, būtent mašinų produkcija masinėms rinkoms, kas keitė visuomenę iš esmės visuose jos aspektuose ir į kurias pilno atsakymo mes ieškome dar šiandien. Prancūzų katalikų socialinio sąjūdžio šaknys siekia 1820 m.; krikščionys socialistai kaip Buchez ir demokratai kaip Ozanam kartu su katalikais liberalais turėjo užtektinai įtakos visuomenėje užsitikrinti, kad 1848 m. revoliuciją buvo Bažnyčiai palanki. (203) Tačiau bijodama pramonės darbininkų užmojų, kurie atsispindėjo *Komunistų Manifeste* (1848 m.), prancūzų Bažnyčia, kurios šaknys buvo daugiausiai ūkininkuose ir miestų buržuazijoje, netruko remti tas frakcijas, kurios sukūrė antrąją imperiją, valdomą Liudviko Napoleono. (1852 m.) To režimo ir jo rėmėjų nusistatymas pramonės darbininkų klasės atžvilgiu buvo patarnalistinis, kuris laikė, kad darbininkai turi priimti įvairius trūkumus ir nuokrypas kaip neišvengiamas ir natūralias. Ir tik po Prancūzų-Prusų karo pralaimėjimo 1871 m.

katalikų socialinis sąjūdis Prancūzijoje pradėjo atsigauti kai visa tauta pradėjo suvokti industrializacijos problemas. Albert de Mun ir La Tour du Pin buvo dvi šio katalikų atgimimo figūros; buvo kartu karo meto kaliniais, jie tarė ir po karo dirbti kartu ir siekti savo broliams didesnio teisingumo. Tačiau vėliau jie pasirinko skirtingas kryptis.

La Tour de Pin receptas nugalėti industrializacijos problemas buvo modifikuota gildų organizacija arba pramonės korporatizmas; de Mun kartu su kitais buvo įsitikinęs, kad reikalingas iki tam tikro laipsnio valstybės įsikišimas, nes problemos buvo per didelės, kad būtų galima jas išspręsti savo pačių jėgomis. Šie du pasiūlymai, vienas pavadintas Angers miesto vardu, nes ten koncentravosi jo šalininkai, kitas Liege vardu dėl tos pačios priežasties, susijungė Fribourgo unijoje visoje eilėje susirinkimų įvykusių tarp 1884 ir 1891 m. Šių susirinkimų mintimis ir iš jų kilusiais dokumentais pasinaudojo Leonas XIII ir jo patarėjai ruošdami *Rerum noverum* encikliklą. (204)

Tarp tų, kurie rėmė Liego pasiūlymą socialinėms reformoms vykdyti buvo Müncheno Gladbach grupė, kuri rėmėsi vokiečių katalikų darbo sąjūdžio įkūrėjo Franz Hitze darbu. (205) Iš tikrųjų Vokietijoje ne tik Liego idėjos buvo giliau išnagrinėtos, bet ir jų įgyvendimas praktikoje buvo platesnis.

Kaip prancūzų reakcija į XIX a. socialines problemas buvo modifikuojama 1848 m. ir 1870 - 1871 m. įvykių, taip vokiečių katalikų socialinis sąjūdis buvo formuojamas įvykių vedusių į Vokietijos susivienijimą ir Prūsijos iškilimą į tos naujos valstybės dominuojančią galią. Tačiau vokiškosios katalikybės socialinis pajėgumas buvo didesnis negu prancūziškosios. Ir tarp vokiečių katalikų išsivystė pirmasis efektyvus sąjūdis už socialines reformas tarp Vakarų pasaulio katalikų bendruomenių.

Katalikų Bažnyčia, ypač Reino krašte ir Westfalijoje, žengė į vokiečių nacionalizmo augimo perijodą XIX a. viduryje su jau įaugusių nepasitikėjimu perdėtam valstybės respektui, kuri tasis augimas tik žadino. Šis nepasitikėjimas, pagal Pinston, buvo tiesioginis katalikų filosofijos rezultatas. (206) Po Austrijos sugniuždymo 1866 m. šis jausmas dar suintensyvėjo, o augantis to meto ekonominis liberalizmas buvo katalikų socialinei filosofijai priklus. Franz Baader buvo pirmasis vokiečių rašytojas, kuris pramonės darbo klases pavadino proletarijatu ir jis stipriai atakavo

kapitalizmą ir jo iškrypas katalikų socialinės etikos šviesoje. (207) Todėl katalikų nusistatymo implikacijos, kartu su XIX a. vidurio Vokietijoje egzistuojančia įtampa davė Bažnyčiai rafinuotą ir efektyvią socialinę sąžinę, kuri pranašavo ateities įvykius kapitalizmo blogybių lyginime.

Vokiečių socialinei katalikybei pirmą stiprų pagrindą davė Adolfas Kelpringas (1813 - 1865) ir Williamas Kettaleris (1811 - 1877). Kolpringas gimė neturtingoj šeimoj ir buvo darbininkas prieš įstodamas į kunigų seminariją. Vėliau jis įsteigė Katholische Gesellenvereine (Katalikų darbininkų sąjungą) ir tai buvo jo nuopelnas, nes ji turėjo didelės įtakos vokiečių darbininkų socialinės sąžinės formavimui ir socialinės akcijos vykdymui. Kiek vėliau Franz Hitze suorganizavo pirmą tikrą vokiečių katalikų darbininkų uniją, bet Kolpringo darbas anu metu buvo raktinis. (208)

Iš kitos pusės vyskupas Ketteleris gimė aristokratiškoj žemvaldžių šeimoj ir po universiteto studijų įsijungė į Prusų civilinę tarnybą iš kurios jis pasitraukė 1837 m. kai prasidėjo konfliktas su Bažnyčia. Suvokęs pašaukimą į kunigystę, jis tapo kunigu ir tuomet galėjo atidėti visą gyvenimą norėtam tikslui — žmonių tarnybai. Jo pamokslų serija Mainzo katedroje 1848 m. taip sunervino Marksą, kad šis jau niekad negalėjo kalbėti apie pamokslininką be pykčio. (209) Remdamasis tradicinių katalikų mokymu apie privačios nuosavybės socialinę atsakomybę jis atmetė ekonominį liberalizmą, kuris šią atsakomybę ignoravo. Įsitikinęs efektyviu darbo unijų reikalingumnu jis 1860 m. rėmė valstybinės legislia-cijos pastangas įstatymais kovoti prieš kapitalizmo blogybes, i.e. socialines legislia-cijos programą, kuri pramatė apsauga ir ekonominį saugumą darbo klasėms, kurioms, jo manymu, to reikėjo. Kai 1870 m. buvo įkurta Katalikų Centro Partija, jos pagrinduose kaip tik glūdėjo anie socialiniai principai. (210) Katalikų socialinės minties gausa ir vitališkumas turėjo įtakos ir už Bažnyčios sienų. Bismarcko socialinė legislia-cija ir Wilhelmo epocha "turi katalikų įtakos svarbumo ženklų". (211) Ta legislia-cija buvo moderniosios gerovės valstybės (welfare state) pradžia, kuri savo ruoštu sustabdė socialistu įsigalėjimą, kuri pranašavo Marksas. Todėl galime sakyti, kad vokiečių Bažnyčios socialinė mintis turėjo tiesioginę įtaką vienam iš dviejų faktinių faktorių, kurie švelnino kapitalizmo blogybes. Ir ne taip kaip Bismarckas, Bažnyčia iš dalies per katalikų bendruomenių Anglijoje ir Amerikoje įtaką, kur

ga sukuria panašų ir dar didesnį priklausomumą tam blokui, negu pats blogiausias priklausomumas, kurį sukuria liberalinis kapitalizmas. Tiktai ideologijos apakinti mato eksploataciją vienoje situacijoje ir ne kitoje. Brolių krikščionių, kurie anksčiau pergyveno ekonomines ir politines revoliucijas, pavyzdys ir jų išvengimas susidėjimo su svetimomis ideologijomis, turėtų teikti Pietų Amerikos krikščionims, kurie šiandien išstatyti prieš panašias problemas, krikščioniškos vilties.

Visa tai galima buvo sakyti bet kada praeitame dešimtmetyje. Tačiau popiežius Jonas Paulius II savo vizito metu Meksikoje aiškiai pabrėžė, kad atsakymai į socialinio teisingumo siekimą glūdi katalikų socialinės doktrinos tiesos tradicijos ištikimybėje ir niekur kitur. Savo vizito metu jis dažnai kalbėjo vargšams, bendrajai publikai, kunigams ir specialistų grupėms apie teisingumo ir tikro išsilaisvinimo reikalingumą ir žmonišką išsipildymą. (213). Tačiau jis neapeliavo į kokią specialią politinę ideologiją — jis apeliavo į Kristų, tikinčiųjų meilę ir jų teisingumo troškimą. Tai labai aiškiai matyti jo pagrindinėje Pueblos kalboje Pietų Amerikos vyskupų trečiajame visuotiniame suvažiavime — CELAM, kuris buvo Medellino susirinkimo 1968 m. įpėdinis.

Savo kalboje jis pradėjo nuo Medellino, jo nutarimo, kuriame buvo gausu pozityvių elementų, be "neignoruojant jų neteisingas interpretacijas... kurios reikalauja ramaus išsvarastymo, reikalingos kritikos ir aiškaus poziciju pasirinkimo." (214)

Jis kalbėjo apie "autentišką žmogaus išlaisvinimą", sakydamas, kad tiesa padarys mus laisvus. (215) Iš tikrųjų tiesa buvo visos jo kalbos pagrindas. Tiesa, kuri pirmiausiai lietė Jėzų Kristų, sveika kristologiją, atmetant visa kas ji mato kaip "revoliucionierių, Nazareto sukilėlį". Atviršk̃čiai, Kristus smurtą atmetė ir atidarė kelią visų atsivertimui, įskaitant ir valstybės tarnautojus, (216) muitininkus. Svarbiausias dalykas yra sveika doktrina ir virš visko sveika doktrina apie Kristų. Kitas svarbus dalykas yra sveika ekleziologija; negali būti sveikos evangelizacijos be tikros ir nuoširdžios pagarbos Bažnyčiai ir jos mokymui. (217) Dievo karalystė neturi būti sumaišoma su pasauline karalyste — politinis, socialinis ir ekonominis išlaisvinimas nėra Jėzaus Kristaus atpirkimas. (218) Sveika doktrina ir sveika eklesiologija reikalauja sąryšio tarp evangelizacijos ir žonių progreso ir išlaisvinimo. Tačiau

Bažnyčiai nereikia ideologinių sistemų žmogų mylėti, ji ginti ar veikti jo išlaisvinime; čia jos vadovas yra krikščioniškoji perspektyva ir Bažnyčios socialinis mokymas. (219)

"Nežiūrint vargų ir kančių, kurios persekioje žmogų jo kelionėje į geresnę ateitį, jis remiasi tiesa, bet ne smurtu ar politinių sistemų bei kitokių politinių galių veiksme".

Jis ypatingai pabrėžė katalikų mokymą ryšium su privačios nuosavybės naudojimu, remiantis šv. Ambraziejaus, šv. Tomo ir *Popularum progressio* bei *Mater et magistra*. Ir jis pakartojoi Pauliaus VI nusistatymą, kad vystymasis yra naujas taikos vardas. Assmann komentarų šviesoje, esą laisvinimo teologija yra tai pralenkusi, šis yra idomus popiežiaus pabrėžimas. Ir vėl atsikreipdamas į Pauliu VI, šiuo kartu jo *Evangelii nuntiandi*, jis persergi, kad bet kokios laisvinimo pastangos, kurios išstato Bažnyčią ideologinių sistemų manipuliacijai, turi būti atmestos. Mes turime daryti skiretumą tarp laisvinimo, kuris yra grynai krikščioniškas ir laisvinimo, kuris yra susietas su ideologijomis, kurios išplėšia iš mūsų žmogaus evangelinį požiūrį. (220)

Šią savo kalbos dalį jis šiaip susumuoja: (221)

"Ką mes iki dabar prisiminėme sudaro turtingą ir pilną palikimą... Bažnyčios socialinę doktrina ir socialinį mokymą... teikiant šiai socialinei doktrinai atsakingą pasitikėjimą, nors kai kurie žmonės siekia sukelti jos atžvilgiu abejonių ir nepasitikėjimo; ją rimtai studijuoti, ją bandyti pritaikyti, ją mokyti, būti jai ištikimiems; visa tai yra Bažnyčios garantija per savo narius, jų užsiangažavimo socialiniams uždaviniams ir jų pastangos savo brolių ir seserų progreso ir laisvinimo srityje".

Konferencijos rezultatas buvo išliekančios vertės dokumentas turis reikšmės visai Bažnyčiai, nors iš esmės jis buvo susietas visų pirmiausiai su Pietų Amerikos situacija. Dokumentas grumiasi su Pietų Amerikos social-ekonomine ir politine padėtim, kurią P. Amerikos Bažnyčia karčiai pergyvena ir tai daro tokiu būdu, kuris atspindi Bažnyčios evangelinį rūpestį. Dokumentas tuo būdu atspindi didžiąsias socialines enciklikas, Vatikano II dokumentus ir šv. Tėvo įvedamosios kalbos mintis; jis skolinasi viską iš pačios Bažnyčios savo misijos sanpročio ir jos dvasinės bei moralinės atsakomybės. Ji, gi, savo ruožtu, naudojasi, kalba ir ilgų metų patirtimi, kas padeda jai suprasti dalykų prasme ir vadovavimo krypti, bet ji tai daro Evangelijos kontekste ir nau-

dodamasi transcendentine žmogaus vizija ir likimą į sanpročiu, kurio ji yra saugotoja.

Svarstydamas esminį "evangelizacijos ir ideologijos" klausimą, pareiškimas aiškiai remiasi popiežiaus įvedamosios kalbos inspiracija. Jis teigia Bažnyčios atsisakymą sutapatinti save su liberaliniu kapitdalizmu, marksistiniu komunizmu, ar tautinio saugumo valstybe. Jis perspėja Bažnyčią netapti politinio spaudimo grupių, nežiūrint kokios krypties jos būtų, įrankiu. Išsilaisvinimo pastangose vadovas turi būti Bažnyčios socialinis mokymas; (222) čia yra pakartotas taip pat *Gaudium et spes* mokymas, liečiąs skirtingus pasauliečių i dvasiškių vaidmenis politinėje srityje. Kunigai ir vienuoliai/es turėtų būti vienybės ženklu, kuris būtų pažeidžiamas jiems veliantis į partinę politiką, išskyrus specialias aplinkybes atitinkamiems vadovams leidžiant. Arti Dievo esantieji vyskupai, kunigai ir kiti dvasiškiai žinos kaip elgtis siekiant teisingumo, bet nepaaukojant tikrosios Bažnyčios misijos. Jų pašaukimo esmėje glūdi pats tinkamiausias būdas tarnauti Dievui ir Jo žmonėm. (223)

Dokumentas yra išsamus svarstydamas Bažnyčios gerovės klausimus; jis svarsto katechetikos, liturgijos, švietimo, socialinės komunikacijos ir kitokius klausimus. Mes palietėm tik tuos aspektus, kurie tiesioginiai siejasi su Bažnyčios socialiniu mokymu ir vaidmens kontraversijomis nešant žmonems teisingumą. Reikia laikytis šv. Dvasios vadovavimu faktų, kad šio svarbaus kontinento visi vyskupai po daugelio metų debatų ir atvirų diskusijų, atskleidė smulkų savo planą liečianti Bažnyčios vaidmenį teisingumo vykdyme ir pagamino dokumentą, kuris savo tonu ir turiniu yra tikrai evangelinis, tikrai katalikiškas ir tikrai vieningas su socialiniu mokymu. Čia glūdi ir jo direktyvų vertė bei svarba.

Bažnyčia Pietų Amerikoje ir kitose srityse, i.e. Filipinuose, (224) ateinančiuose dešimtmečiuose bus išstatyta prieš socialinių neteisingumų sprendimo faktus ir tų neteisingumų aštrias ir net smurtines formas. Vadovaujami savo vyskupų, esančių vienybėje su Roma, atskiri kraštai turės rasti jiems tinkamus problemų išsprendžius ir kiekvienas bus išstatytas prieš eilę likiminių pasirinkimų. Smurto pasirinkimas, kai niekas kitas negelbsti, yra individualios informuotos sąžinės preregatyva. Jis niekuomet negali būti Bažnyčios pasirinkimas. Tais atvejais, kai atitinkamas skaičius individų tokį kelią pasirenka, galima tarti (išeinant iš

socialoginio fakto), kad tai Bažnyčios pasiarinkimas. Tačiau čia visuomet reikia laikytis skirtumo tarp individų pasirinkimo, kad ir kolektyvinio, ir Bažnyčios kaip Eucharistinės bendruomenės, kaip žmogaus vadovė į išganymą; Bažnyčia, kuri yra Kristus, turi visuomet spirtis bet kokiam bandymui panaudoti jos įtaką smurto drąsinimui ir jo naudojimui.

Kas liečia bendradarbiavimą su tais, kurių nusistatymai yra grįsti kitokiais žmogaus, visuomenės ir jų vaidmenų sanpročiais, atskiri krikščionys ir Bažnyčia turi visuomet būti atviri bendradarbiavimui su visomis grupėmis su kuriomis galima kokiu specifiniu klausimju sutartį; yra šiek tiek gero visur — ir komunizme, ir fašizme, ir liberaliniam kapitalizme, ir tautinio saugumo valstybėse. Tačiau nė su viena sistema Bažnyčia negali tapatintis dėl jų filosofijų defektyvumo. Bažnyčia turi savo sanproti apie žmogų ir jo poreikius, kuris pagrįstas Kristaus mokymu. Šis sanprotis išvystė socialinį ir moralinį mokymą, kuris turi būti tikrasis krikščioniškosios veiklos vadovas siekiant teisingumo.

IV. Tarptautinė teisė ir tarptautiniai santykiai

Iki dabar, kalbėdami šiame skyriuje apie politinę etika, mes daugiausiaia dėmesio skyrėme tautinės valstybės prigimčiai ir krikščionio požiūrį į ją. Mes turime dabar iš kiek arčiau pažvelgti į krikščionių nusistatymą tarptautinių santykių atžvilgiu, nes esame tarptautinės Bažnyčios nariai ir todėl turime tam tikrą perspektyvą.

Santaryba tarptautinės bendruomenės sukūrime klausimui skyrė didelį dėmesį. Svarstydama karo panaikinimo galimybę ir gerumą, Santaryba kalba (225) apie reikalingumą

"sukūrimo tarptautinės pasaulinio masto institucijos, kurią visi pripažintų ir kuri būtų tikrai pajėgi garantuoti visiems saugumą, teisingumo vykdymą bei teisių gerbimą. Kol ši pageidaujamoji institucija nėra įsteigta aukščiausios mūsų meto tarptautinės įstaigos privalo stropiai ieškoti tinkamesnių būdų bendrajam saugumui išlaikyti... Taip pat neturi būti nuvertintos pastangos, kurios jau yra padarytos... reikia paremti daugybę geros valios vadų, kurie... stengiasi išvengti karo... Nėra abejonės, kad tai šiandien iš jų reikalauja mintimi ir širdimi peržengti savojo krašto ribas, atsisakyti tautinio egoizmo ir noro viešpatauti kitoms tautoms, ugdyti savyje gilią pagarbą visai žmonijai, kuri su dideliu vargu jau žengia į didesnę vienybę... Jau veikiančios tarptautinės insti-

tucijos, ir pasaulinės, ir sritinės, yra tikrai nusipelniusios žmonių giminės padėkos. Jos yra pirmieji bandymai padėti tarptautinius pagrindus visai žmonių bendruomenei".

Todėl rodydama savo susirūpinimą tarptautine santvarka, Bažnyčia atspindi visų žmonių atsakomybę, nes jai tas vaidmuo duotas paties Kristaus.

Šiuose reikaluose istorija ją privertė imtis atsakomybės, nors ji pati to ir nebūtų pasirinkusi. Mes matėme, kaip Romos imperijos griuvimas paliko Bažnyčią kaip vienintelę tarptautinę organizaciją tos buvusios imperijos ribose galinčią atskleisti žmonems jų pareigas žmonijai už jų siaurų genties ar tautos ribų. Laikui bėgant ji buvo ryšys tarp popiežystis, misijonierių benediktinų ir frankų karalių, kas įgalino Europą atsiskleisti kaip krikščionišką kontinentą, kuriame įvairūs kraštai pripažino savo atsakomybę didesnei bendrijai. Augant nacionalizmui ir dėl kitų priežasčių griuvus viduramžių santvarkai, Bažnyčios ir popiežiaus vaidmenys, kaip tarptautinių arbitrų, buvo vis daugiau kvestijonuojami ir pagaliau ignoruojami. Daugelis jos tarptautinės politikos aspektų turėjo negatyvios reikšmės jos dvasiniam vaidmeniui, tačiau Bažnyčios ir popiežiaus tarptautinis pobūdis teikia abiems tiesioginio rūpesčio tais klausimais, kuriuose jie dar vis turi svarbų vaidmenį; rūpestis viso pasaulio teisingumu ir taika turi visuomet būti Kristaus Bažnyčios ženklu.

Bažnyčios rūpestis tarptautiniais santykiais kyla iš jos esminės prigimties. Krikščioniškas žmogaus prigimties, kilmės ir pabaigos sanprotis pabrėžia visų vienumą Kristuje ir visas tautas kaip prigimtinę Kristaus vadovaujamą bendruomenę, Šv. Augus tinas išvystė tautų bendruomenės idėją ir jo įtakoje viduramžių teologai šerdi įžiūrėjo šventojoje Romos imperijoje. (226) Dante savo *De Monarchia* ieškojo pasaulinės valstybės valdomos tarptautinės valdžios (227), tačiau teologai mąstė apie tautų bendruomenę, nepriklausomų politinių visuomenių bendruomenę; šis kelias pasauliui laisvėjant XVI ir XVIII a. įgalino sudaryti tarptautinės teisės pagrindus. Šioje srityje didelių nuopelnų turi dominikonas Francis de Vitoria (1483a - 1564) (228) ir Dominic de Seto (1548 - 1617). (230)

Tarptautinės teisės ir tarptautinės bendruomenės reikalingumo logika krikščioniškam protui buvo aiški iš pat pradžios, o jos forma keitėsi istorinės patirties skirtingoms fazėms atsisk-

leidžiant skirtingiems tiesos aspektams. Romos istorijos teisės ir politinės organizacijos vienybė Bažnyčios paveldėta ir sukrikščioninta ir išreiškė, ir sustiprino žmonijos vieningumo koncepciją ir išorinių puolimų įtampoje, ypačiai muzulmonų, buvo neišvengiama, kad kiltų rūpestis karo moralumu. (231) Tačiau taikos siekimo teorija ir praktika krikščionijoj taip pat buvo išvystyta per Dievo taiką ir Dievo santaiką ir Bažnyčios bandymą sušvelninti to meto brutalumą. (232) Tačiau krikščionijos idėja neišliko viduramžių būvyje. Suskilimai pačioje imperijoje, investitūros kontraversija ir imperijos neįstanga išlaikyti politinę vienybę palaipsniui atskyrė popiežių nuo krikščioniškos imperijos sanpročio, kaip būdo visų žmonių politinei vienybei realizuoti. Imperijai suskilus, stiprėjo tautinis sentimentas ir buvo pabrėžiamos tautinių valstybių teisės. Todėl teologai siekė prigimtinėje teisėje krikščioniškos tradicijos šviesoje nubrėžti tautinių monarchų ir jų valdomų nepriklausomų valstybių tikrąsias teises ir pareigas ir tuo pačiu sudaryti sąlygas tikrai tarptautinei valdžiai.

Katalikų tradicija tarptautinės teisės reikalingumą moderniajame pasaulyje siekė pagrįsti. *Jus Gentium* koncepcija. Šį tautų įstatymą naudojo Vitoria, de Soto, Bartholome de las Casas ir Suarez Amerikos indėnų teisių ginče. Ir taip Suarez rašo: (23)

"Tautų įstatymo priežastim yra... kad žmogiškoji rasė turi tam tikrą vienybę, ne vien fizinę, bet tam tikra prasme politinę ir moralinę. Tai matyti abipusės meiliės ir gailestingumo natūraliame mokyme, kuris apima visus žmones, įskaitant ir įvairiausio nusistatymo svetimtaučius. Nors kiekviena valstybė, respublika ar karalija yra pati savyje tobulą bendruomenė, turinti nusistovėjusią narystę, tačiau kiekviena valstybė tam tikru būdu yra pasaulio narė žmonijos prasme. Nes nei viena šių benruomenių nėra niekuomet pačios savyje save patenkinančios iki tokio laipsni, kad joms nereikėtų kokios nors savitarpinės pagalbos, bendrystės ar komunikacijs siekti didesnei naudai ar iš moralinio reikalingum kylančio iš papročių. Todėl dėl šios priežasties yra reikalingas istatymas, kuris nurodytų ir teisingai vadovautų šios rūšies komunikacijai ir bendrystei. Ir nors tai didele dalim kyla iš prigimtinės teisės, vis dėlto tai nėra nei pakankama nei užtenkamai tiesu, todėl buvo rasta galima priimti specialių įstatymų, kilusių iš pačių žmonių papročių. Nes kaip vienoje valstybėje ar provincijoje papročiai virto įstatymu, taip visoje žmonių rasėje papročiai galėtų virsti tarptautiniais įstatymais".

Tad už tarptautinės moderniosios teisės pagrindus mes esame skolingi to laikotarpio scholastikams, o ypač Vitori. Jis tarptautinės teisės egzistenciją paskelbė savo *De Indis ir De Ballo* ir ši teisė jau nebuvo ribojama krikščionybės, bet buvo pritaikyta visoms valstybėms, nežiūrint jų geografijos, tikėjimo ar rasės. Didysis olandų juristas Hugo Grotius paskelbė savo *De Jure Belli et Pacis* 1625 m. — beveik 100 m. vėliau *Vitoria*. Grotius buvo pirmasis moderniosios politinės teisės sistematinis eksponentas, tačiau kurdamas savo teoriją jis naudojasi *Vitoria* sukurta sistemą. (234)

Bendrasis katalikų mokymas liečiąs tarptautinius santykius ir tarptautinę teisę moderniajame pasaulyje yra susumuotas *Pacem in terris* enciklikoje, (235) kuri nurodoma *Gaudium et spes*. Visų pirmiausiai ten nurodoma, kad politinių bendruomenių santvarka turi būti grista moraliniu įstatymu, kuris yra atskleistas gamtoje paties Kūrėjo ir neištrinamai įrašytas žmonių širdyse. (236) Todėl valstybių ryšiai turi būti tvarkomi remiantis tiesa ir ta tiesa reikalauja, kad būtų išnaikinti visi rasinės diskriminacijos ženklai ir pripažintas principas, kad visos valstybės yra pačia prigimtimi lygaus orumo. Tuo būdu kiekviena valstybė, net pati mažiausioji, turi lygią teisę egzistuoti, vystytis ir turėti reikalingas priemones bei prisiimti atsakomybę už tą vystymąsi. Kaip tarp individų taip ir tarp valstybių gali atsirasti skirtumų ir kai tokie skirtumai atsiranda, juos reikia šalinti žmoniškai, bet ne ginklu ar apgavyste. Čia reikia abiejų šalių argumentų ir jausmų ramaus apsvarstymo, brandžios ir objektyvios padėties investigacijos ir priešingų pažiūrų teisingo išsprendžio. (237)

Moderniosios padėties reali praktiška pamoka yra ta, kad ne viena valstybė negali siekti savo interesų izoliuota nuo kitų, jei ji to ir norėtų. Jos yra taip viena kitos priklausančios, kad joms reikalingas bendradarbiavimas tarptautinei viešajai galiai vadovaujant. Tačiau tokis bendrasis autoritetas (valdžia, galia) turi būti sukurtas visiems kraštams sutariant ir, kad jo veikla būtų efektyvi, jis turi veikti visu atvirumu, absoliučiu nešališkumu ir pasiaukojimu visų žmonių viešajam gėriui. Turi būti bojama subsidiariteto principo, i.e. universali valdžia turi rūpintis tik tais klausimais, kurių individualios valstybės negali išspręsti. Jos esminis tikslas yra sukurti pasaulyje tokias sąlygas, kuriose netik kiekvienos valstybės valdžios, bet ir jos piliečiai, įvairių tarptau-

tinių institucijų nariai, galėtų vykdyti savo pareigas, atlikti uždavinius ir naudotis teisėmis esant didesniam saugumui. Jungtinių Tautų Organizacija su jos Žmogaus teisių Deklaracija ir įvairia ekonomine, kultūrine, švietimo ir sveikatingumo veikla yra sveikintina kaip tokios pasaulinės valdžios vystymosi pirmoji fazė, nežiūrint jos ribotumo ir defektų. Reikia viltis, kad ji galės pritaikinti savo strutūrą ir metodus, prie savo garbingų didelių uždavinių. (238)

Popiežiaus pritarimas Jungtinėms Tautoms neužkrauna prievolę visiems katalikams su tuo sutikti: daugelis gali pabrėžti JT silpnumą, nuokrypas ar neefektyvumą. Šiais politinių nuosprendžių praktiškais klausimais mes kiekvienas naudojamės savo galva. Tačiau kas katalikams būtina, kas yra moralinio principo reikalas, tai ieškojimas ir siekimas geresnės pasaulio tvarkos ir virštautinės valdžios efektyvių priemonių respektuojančių atskirų tautų teises ir kartu atliekančių tuos uždavinius, kurių jos atlikti negali. Pasaulis yra per mažas paprastai tautinių suverenitetų doktrinai pačiai savyje būti pilnateisei. Jei mūsų kantrybė yra išsekusi ryšium su JT, ieškokime geresnių alternatyvų ir nesitenkinkime tos organizacijos aiškių defektų kritika. Tačiau neatrodo, kad kokia nors alternatyva šiuo metu egzistuoja ar artimoje are vėlesnėje ateityje egzistuos. Geriausia naudotis JT kiekgalima ir siekti ateityje efetyvesnės organizacijos.

Išnašos

180. Hales, op. cit., 123 psl. ir toliau.
181. Hales, op. cit., 126 psl. Aubert, *The Church in a Secularized Society*,, 39 - 40 psl.
182. "Ateizmas ir stiprus anti-klerikalizmas, išplitęs prancūzuose ir tarp kitų kontinento liberalų, buvo įtakingesnis negu tolerantiškoji krikščionybė ir humaniztinis agnosticizmas vyravęs angliškai kalbančiųjų tautų tarpe". M. Salvadori, *The Liberal Heresy* (Londonas, 1977), 117 psl.
183. D. Mack Smith, *Italy: The Modern History* (Ann Arbor, 1969), 41 - 43 psl. John Bowle savo *History of Europe* (Londonas, 1979) 542 psl. pastebi, kad "senai priimta nuomonė apie Risorgimento dabar buvo pakeista realistiškesniu žvilgsniu".
184. Aubert, *The Church in a Secularized Society*, 8 psl. ir toliau.

E. T. Gargan, *Leo XIII and the Modern World* (New Yorkas, 1961).

185. Gaudium et spes, 76 par.
186. Ibid.
187. Žr. 86 psl. (knygoje). Pagrindinė nuoroda apie Bažnyčios socialinį mokymą randame Gaudium et spes, 63 paragrafe; visur ir visame socialinio mokymo pagrindas yra socialinės enciklikos.
188. *Mater et magistra*, 218 - 222 par.
189. Kaip buvo pastebėta ketvirtojo puslapio inašoje Jonas Paulius II komentavo šį reikalą Pueblos kalboje.
190. *Gaudium et spes*, 75 psl.
191. Žr. aukščiau 222 - 223 psl.
192. Su šiuo sąjūdžiu susiję daugelis vardų; tarp plačiai žinomų yra G. Gutierre, *A Theology of Liberation* (Londonas, 1975) ir J. L. Segundo, *The Liberation of Theology* (Dublin, 1977).
193. Assmann, op. cit., 45 psl.
194. Pirmasis CELAM (Pietų Amerikos vyskupų generalinė konferencija suvažiavimas įvyko 1955 m., antrasis Medellino mieste 1968 m. Puebloje buvo trečiasis suvažiavimas. Medellinodokumentų analizė neleidžia daryti išvados, kad jame siūlytos reformos ar pakeitimai būtų reikalave Bažnyčios socialinio mokymo atsisakymo. J. Gremillion, *The Medellin Documents* knygoje *The Gospel of Peace and Justice* (New Yorkas, 1976) 445 psl., ir toliau specialiai 448, 450, 457 - 458 psl. Visi dokumentai buvo išleisti tautinės katalikų vyskupų konferencijos (Washingtonas, D.C. 1979) atskira knyga pavadinta *The Church in the Present Day Transformation in Latin America in the Light of the Council*.
195. Assmann, op. cit., 47 psl.
196. Ibid., 48 psl. Jis pateikia mūsų minėtų tarptautinių kongresu pavyzdžių: išlaisvinimo teologijos tarptautinis simpoziumas 1970 m. kovo mėn.; ta pačia tema ekumeninis seminaras Buenos Aires 1970 m. rugpjūčio mėn.; seminaras Ciudad Juarez, Meksikoje 1970 m. spalio mėn., kuriame dalyvavo Harvey Cox ir kt.
197. Ibid., 50 - 51 psl.
198. Čia kalbamos dominacinės pajėgos yra visų pirmiausiai JAV valstybiniai ir biznio interesai susiblokavę su dešiniojo sparno režimais. Žr. pvz. J. D. Cookroft et al. *Dependance and Underdevelopment: Latin America's Political Economy* (New Yorkas, 1972), A. Gilbert, *Latin American Development* (Londonas, 1977) pateikia daugiau balansuotą bendrą vaizdą ir jo implikacijas.
199. Europos bendrakeleivių 1920 m. ir 1930 m. dešimtmečių patirtis

yra aktuali ir šiandien. Beveik marksistų ir marksizmo bendradarbių aptemdo socialiniai jautriųjų sprendimus. Kas tuo abejoja tepaskaito D. Cante *The Fellow Traveller* (Londonas, 1973). 1960 m. entuziazmas ryšium su kiniečių kultūrine revoliucija matomas daugelyje rodo, kad komunistiniai socialiniai eksperimentai, kurie iš žmogiško taško yra pasibaisėtinai nepasiseke, vistik yra priimtini nekritiškai kairei — iš tolo. Iš teoretinio taško Paulius VI savo *Octogessima adveniens* pabrėžė, kad krikščionys "negali laikytis marksistinės ideologijos, jos ateistinio materializmo, jos smurto dialektikos ir jos individualių laisvių paglemžimo kolektyvui kartu paneigiant visą žmogaus transcendenciją". (Londonas: C.T.S. 26 par.) Tame pačiame paragrafe lygiai stipriai yra atmestas ir liberalinis kapitalizmas. Dialogas su komunizmu nereiškia, jo klaidų priėmimo. Žr. *The Pontifical Magisterium and Marxist Atheism (L'Osservatore Romano,* anglų kalbos laida, 1978 m. kovo 31 d.), *Forty Years After Divini Redemptoris: The Essential Continuity of the Doctrine of the Church* (1977 m. balandžio 21 d.), *Two Documents on the Relationship Between Communism and Religion* (1977 m. balandžio 28 d.), *Christianity and Marxism* (1977 m. birželio 9 d.), *Marxism, Man and Christian Faith* (1977 m. rugpiūčio 11 d.), *Primacy of the Spiritual and Primacy of the Temporal* (1976 m. balandžio 29 d.) ir *Collaboration Between Christians and Marxists* (1976 m. rugsėjo 16 d.).

200, Žr. žemiau 269 psl. ir toliau.

201. Bažnyčios patirties įvairiuose kraštuose žr. J. M. Moody, *Church and Society* (New Yorkas, 1953), Daniel Rops, *A Fight for God,* 128 ir kt. psl., *The Church in an Age of Revolution,* 343 ir kt. psl., Aubert, *The Church in a Secularized Society,* 144 ir kt. psl., Vidler, *A Century of Social Catholicism* (Londonas, 1964 m.)

202. Prancūzijoje dideliu žingsniu priekin buvo geležinkelių ir mechanizacijos augimas po 1850 m. nors jau ir anksčiau ten žydėjo geležies pramonė ir stiprus tekstilės sektorius. Vokietijos vystymasis buvo kiek lėtesnis negu Prancūzijos dėl ilgamečių politinių problemų, tačiau tarp 1848 m. ir 1870 m. buvo padaryta didelė pažanga, taip, kad 1870 m. pvz. ji jau pralenkė Prancūziją geležies produkcijoje. 1900 m. ji jau pralenkė Britaniją geležies ir plieno gamyboje. Friedlander ir Oser, op. cit., 82 ir kt. psl., 90 psl. ir toliau, 221 psl. ir toliau.

203. D. Thompson, *Europe Since Napoleon,* 206 psl. ir toliau. Moody, op. cit., 126 psl. ir toliau.

204. R. Ergang, *Europe Since Waterloo* (New Yorkas, 1965) 128 psl. ir toliau, 557 psl. ir toliau, Moody, op. cit., 130 ir kt. psl., Daniel Rops, *A Fight for God*, !141 psl. ir toliau, Vidler, *Social Catholicism*, 119 ir kt. psl.
205. Hitze buvo kunigas (1851 - 1921), kuris daugiau negu bet koks kitas asmuo įtakojo darbo unijų augimą tarp vokiečių katalikų darbininkų; sąjūdį, kuris nuo 1880 m. darėsi vis įtakingesnis ir daug prisidėjo prie katalikų bendruomenės socialinės sažinės formavimo, Moody, op. cit., 422 psl.
206. K. Pinston, *Modern Germany*, 175 psl.
207. Ibid., 181 psl. ir toliau, Moody, op., cit., 410 psl., ir toliau.
208. Moody, op. cit., 417 psl., ir Vidler, *Social Catholicism*, 104 psl. ir toliau. Pinston, op. cit., 181 psl. cituoja vokiečių socialistų vadą Babel (kuris buvo katalikų sąjungos narys) ryšium su teigimu, kad jie buvo atviri visų tikėjimų žmonėms, kad jie efektyvūs kaip švietimo institucijos ir, kad kapelionų vadovavimas pas juos buvo unikalus.
209. Moody, op. cit., 414 psl. Taip pat žr. Vidler, *Social Catholicism*, 101 ir kt. psl. Kettelerio pilnus darbus, gyvenimą ir mintis pateikia G. Metlaka savo veikale *Christian Social Reform* (Filadelfija, 1912).
210. Pinston, op. cit., 183 ir kt. psl., Moody, op. cit. 446 psl. ir toliau.
211. Pinston, op. cit., 185 psl.
212. Kontinento katalikai aiškiai matė ir pritarė britų darbo unijų efektyvumui. Laisvų darbo unijų sąjūdį rėmė ir gyną ypatingai du kardinolai — Manning Anglijoje ir Gibbons Amerikoje ir jų įtaka jaučiama *Refum novarum* enciklikoje. V. A. McLelland, *Cardinal Manning* (Londonas, 1962), 1:320 psl. ir toliau.
213. "Kalba Los Minos vargšams", 1979 m. sausio 26 d.; "Kalba katalikų organizacijoms Meksikoje", sausio 29 d.; "Kalba Guadalajos seminarijai", sausio 30 d.; "Monterey susirinkimas", sausio 32 d., *Puebla: Pilgrimage of Faith* (New Yorkas, 1979), 33 psl. ir toliau, 152 psl. ir toliau, 175 psl. ir toliau ir 182 psl. ir toliau.
214. Ibid., 95 psl.
215. Ibid., 97 psl. cituota In ':33.
216. Ibid., 100 psl.
217. Ibid., 105 psl.
218. Ibid., 107 psl.
219. Ibid., 116 psl.
220. Ibid., 121 psl.
221. Ibid., 122 psl.
222. Pietų Amerikos vyskupų trečioji bendroji konferencija, Pueble:

Evangelization at Present and the Future of Latin America (Londonas, 1980), 103 psl.

223. Ibid., 111 psl.

224. E. Kim and L. Ziring, *An Introduction to Asian Politics* (Englewood Cliffs, N.J., 1977) 333 ir kt. psl. pateikia prasmingą foną. P. S. Manglapus, *The Silenced Demokracy* (New Yorkas, 1976), jausmingas Marcos diktatūros defektų išskaičiavimas. W. Buhlmann, *The Comming of the Third Church* (New Yorkas, 1978) analizuoja Bažnyčios vaidmenį trečiajame pasaulyje. Nebūtina sutikti su visai autoriaus praeities vertinimais ar receptais ateičiai, kad galėtum žavėtis jo vizijos apimtimi ir pasimokyti iš to ką jis turi pasakyti.

225. *Gaudium et spes*, 82 ir 84 par.

226. Massner, op. cit. 493 psl. Šventosios Romos imperijos vardas buvo suteiktas Karlemano sukurtai imperijai, kurios imperatorium jis buvo vainikuotas popiežiaus 800 Viešpaties metais. Karlameno imperija faktiškai išnyko su juo. X a. Prancūzija atsiskyrė nuo imperijos ir tik vokiečių karalius Otto Didysis vėl atgaivino šventąją Romos imperiją ir buvo vainikuotas imperatorium 902 m. McKeen, *The Political History of Medieval Europe*, 11 psl. ir toliau, 29 psl. ir toliau.

227. Messner, 100. cit.

228. De Vitoria buvo Salamankos teologijos profesorius nuo 1526 m. iki 1546 m. kai ši buvo katalikiškosios Europos iškilus teologijos centras. Jo paskaitos De Indis ir De jure belli, skaitytos šiame perijode suteikė jam moderniosios tarptautinės teisės kūrėjo aureolę. J. B. Scott, *the Spanish Origins of International Law: Francis de Vitoria and the Law of Nations* (Oxford, 1934).

229. Salamankos lektorius ir profesorius nuo 1532 m. iki 1556 m. ir Trento susirinkimo imperatoriškasis teologas. Jo De Justicine et jure 1553 - 1600 m. laikotarpyje turėjo 28 leidimus.

230. Teologijos profesorius Coimbria nuo 1597 m. iki 1615 m. Jo *Tractatus de legibus ac Deo legislative* (1612 m.) ir *Defensio fidei* (1613 m.) sudaro jo pagrindinį įnašą į ateisinę ir politinę teoriją. H. Wright, ed. *Francisco Suarez: Address in Commemoration of his Contribution to International Law and Politics* (Washingtonas, 1933). John Epstein, *The Catholic Tradition of the Law of Nations* (Londonas, 1935), 107 psl. ir toliau, 262 psl. ir toliau, Copleston, op.; cit., III t. 23 skyrius.

231. Epstein, op. cit., 248 psl.

232. Ibid., 187 psl. ir toliau.

233. Cituota Epstein, op. cit., 265 psl.

EVOLIUCIJA, TRANSFORMIZMAS IR ŽMOGAUS FENOMENAS

PRANAS JUCAITIS

(Tęsinys)

EVOLIUCIJOS TRANSFORMIZMAS arba VISUOTINOJI EVOLIUCIJOS TEORIJA

Man asmeniškai — bent seniau — atrodė, kad paleontologija yra tas didysis raktas išspręsti evoliucijos mįslę. Tačiau kaip jau matėm, paleontologija yra beveik nedraugiškas evoliucijos teorijos liūdininkas: staigus svarbių gyvybės formų atsiradimas kambaryje, geologiniuose sluogsniuose nebuvimas pereinamųjų formų ir didelių plyšių buvimas tarp klasių bei typų (filų). Didžiausias visuotinosios evoliucijos (arba transformizmo) rėmėjas G. G. Simpson'as[53] sako: Yra būdinga iksenų savybė, kad didžiuma gyvūnų atsirado staiga... Plyšiai (gaps) tarp žinomų klasių, grupių ir typų (filų) yra sistematiški ir beveik visada dideli". Taigi evo-

---

234. Scott, op. cit., 10a psl., 3 psl., 287 - 288 psl. Ilgos Da Jndis ištraukos cituojamos Epstein, op. cit., 432 psl. ir toliau.
235. Jonas XXIII *Pacem in terris,* 1963 m. balandžio 11 d. Moterniųjų tarptautinių santykių ir tarptautinės teisės kilmės žr. F. S. Northedge ir M. J. Grieve, *A Hundred Years of International Relations* (Londonas, 1974) ir J. Brierly, *The Law of Nations* (C.U.P., 1963).
236. *Pacem in terris,* 85 par.
237. Ibid., 91 - 93 par.
238 .Ibid., 142 - 145 par. Jonas Paulius II kaip ir Paulius VI tesė savo Jungtinių Tautų užgyrimo politiką; pvz. žr. jo kalbą visuotiniam susirinkimui 1979 m. spalio mėn., *U. S. A. Message of Justice, Peace and Love* (Boston, 1979) 35 ir kt. psl. Apie JT darbus žr. A. Boyd, *United Nations, Piety, Myth and Truth* (Londonas, 1964). H. G. Nicholas, *The United Nations as a Political Institution* (C. U. P., 1975).

liucija nėra "palaipsniškas kitimas, raida, vystymasis", kaip sako Lietuvių Enciklopedija. Tai yra vyraujanti paleontologinė dogma, sako N. M. McHenry iš Kalifornijos unviversiteto.[54] Recenzentas McHenry nepatenkintas, kad Birminghamo unviersiteto mokslininkai (Oznard, Zuckerman) eina prieš tą seną paleontologijos dogmą, mokslo metodais įrodinėdamas, kad Australopithecus nėra žmogaus protėvis...

Taip pat jau anksčiau parodžiau, kad ir genetika nėra palanki visuotinąjai arba generalinei evoliucijos teorijai, ir kad genetiniai pakitimai bei varijacijos tėra galimos tik savo rūšies ribose. G. A. Kerkut (39 nuoroda, 157 psl.), pats evoliucijonistas, sako: "Įrodymai nėra pakankamai stiprūs, ir į tokią teoriją tegalima žiūrėti daugių daugiausia tik kaip į darbo hipotezę". Tat tokia plati teorija nėra faktas. Kaip kątik esu citavęs, evoliucijonistas McHenry ją vadina dogma, bet dogma nėra mokslinė tiesa, nes ji neįrodoma eksperimentiniu būdu. Tai daugiau yra tikėjimo objektas. Kita vertus, kaip jau minėjome, mikro-evoliucija (genetinė kaita arba bionomika) yra faktas, o ne hipotezė. Jokiu būdu negalima painioti tų dviejų visai skirtingų dalykų.

MOKSLININKŲ ir EVOLIUCINIO TRANSFORMIZMO AKISTATA

Dėl trumpumo šiame skyriuje vartosiu terminą "evoliucija" generalinės edvoliucijos arba vad. transformizmo prasme. Čia tik noriu priminti, kad mokslininkai yra žmonės, turį savo pasaulėžiūrą, kuri kartais užgožia jų pasisakymus mokslo vardu . Todėl reikia skirti mokslo išvadas nuo autorių asmeninės filosofijos.

Grynai moksliniu požiūriu prof. Ernst Mayr[55] sako: "Yra ne vien tik viena 'trūkstama grandis', bet yra ištisa eilė tų trūkstamų grandžių hominoidų istorijoje... Žmogaus filogenija yra tik spėliojimas". Panašiai išsireiškia ir Th. Dobzhansky (ž. 9 nuorodą, 187 ir 163 p.): "Nėra įrodymų, iš kurių būtų galima spręsti, kad Australopithecus transformavosi iki Homo". Kitoje vietoje jis prasitaria: "Logiškai galėtume įsivaizduoti ir tokią padėtį, kad žmogus evoliucijonavo (iš primatų gyvulių), tačiau mes nieko nežinome apie tikrą jo evoliucijos istoriją". Taigi, transformistiniai biologai — iš grynai mokslinio taško — atvirai pripažįsta,

kad absoliučiai nėra jokio įrodymo, kur, kada ir kaip žmogus "išsirutuliojo" iš kažkurios primatinių gyvulių rūšies...

Tačiau tuodu žymūs mokslo vyrai leidžia sau pasireikšti ir savo "privačiai" ideologijai, visai užmiršdami, ką jie buvo pasakę kaip oficialūs mokslininkai. Pavyzdžiui, Dobzhansky (nuoroda 9, 287 p.) yra pasakęs: "Mūsų netaip jau seni protėviai buvo gyvuliai, ne žmonės". Kiek panašiai kartą išsireiškė ir Mayr (nurooda 55, 23 p.): "Žmogus yra guvulių rūšies...", bet vėliau kiek "pasitaiso": ... "kas yra saviame suprantama, kai ir žmogui taikai evoliucijos sąvoką". Taigi, čia turime mokslo konfliktą su privačia paties mokslininko ideologija, ko ištikrųjų neturėtų būti. Mokslas neturėtų būti nuslopintas betkokios ideologijos.

Visuotinoji evoliucijos teorija semia savo įrodymus iš sekančių procesų:

1. branduolinės genetinės medžiagos (DNA) palaipsniško padidėjimo ir "kompleksifikacijos";
2. mutacijų arba atsitiktinų paveldimosios medžiagos pakitėjimų;
3. gamtinės (natūralios) selekcijos, paliekančios išlikimą individų, labiau prisitaikiusių prie naujų ekologinių sąlygų;
4. geografinės naujų rasių arba rūšių izoliacijos.

Tartar[56] patvirtina mintį, kad pirmuoniai (protozojai) yra nemenkesnio sudėtingumo, negu metazojai. Apie tariamąją komplikaciją jau kalbėjome ankstesniuose paragrafuose. Clausen[57] pastebėjo labai įdomų dalyką. "Dvi Viola arvensis, rastos 6 mylių atstume, buvo sukryžmintos. Vienas iš 17 chromozonų dingo palikuonyse, ir pasekmėje teliko tk 16 chromozomų, nuo ko padidėjo žiedo dydis ir pagerėjo spalva. Asmuo, informuotas apie tai, kas atsitiko, vienos poros chromozomų (su visais jų genais) *netekimą* gal būtų palaikęs "pažangiosios evoliucijos" pavyzdžiu. Ryšyje su šiuo gerai žinomu bei ištirtu pavyzdžiu, Clausen pastebi: "Vienos chromozomos ar poros netekimas, galimas daiktas, yra pats paprasčiausias evoliucijos procesas, ir jo buvimas mus perspėja, kad būtume atsargesni vartodami panašius šūkius, kaip "progresyvinė evoliucija" arba "pažangioji evoliucija".

Dabar panagrinėkime mokslininkų ir didžiausių evoliucijos šalininkų akistatą su mutacijų teorija, kuri yra vienas iš pagrindinių generalinės evoliucijos stulpų. Tačiau pklausykime, ką tuo klausimu byloja patys mokslininkai.

Profesorius Ernst Mayr (nuoroda 55, 174 p.) sako: "Beveik nėra jokios abejonės, kad visos matomos mutacijos yra žalingos". Tas pats Mayr (432 p.) pareiškė: "Yra aišku, kad įprastinės mutacijos negalai būti naujų organizmų rūšies priežastimi... Mutacijos tik padidina heterozygotumą, bet nepaskatina naujų rūšių kilmės".

Julian Huxley[58] prasitaria: "Reikia pripažinti, kad neturime įrodymo, kokiu būdu gamtos sąlygose mutacijos panaudojamos evoliucijoje".

Theodosius Dobzhansky (nuoroda 9, p. 46 ir 146) tvirtina: "Ikišiolei dar neturime patenkinamos mutacijos teorijos... Žmoguje mutacijos nėra pageidaujamos".

B. Benach[59] taria: "Mutacijos pasekmė yra patologiniai pakitimai, ydos ir nenormalumai, kurie labai sugadina normalų augimą... Didžiausia jų dalis sumažina gyvybingumą ir našumą".

Tai buvo akivaizdus mokslinių faktų konstatavimas. Liūdininkais buvo mokslininkai – evoliucijonistai, originalūs savo srities tyrėjai ir žinovai. Išvadoje: mutacijos negali vieną genotypą paversti kitu, kaip to norėtų transformizmo arba visuotinosios evoliucijosd mėgėjai.

Gamtinė selekcija

Charles Darwin, išėjęs mokslą į anglikonų kunigus ir įsižiūrėjęs į kito kunigo (arba buvusio kunigo) Malthus'o kovos už būvį teoriją, stebėdamas karvelių varijacijas, augalų rūšis bei gyvulių augintojų pasisekimus, 1859 metų lapkričio mėn. 24 d. paskelbė knygą "Origin of Species by Natural Selection". Prof. Mayr, didelis evoliucijonistas, (nuoroda 55 12, 123 ir 484 p.) sako, kad Darwin'as buvo "beviltiškai susipainiojęs", "nesuprato, kas yra rūšis". Jis nesugebėjo nustatyti rūšių kilmę. Tat jo veikalas esąs rašytas ne į temą (gal geresnis Darwino knygos pavadinimas būtų buvęs "Origin of What" (ž. 60), kaip sako Harvardo unversitetą baigęs evoliucijos tyrinėtojas Norman Mackbeth). Darwin'as augino karvelius ir stebėjo augintojų darbus. bet tie atsiekimai buvo maži, priklausė prie mikroevoliucijos ir jie niekad neperžengė rūšies ir atmainos ribų. Tačiau Darwin'as mėgo ekstrapeliuoti milijonus metų į praeitį. Kaikurie Darwino sekėjai prieidavo iki absurdo. Štai Oxfordo profesorius Tinbergen[61] postrin-

gauja: "... tie šviesūs odos lopeliai, kurie yra apie babūnų patelių lyties organus, turbūt pritraukia patinus prie poravimosi organų". Tai toks vaikiškas to garsaus profesoriaus aiškinimas...

Bandymai išaiškinti, darvinistus nuveda iki absurdo, sako N. Mackbeth (nuoroda 60, 74 ir 75-76 p.). Jis primena du profesoriu,[62] G. Gamov ir Martyną Yčą (kurie, pasak jo, nėra evoliucijonistų elito tarpe), kurie štai ką sako apie prisitaikymą (adaptation) ir gamtinę selekciją: "(Roplių) prakaitavimas irgi buvo prisitaikymas reguliuoti kūno temperatūrą... bet štai atsitiktinai jų vaikai pradėjo laižyti motinos prakaitą... Nuo to kai kurios prakaito liaukos pradėjo išleisti vis sodresnį ir tirštesnį skystį, kuris vėliau virto pienu. Tai tie ankstybųjų roplių žinduolių vaikai turėjo geresnę gyvenimo pradžią"... Tai mat kokia "evoliucija"... Iš (šaltakraujų) roplių prakaito pasidarė pienas... Ar tai mokslas?

Panašiai kaip Tinberrgen (gal dar blogiau) išsireiškia Jacob Bronowski (britų mokslininkas, kalbąs lenkiškai). Jis turėjo 15 paskaitų apie žmopgaus kilmę "Ascent of Man" per PBS — viešosios televizijos tinklą 1975 - 76 metis. Jo nuomone, žmogus labai skiriasi nuo gyvulių tik tuo, kad žmogus lytinius santykius atlieka "veidu į veidą"... Ką galima pasakyti apie tokius "mokslininkus"? Po to, kaip praneša Toledo laikraštis "The Blade" 1975 metų balandžio 24 dienos, 800 mokslininkų su Ph. D. laipsniu (jų daugelis universitetų profesoriai) įteikė FCC (Federal Communiocation Commission) reikalavimą skirti jų atstovams bent 3 valandas atsikirsti tam Jacob Bronowskiui. Ne visi mokslininkai sutinka su evoliucijos teorija, bent tokioje formoje, kaip dėstė Bronowski ir į jį panašūs.

Mokslininkų akistata su gamtine selekcija

Gamtinė selekcija (natural selection) yra antrasis didžiosios transformistų doktrinos stulpas. Evoliucijonistai sako, kad gamtinė selekcija yra toji priežastis, kurios pagerinimų dėka iš žemesniųjų organinių formų atsiranda aukštesnės. Pasižiūrėkime, ką mokslininkai sako apie kuriamąją gamtinės selekcijos vertę rūšių kilmės vyksme.

B. Bensch (nuoroda 59, 14 ir 297 p.) sako: "Selekcija paprastai panaikina genų kombinaciją"... "Natūralinė elekcija padidina

prisitaikymą (adaptation), kuris pagaliau paskatina palikuonių linijos išmirimą".

E. Mayr (nurooda 55, 146 p.) pabrėžia gamtinės selekcijos proceso "nepermaldaujamą suniokojimą" ir "ardomąjį veiksmą". Taigi, šių dviejų mokslininkų konstatavimai griežtai prieštarauja kaikurių evoliucijonistų minčiai, kad gamtinė selekcija turi savyje kūrybinės galios, pavyzdžiui, sudarydama naujas rūšis. Priešingai, kiekviena rasė arba rūšis, kur išsivysto iš ankstesnės formos, turi sumažintą — skurdesnį — genų fondą. Tad kiekviena nauja rūšis arba rasė sumoka aukštą kainą už savo pradinę egsiztenciją jos genų ištekliaus sumažėjimu, jos genų fondo "nuskurdinimu". Tada palyginamai maži ekologiniai pakitimai gali būti pakankamai stiprūs įvykdyti "genetinę mirtį", kad ta genetiškai nuskurdinta rūšis ar modifikacija išmirtų. Tai yra labai svarbus fenomenas.

Dabar kiek tiksliau pasvarstykime, ką mokslininkai sako apie genų fondo išsekimą rasių ar rūšių kilmės vyksme (arba rūšių "evoliucijoje").

T. Dodzhansky (nuoroda 43, 181 ir 73 psl.) sako: "Daug (evoliucinio medžio šakų) išmirė, nes negalėjo prisitaikyti prie aplinkumos pakitimų"... "Buvusiųjų generacijų plastiškumo sumažėjimas po truputį sumažino prisitaikomumą prie pakitėjusių sąlygų iki tokio laipsnio, kad rūšis pasidarė netinkama išlikimui.

Panašiai išsireiškia ir Muensterio universiteto evoliucijonistas prof. B. Rensch (nuoroda 59, 10 p.), kuris primena: "Kai per keletą generacijų gyvūnija vis po truputį smelkiasi į kitą vietovę, ji netenka kai kurių allelų genuose ir neišsaugoja pilno genų skaičiaus".

Clausen (nurooda 57, 168 p.) tai patvirtina: "Evoliucinė šakos ateitis pareina nuo kintamumo atsargos, kuri yra sukaupta natūralioje būtyje. Kai gamtinė selekcija perdaug nuskurdina tą būtį ir joje sumažina kintamumą, tai ji išnyksta, kaip yra atsitikę praeityje su daugeliu augalų ir gyvulių".

Iš to, kas pasakyta evoliucijos mokslininkų, galima padaryti išvadą, kad vadinamoji Darwino "natural selection", kuri sudaro sintetinės evoliucijos teorijos pagrindą, paskatina prisitaikymą prie naujos aplinkumos, bet kadangi ji neturi jokios kūrybinės galios progresyvinės evoliucijos prasme, tai žodį "evoliucija" geriau būtų pakeisti žodžiu "permaina" arba "pasikeitimu". Todėl

reikia padaryti ivšadą, kad generalinės evoliucijos šalininkų (arba evoliucinio transformizmo pasekėjų) prielaida, kad mutacija ir Darwino selekcija yra pagrindiniai pažangiosios evoliucijos veiksniai, prieštarauja mokslo faktams. Transformizmo doktrinos padėtis pasidaro dar klaikesnė, kai prisimeni, kad 99% kadaise gyvenusių rūšių išmirė. Mayr (o.c. 620 p.) priminė, kad išmirimas yra viena iš labiausiai į akis krintančių evoliucijos problemų.

J. F. Crow[63] pastebi: "Kai paleontologas pažvelgia į prieš 100,000 milijonų metų gyvenusias būtybes, tai mato, kad išliko tik labai mažytė jų palikuonių dalelė. Apskaičiuojama, kad tik 98% dabar ten gyvenančių stuburinių gyvulių yra palikuonys tiktai aštuonių rūšių mesozoinėje eroje gyvenusių rūšių. Iš keliasdešimt tūkstančių stuburinių rūšių tik pora tuzinų paliko įpėdinius".

Taigi paleontologija atskleidžia tokią beveik eschatologinę perspektyvą, kai dėl organinio pasaulio išlikimo vilties, genų išteklių išsekimo dėka veikiant gamtinei atrankai. Gal tai numatė ir filosofas Maritain'as (nuoroda 45, 63 p.). Jis sako: "... Nemanau, kad mokslas puoselėtų ypatingai optimistines pažiūras į gamtą. Kiekviena pažanga evoliucijoje brangiai atsieina: visur nepavykę mėginimai ir negailestinga kova... regime smukimo dėsnį, naikinimo ir mirties galias". Taip ir turėtų būti pagal antrąjį termodinamikos dėsnį, ir Maritain'as čia nieko naujo nepasakė. Prie to klausimo dar teks sugrįžti kita proga. Užbaigiant šį skyrių apie mutacijas, gamtinę selekciją ir genų ištekliaus sumažėjimą generacijų eigoje, būtų galima padaryti ivšadą, kad žmogus, jei jis būtų kilęs iš gyvulio, turėtų turėti daug mažesnį genų potencijalą, negu tariamieji jo gyvuliški "protėviai", ko iš tikrųjų nėra. E. D. Hanson[64] kiek pesimistiškai prasitaria: "The heart of *our* philogenetic problem is probably forever beyond the reach of any direct examination... Other possible views... instead of evolution as explanatory hypothesis... should be encouraged ("our" mano pabraukta. P. J.). Jo nuomone, evoliucijos hipotezė vargu ar galės kada nors surasti žmogaus kilmę ir filogeniją tiesioginiu patyrimu (gal panašią mintį būtų galima išreikšti žodžiais "docta ignorantia"?) Užuot ieškojus galimybės žmogaus kilmės ir evoliucijos klausimą panaudoti kaipo aiškinamąją darbo hipotezę, reikėtų tyrėjus padrąsinti surasti kitokius akiračius, sako Hansonas.

IŠVADOS IŠ MŪSŲ LIGŠIOLINIŲ EVOLIUCIJOS SVARSTYMŲ

1. Iš paleontologijos, genetikos ir kitų duomenų išeina, kad mikroevoliucija, arba genetinė kinta, yra paremta bandymais, ir todėl yra tikras faktas.

2. Mikroevoliucijos negalima painioti su makroevoliucija, t.y. su generaline evoliucija (visuotinąja evoliucija "nuo amebos iki žmogaus", kurią kai kur autoriai per nesusipratimą vadina stačiai "evoliucija"). Pagal prof. Kerkutą (39 nuoroda, 157 p.) makroevoliucija arba generalinė evoliucija nėra daugiau kaip darbo hipotezė.

3. Po to, kai mirė Julian Huxley, Theodosius Dobzhansky ir Raymond Nogar, O.P., rimčiausiu ir mokyčiausiu evoliucijos vadu ir didižuoju evoliucijonistu yra Harvardo unviersiteto zoologijos (ornitologijos) profesorius Ernst Mayr (55 nuoroda, 7 ir 8 p.). Jis sako, kad evoliucijos teorijos išvystymas parodo "Zeitgeist" svarbą, atsieit, pagauna laiko dvasią arba *madą*. Betgi esą mes turėtume būti atsargesni dėl tikėjimo į evoliucijos pagrįstumą, nes tas faktas, kad "sintetinė evoliucijos teorija yra priimta,", dar nėra įrodymas, kad ji yra teisinga. Toliau, savo didžiojo veikalo "Animal Species and Evolution" 8-me puslapyje E. Mayr šitaip išsireiškia apie evoliucijos teoriją: "The basic theory... is ... hardly more than a postulate and its application raises numerous questions in almost every case".

Taigi, evoliucijonistas Mayr evoliucijos teoriją (Plačiąja arba generaline prasme) vadina tik *postulatu*, o postulatas pagal Websterio žodyną yra manymas arba prielaida be įrodymo. Tat pagal Mayr evoliucija transformizmo prasme nėra faktas.

Fizikos profesorius Louis T. More (38 nuoroda) savo išsamioje evoliucijos studijoje "The Dogma of Evolution" evoliucijos teoriją vadina dogma. Jis yra priešingas mokslo neįrodytoms prielaidoms.

Zoologijos profesorius evoliucijonistas E. O. Dodson[66] evoliuciją vadina mada ("Evolution is at present highly *fashionable* among biologists"). Biologai tą madą įvesdino ir į nebiologų tarpą. Ta mada yra taip paplitusi, kad prancūzų evoliucijonistas Jean Rostand[66a] turėjo pripažinti: "We are permeated, saturated, with the transformist idea...", kad esame prisigėrę ir persotinti trans-

formizmo (t. y. generalinės edvoliucijos) idėja. Tą pačią mintį pabrėžia ir prof. Shull (15 nuoroda, V p.), sakydamas, kad šių dienų studentai *jau tiki* evoliucija, ir jis rašąs evoliucijos vadovėlį vien tik norėdamas pagrįsti tą jų tikėjimą. Bet kitas evoliucijonistas, H. E. L. Mellersh[67] aiškiai pasako, kad "Organic evolution is not a provable fact," kad organinė evoliucija nėra įrodomas faktas, taigi studentams sunku susigaudyti net ir profesoriškos propagandos tinkluose bei klystkeliuose.

Keista, kad prieš evoliuciją pasisako ir toks didelis jos šulas, genetikos profesorius (Berlyne ir vėliau Kalifornijoje) Richard Goldschmidt. [68] Jis negalįs sutikti su vadovėliais, kur sakoma, kad evoliucijos problema jau išspręsta. Darvinistai iki šioliai dar neišsprendė daug klausimų: žinduolių plaukų, paukščių plunksnų ir 17 kitų labai svarbių jo suminėtų klausimų... Jis visai atmeta mikromutacijos reikšmę ir laukia kažkokios makromutacijos, kuri pagamintų "hopeful monster"...

Profesorius E. C. Olson,[69] geologas, 1959 metais Darwino šimtmečio minėjime Čikagoje priminė, kad yra daug mokslininkų priešingų evoliucijos teorijai. Tą faktą, kaip jau esu minėjęs, patvirtino daugiau kaip 800 mokslininkų, kurie oponavo evoliucininkui propagandistui Bronowskiui, skaičiusiam per televiziją 15 paskaitų.

Dr. J. Girnius Lietuvių Enciklopedijoje (VI t. 139-140 psl.) visai teisingai rašo, kad "evoliucijos teorija gali būti vertinama tik pagal tai, kiek atitinkami faktai jai suteikia pagrindo". Tai tiesa. Tačiau, kiek galima spręsti iš tos pačios Liet. Enciklopedijos (VI t. 136 psl.), jis tą terminą vartoja greičiausiai makroevoliucijos arba generalinės evoliucijos prasme, o pastaroji, kaip jau esu parodęs, neturi faktino pagrindo. Betgi mikroevoliucija arba genetinė kaita savo rūšies ribose, yra faktas.

Daugybė gyvulių ir augalų rūšių išmirimas sudaro evoliucijonistams daug nemalonumų, bet nemažiau problemų sukelia ir daugelio paprastų ar ir labai "kompleksifikuotų" (panaudojant Teilhard de Chardino terminą) netikėtas išlikimas per šimtus milijonų metų. Tai čia evoliucija kažkodėl sustojo, ir laikas nebedirba jos naudai. Gintare randamas vabzdis "Crane Fly", ir keletas tūkstančių tos musės rūšių dar ir šiandien gyvena. Niekuo nepasižymįs (mažai smegenų, nespecijalizuoti dantys ir kojos) sterblinis gyvulėlis opossum rodos turėjo senai jau išgaišti, o tuo

tarpu jis vis labiau plečiasi Amerikoje ir išplito nuo Naujosios Anglijos iki Kalifornijos. Didelė žuvis Latimeria, kuri prieš 90 milijonų metų (taip sakoma) buvo pradėjusi auginti kojas, 1938 metais buvo sugauta palei Afrikos krantus visai nepasikeitusi, nesievoliucijonavusi. Tos vadinamos "gyvos iškasenos (fosilijos)" kalba prieš megaevoliuciją.

Mokyklų vadovėliai, evoliucija ir jos mesijanizmas

Norėdami gauti kiek galima objektyvesnį evoliucijos teorijos vaizdą (arba pagal prof. Ernst Mayr evoliucijos *postulato* vaizdą), rėmėmės tomis evoliucijonistų kaipo mokslininkų išvadomis bei pasisakymais, kur nepasireiškia jų asmeninė filosofija ir pasaulėžiūra, kuri šiaip jau dažnai pasitaiko ir kartais pasireiškia labai groteskinėmis formomis.

Juntamas tam tikras spaudimas iš daugelio pusių. Antai, Heinz Woltereck[70] sako: "Šiandien nei vienas inteligentas neabejoja evoliucijos tiesa". Išeitų, kad kas žino faktus ir abejoja evoliucijos hipoteze, tas nėra inteligentas?

Brutaliau išsireiškia Th. Dobzhansky.[71] Savo knygoje apie žmogaus laisvę jis stačiai sako, kad evoliucijos hipotezė "... may ... be forced upon every reasonable person". Jis rašo apie žmogaus laisvę, o čia pat ją neigia, sakydamas, kad evoliucijos teoriją ar hipotezę reiktų jėga įbrukti kiekvienam protingam žmogui. Toks ar panašus spaudimas randamas evoliucijos, goelogijos ir biologijos vadovėliuose ir šiaip jau spaudoje bei enciklopedijose. Evoliucijos indoktrinacija šiandien labai intensyviai varoma mokyklose ir universitetuose.

Ginčai eina apie arklio kilmę ir jo evoliuciją. Prof. Garrett Hardin[72] pabrėžia, kad arklio evoliucijoje yra daug neaiškumų. Užuot juos išaiškinus, jų eksponatai jau buvo išstatyti (kaip ortogenezės pavyzdys) American Museum of Natural History, ir jų nuotraukos spausdinamos vadovėliuose, pav. prof. William H. Matthews III, An Introduction to Prehistoric Life". Macbeth'as (60 nuoroda, 15 ir 16 p.) parašė autoriui laišką, primindamas prof. Hardin'o pastabas dėl arklio evoliucijos ir paklausdamas, kodėl autorius padavė klaidingas žinias. Autorius, prof. W. H. Matthews III, atsakė, kad skaitytojai, kurie naudosis šia knyga,

teturi tik labai mažą mokslinį pagrindą, o moksliškose bei techniškose diskusijose jis, aišku, vertosiąs prof. Hardin'o priėjimą. Išeina, kad žemesnio išsilavinimo studentų vadovėliuose galima vartoti "dvigubą standartą", paprastai kalbant, juos apgaudinėti.

To paties Macbeth'o duktė atkreipė tėvo dėmesį į panašią "klaidą" prof. Dunbar'o geologijos vadovėlyje (Historical Geology, 1960, išleido John Wiley) su arklių vaizdais, paimtais iš Yale Peabody Museum. Macbeth'as parašė tam muziejui, prašydamas pranešti, kaip jis galėtų tokį dalyką paaiškinti savo dukteriai. Tuojau gavo mandagų prof. Karl M. Waage atsakymą, kad elementariniame vadovėlyje toks vaizdas gal ir yra klaidinantis, ir kad kitoje laidoje jis kooperuos ir tą klaidą atitaisys. Jis pasijuto labai nepatogiai, sako Macbeth'as. Tačiau nevisi autoriai yra tokie jautrūs klaidai. O tokių vadovėlių ir tokių klaidų yra daug.

Yra klaidų ir enciklopedijose. Štai dirstelkim kad ir į New Catholic Encyclopedia (1967), V tomo 676 - 681 psl., kur Louvaino teologas E. L. Boné, S.J., rašo apie žmogaus evoliuciją ir bezdžiones Australopithecus africanus ir Pithecanthropus suvaro į vieną daržą su žmogum Homo sapiens, ir su Homo neandertalis. Boné, S.J., sako, kad tos bezdžionės yra tik "differing progressively from modern man." Jau nurodžiau, kad žinovas Sol Zuckerman Australopithecus vadina bezdžionėmis. Ir pats Richard Leakey[73] patvirtina jų bezdžioniškumą. Tą pat pasako ir žinoams evoliucijonistas Ashley Montagu[74] primindamas, kad Australopithecus yra "extremely ape-like", kad jos galėtų būti žmogaus protėviais, arba būti "of the line that led to man". Taigi, teologas Boné, S.J., sąmoningai ar nesąmoningai bando skaitytojus indoktrinuoti bezdžioonių evoliucijoje iki Homo sapiens, visai neatsižvelgdamas į žinovų nuomones ir diskusijas.

Kunigai ir evoliucija

Evoliucija, kaipo mokslinio darbo hipotezė, turėtų būti neutrali religijai, o religija tai hipotezei. Kita vertus, katalikų kunigai dažnai labai palankiai atsiliepia apie evoliucijos hipotezę. Louvaino profesorius kan. R. de Dorlodot 1909 metais nuvyko į Angliją pagerbti Darwiną jo 100-jo gimtadienio proga ir pareiškė, kad Darwinas užbaigė Newtono darbą...(?). Savo kritikams (katali-

kams) Dorlodot atsakė parašydamas knygą "Darwinism and Catholic Thought".

Antropologas ir paleontologas Patrick O'Cannell[75] rašo, kad yra nemažas skaičius kunigų evoliucijos propagatorių, pvz. M. Grison, "Problèmes d'Origines", Paris, 1954, arba Charles Hauret, "Origines", Paris, 1953. Jie, nebūdami mokslininkais — tyrinėtojais ir net nepasiskaitę žinovų veikalų (pvz. Marcelin Boulé "Les Hommes Fossils" ir kt.), Sterkfonteino "missing links" laiko žmogaus protėviais. Tuo tarpu pagal tikrą žinovą Sal Zuckerman'ą tie padarai buvo tikros bezdžionės. Jie ima žinias iš propagandinių raštų ir labai palaiko evoliuciją. Tokių raštų pasitaiko ir Amerikoje.

Evoliucionistų tikėjimas ir mesijanizmas

Garsusis profesorius Bateson 1921 m. savo prakalboje skundėsi The American Association for the Advancerment of Science,[76] kad diskusijos apie evoliuciją nepadarė jokios pažangos... Mes matome mažus pakitimus, "but no origin of species"... Mes pasidarėm agnostikais dėl evoliucijos proceso... Nežiūrint tų nepasisekimų, Bateson'as savo prakalbą užbaigia šitaip: "Let us then proclaim in precise and unmistakable language that our faith in evolution is unshaken". Taigi, labai sitprus tikėjimas evoliucija rusena nors faktų ir nepatvirtintoje "doktrinoje"...

Panašiai yra ir su kitais evoliucijonistais. Prancūzų evoliucijonistas — mokslininkas, Jean Rostand (66 nuoroda, 59 p.) sako: "Is it really certain... that the problem of evolution... is a settled matter...? I, personally, do not think so ... along with a good many others...". Toliau, 91 p. Rostand šitaip užbaigia savo abejones evliucija: "Despite this rather disilusioned conclusion, it is of paramount importance that no excuse be found to cast doubt upon the fact of evolution itself". Kaip ten bebūtų, evoliucijonistai vistiek tiki evoliucija. Atrodo, kad evoliucija jiems yra tikro tikėjimo dalykas.

Šį faktą pastebėjo ir Macbeth'as (60 nuoroda, 124 - 132 p.) skyriuje "Religion in Reverse". Jis pabrėžia evoliucininkų mintį, kad, kas ne su mumis, tai tas prieš mus, jų misijonierišką uolumą, millenerianizmą, ir "perfect faith" į evoliuciją. Julian Huxley agituoja už evoliucijos religiją; Simpsonas pajuokia krikščionybę kaip prietarą ir kt. Mackbeth'as 126 psl. sako, kad patsai darvini-

zmas virto religija, o Princetono universiteto biologijos profesorius Edwin G. Conklin yra pasakęs: "Organinės evoliucijos samprata labai vertinama biologų, kuriems ji yra tikras religinio atsidavimo dalykas".

Taigi, evoliucijos hipotezė evoliucijonistų kūne ir širdyje virto religija, tačiau nepagrįsta nei biologiškai nei religiškai.

(Bus daugiau)

Nuorodos

Panaudotos literatūros sąrašas

47. Lietuvių Enciklopedija, VI t., 136 p.
48. Julian Huxley, "At Random", ž. Sol Tax, Evolution after Darwin, University of Chicago Press, 1960, Vol. 3, 41-65.
49. Julian Huxley, Religion Without Revelation, Harper & Bros, New York 1957.
50. Lietuvių Enciklopedija, VI t., 139 - 140 p.
51. G. G. Simpson et al., "Life. An Introduction to Biology", Brace & World, Inc., New York 1957, 816 p.
52. Biologijos mokytojas Eldon Andres, žurnale "Chemistry", June 1973, 31 p.
53. G. G. Simpson, The History of Life, in Sol Tax (Editor), The Evolution fo Life, Vol. 1, The University of Chicago Press, 1960, 149 psl. Taipgi plg. G. G. Simpson, The Major Features of Evolution, Columbia University Press, New York, 1953, 361 p.
54. Charles E. Oxnard. Uniqueness and Diversity in Human Evolution, University of Chicago Press, Chicago, 1975; paimta iš SCIENCE, vol. 189, 19 rugsėjo 1975, viršminėtos knygos recenzento H. M. Henry, 988 psl.
55. Ernst Mayr, Animal Species and Evolution, The Bellknap Press of Harvard University, 1963, 637 ir 624 psl.
56. V. Tartar, The Biology of Stentor, Pergamon Press, 1961, p. 372.
57. J. Clausen, The Evolution of Plant Species, Cornell University Press, 1951, p. 168.
58. Julian Huxley, Evolution, the Modern Synthesis, 1943. Harper Bros., p. 116.
59. B. Rensch, Evolution above the Species Level, Methuen & Co., Ltd., 1959, p. 4.
60. Norman Macbeth, Darwin Retried (An Appeal to Reason), Gambit, Inc., Boston 1971, p. 18.
61. N. Tinbergen, The Evolution of Courtship and Threat Display,

žiūr. Evolution as a Process, J. Huxley, Hardy et al. (Editors), Allen and Unwin, London 1954, p. 1-71.
62. George Gamow and Martynas Yčas, Mr. Tompkins Inside Himself, Allen & Unwin, London, 1968, p. 149.
63. J. F. Crow, Ionizing Radiations and Evolution, Scientific American, September 1959, p. 55.
64. E. D. Hanson, Animal Diversity, Prentice-Hall, Inc., 1961, p. 104-108.
65. E. O. Dodson, A Textbook of Evolution, W. B. Saunders Co., Philadelphia & London, 1952, psl. VII.
66. Jean Rostand, The Orion Book of Evolution, by the Orion Press, Inc., p. 95.
67. H.E.L. Mellerah, The Story of Life, G. P. Putnam's Sons, New York 1957, įvadas, 15 psl.
68. Richard Goldschmidt, The Material Basis of Evolutioon, Yale University Press, 1940, p. 6 ir 76.
69. E. C. Olson, "Morphology, Paleontology and Evolution", žiūr. Sol Tax, editor: Evolution after Darwin, I tomas, The University of Chicago Press, 1960, p. 523.
70. Heinz Woltereck, What Science Knows about Life? M.I.T. Press, 1965. p. 101.
71. Theodosius Dobzhansky, The Biological Basis of Human Freedom, Columbia University Press, New York 1956, p. 7.
72. Hardin, Garrett, Nature and Man's Fate, Mentor, 1961 p. 225-26.
73. Richard Leakey, Nature, Vol. 231 (1970), p. 241, ir Science News, Vol. 100 (1971), p. 357.
74. A. Montagu, Man: His First Million Years, World Publishers, Yonkers, New York, 1957, p. 51-52.
75. Patrick O'Connell, B.D., Science of Today and the Problems of Genesis, II-ji laida 1969, p. 64 ir 69-74.

Mums reikia prašyti tik dviejų dalykų: brangus Dieve, apšviesk mano protą, kad suprasčiau tiesą ir duok man jėgų, kad galėčiau ją sekti.

Vysk. F. Sheen

LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ PARTIJA

Šių metų sausio 27 - 29 d. d. Kaune įvyko atkuriamoji Lietuvos Krikščionių Demokratų partijos konferencija. Konferencijoje dalyvavo 156 delegatai ir kita tiek svečių. Iškilmės prasidėjo šv. mišiomis, kurias atnašavo kard. V. Sladkevičius. Konferencija išsirinko 52 asmenų tarybą ir 19 asmenų valdybą. Pirmininku išrinktas Egidijus Klumbys. Jau tuo metu partija turėjo 1500 narių, pasisklaidžiusių 35 skyriuose. Paskelbus nepriklausomos Lietuvos respublikos atstatymą, LKDP narys Algirdas Saudargas buvo paskirtas užsienio reikalų ministeriu.

Vasario 16 d. atsikūrusi LKDP nuo gegužės mėn. pasivadino Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga, solidarizuodama su išeivijos LKDS. Jos pirmininko Viktoro Petkaus pageidavimu, Lietuvos ir išeivijos sąjunga yra viena, kaip viena lietuvių tauta. Kol padėtis nenusistovės, Lietuvos Sąjunga pageidavo, kad juos atstovautų užsienyje esanti LKDS. Šis pageidavimas buvo patvirtintas LKDS suvažiavimo rugsėjo 2-3 d.d. Chicagoje. Krikščioniškoji demokratija, kaip savo laiku pasakė pof. K. Pakštas, yra tokie dideli rūmai, kuriuose sutilps visi krikščioniškų pažiūrų žmonės. Ta linkme ir einama. Budapešto kongrese Lietuvos KD sąjungos, partijos ir išeivijos lietuviai krikščionys demokratai kalbėjo vienu balsu ir gražiai reprezentavo Lietuvą. LKDS pirmininkas dr. Česlovas Masaitis pasiuntė atiskuriančiai Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijai sveikinimą:

" Lietuvių Krikščionių Demorkatų Sąjungos centro Komiteto vardu nuoširdžiai sveikinu Konferencijos dalyvius ir linkiu sėkmingai atkurti Lietuvos Krikščionių Demokratų Partiją.

Gyvename didelių pasikeitimų laikotarpy, kuriame pasaulis sugrįžta prie amžinųjų gėrio principų ir pagarbos asmeniui. Pagaliau, atrodo, imame suprasti, kad visuomenės gerovė — tai atskirų jos marių labas, ir kad laimingos visuomenės negalime sukurti, paniekindami žmogų ir jo gėrio ilgesį. Jūsų atkuriamos partijos uždaviniai — labai svarbūs ir jų sprendimai nėra lengvi, nes vykdtančių pakeitimų sūkury nelengva rasti tinkamiausias priemones siekti mums visiems brangaus tikslo, nors šis tikslas mums yra labai aiškus. Jį pasako ir mūsų orga-

nizacijos vardas. Juk Kristus paaukojo savo gyvybę ne už visuomenę ir ne už klasę, bet už žmogų. Todėl žodis "Krikščionių" pabrėžia mūsų tikslą kurti visuomenę, kurioje jos organizacijos tarnautų žmogui, o ne jį padarytų savo įrankiu. Žodis "Demokratų" taip pat reiškia, kad valstybė ir jos administracija turi tarnauti žmogui, užtikrinti jam laisvę, o ne jį pavergti ir valdyti.

Žmogaus vertė yra jo individualumas, ir laisvės esmė — žvelgti į gyvenimą pro savo individualumo prizmę. Tačiau mus jungia bendras gėrio ilgesys, artimo meilė, ryšiai su šeimaa, visuomene, tauta ir visu pasauliu, Todėl be darnių tarpusavio santykių negali būti nei žmogaus orumo, nei jo laisvės, nes absoliutinėje izoliacijoje laisvė neturi jokios prasmės. Juo menkesni mūsų tartpusavio ryšiai, tuo menkesnė ir mūsų laisvė. Tą pabrėžė ir mūsų gerbiamas Vincentas Sladkevičius atstatyto laisvės paminklo šventinime Kaune, kalbėdamas apie nepriklausomybę ir pasakydamas, kad nepriklausyti — tai reiškia priklausyti savo tautai, savo tėvynei. Todėl niekas nėra tikrai laisvas, jei visuomenė, kuriai jis priklauso, jei jo tauta, su kuria jį jungia kalba, istorija ir tradicijos nėra viisškai laisva.

Mūsų organizacijos veiklos tikslas — išreikštas jos pavadinime ir įrašytas visų mūsų bendraminčių širdy. Jis nepakeičiamas jokiais kompromisais, nei jokiomis aplinkybėmis. Tačiau nors ir nestatome veiklos priemonių aukščiau už tikslą, jas renkamės pagal esamas sąlygas, nes mes iš tikro atsisakytume savo tikslo, jei melo ir istorijos klastojimo potvyny bandytume jį perbristi, įšokę į jo gelmę, užuot lipę į Dangaus Apvaizdos mums rodomą arką.

Šioj konferencijoj Lietuvos Kirkščionių Demorkatų Partijos atkūrimas yra džiuginantis bendraminčių patirties ir kūrybinių galių sujungimas darniom diskusijom ir demokratiniu sutarimu surasti tikrąją Arką, kuria būtų galima išplaukti į pilną laisvę, be kurios nėra būdų kurti visuomenės ir atskirų asmenų gerovės.

Išeivijos Lietuvių Krikščionių Demorkatų Sąjungos Centro Komtiteto vardu linkiu Jums sėkmės ir Dievo palaimos Jūsų darbe."

LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ SĄJUNGOS STATUTAS

(okupaciniam laikotarpiui)

Bendrieji nuostatai

1. Lietuvos Krikščionių demokratų sąjunga yra politinė organizacija, siekianti nepriklausomos, demokratinės ir krikščikoniškais pagrindais tvarkomo Lietuvos atstatymo. Savo veiklą krikščionys demokratai grindžia krikščioniškumu, lietuviškumu ir demokratiškumu.

2. Šio meto svarbiausiais savo uždaviniais LKDS laiko: a) dalyvavimą Lietuvos laisvinimo kovoje; b) pasiruošimą išlaisvintos Lietuvos atstatymo darbams; c) tarptautinę veiklą.

3. Savo tikslui siekti LKDS telkia narius, leidžia spaudą, šaukia susirinkimus ir konferencijas, rengia paskaitas ir kitus viešo pobūdžio susibūrimus, kurie turi pasitarnauti LKDS tikslams įgyvendinti.

LKDS nariai

4. LKDS nariu gali būti kiekvienas Lietuvos gyventojas, priimąs LKDS programą, sutinkąs vykdyti statutą ir sulaukęs 18 m. amžiaus.

5. Narius priima valdyba ir tvirtina skyriaus narių susirinkimas. Asmenis, gyvenančius, kur nėra LKDS skyriaus, nariais priima Vyriausioji valdyba.

6. Norintieji įstoti į LKDS savo norą pareiškia vietos skyriaus Valdybai, o kur skyriaus nėra — Vyriausiajai valdybai.

Narių teisės ir pareigoss

7. Visi LKDS nariai turi lygias teises ir pareigas.

8. Nariai privalo: a) lankyti skyriaus susirinkimus, paskaitas ir kitus renginius; b) gerai susipažinti su LKDS ideologija, programa ir darbais tiek praeityje, tiek ir einamuoju momentu; c) skleisti LKDS idėjas ir skaityti jos spaudą bei ją platinti; d) savo asmeniniu gyvenimu būti vertiems LKDS ir nuosekliai ją vykdyti.

9. Kiekvienas narys pagal galimybes privalo ir materialiai remti LKDS veiklą.

10. Nusikaltusį skyriaus narį, skyriaus valdybai psiūlius, gali pašalinti skyriaus narių susirinkimas.

LKDS skyriai

11. LKDS pagrindinis vienetas yra skyrius, kurį sudaro visi to skyriaus veikimo plote gyveną LKDS nariai.

12. Skyrių gali sudaryti ne mažiau kaip 5 nariai.

13. Skyriuje gali būti jaunimo, moterų ir kitos sekcijos.

14. Skyriaus įsteigimą tvirtina Vyriausioji valdyba.

Skyriaus veikla

Skyrius: a) rengia susirinkimus einamiesiems reikalams aptarti ir kilusiems klausimams spręsti, lietuviškosios politikos ir organizaciniams reikalams svarstyti bei politinėms problemoms diskutuoti; b) ruošia paskaitas, politinius pranešimus, minėjimus, viešas diskusijas ir kitus viešo pobūdžio susibūrimus lietuvių visuomenei politiškai orientuoti bei savo idėjoms skleisti.

16. Metinis skyriaus susirinkimas šaukiamas prieš LKDS konferenciją: a) išklauso valdybos pirmininko ir narių pareiškims ir pasiūlymus; b) renka atstovus į LKDS konferenciją; c) aptaria ateities darbo planus; d) renka skyriaus valdybą; e) sprendžia visus kitus skyriaus reikalus.

17. Skyriaus valdyba renkama iš 3 narių: pirmininko, sekretoriaus ir ūkvedžio. Skyriuose, kur veikia jaunimo, moterų ar kitos sekcijos, pirmininkai taip pat įeina į skyriaus valdybą.

18. Skyriaus valdyba posėdžiauja ne rečiau kaip vieną kartą per 2 mėnesius ir sprendžia visus reikalus, pavestus Vyriausiosios Valdybos ir skyriaus susirinkimo, vykdo priimtą veikimo planą, rūpinasi naujų narių įtraukimu bei priėmimu ir skyriaus narių įtraukimu į aktualių lietuviškosios politikos bei LKDS organizacinių reikalų svarstymą, platina LKDS spaudą ir vadovauja visam kitam krikščionių demokratų darbui savo skyriaus ribose.

Įgaliotiniai

19. Vietose kur nėra LKDS skyrių, bet aplinkoje yra pavienių narių, Vyriausioji valdyba skiria įgaliotinius.

20. Įgaliotiniai telkia savo mieste ar rajone esančius LKDS narius, platina LKDS spaudą, atstovauja LKDS savo vietovėje,

šaukia narių susirinkimus, rūpinasi atstovų į LKDS konferenciją išrinkimu ir vykdo visus kitus Vyriausiosios Valdybos nutarimus bei nurodymus.

LKDS konferencija

21. Aukščiausias LKDS reikalų sprendėjas yra LKDS konferencija, rengiama kasmet. Konferencijoje dalyvauja skyrių atstovai ir Vyriausiosios Valdybos nariai.

22. LKDS konferencija: a) išklauso Vyriausiosios valdybos ir skyrių atstovų pranešimus; b) renka Vyriausiąją Valdybą; c) nustato LKDS politikos gaires; d) priima LKDS programą bei statutą ir nustato veikimo planus ateičiai.

233. Reikalui esant, gali būti rengiamos atskirų kraštų bei rajoninės konferencijos.

Vyriausioji Valdyba

24. Vyriausiosios valdybos narių skaičių nustato konferencija, o Vyriausioji Valdyba iš savo tarpo renka LKDS pirmininką pavaduotoją ir ūkvedį.

25. Vyriausioji Valdyba: a) rūpinasi LKDS pogramos reikalais; b) vykdo konferencijos nustatytą LKDS politiką; c) užmezga ir palaiko santykius su kitomis lietuvių politinėmis grupėmis, su laisvųjų ir pavergtųjų tautų krikščionių demokratų partijomis bei jų tarptautinėmis organizacijomis; d) siunčia atstovus į tarptautinius kongresus ir suvažiavimus.

26. Savo tikslams siekti Vyriausioji Valdyba sudaro įvairias komisijas, sekcijas, organizuoja paskaitas ir pranešimus, rūpinasi LKDS periodine ir neperiodine spauda bei literatūra, stebi okupuotos Lietuvos gyvenimą, jį analizuoja ir atitinkamai reaguoja, atstovauja LKDS visais jos veiklos klausimais.

27. LKDS konferencijos ir visų LKDS padalinių nutarimai priimami ir rinkimai vykdomi paprasta dalyvaujančių balsų dauguma.

LKDS pirmininkas

28. LKDS pirmininkas atstovauja LKDS — pirmininkauja Vyriausios Valdybos posėdžiams ir prižiūri LKDS konferencijos bei Vyriausiosios valdybos nutarimų vykdymą. Jo žinioje yra

ryšiai su lietuvių ir kitais politiniais veikėjais ir politinėmis grupuotėmis.

Baigiamieji nuostatai

29. Statutas pradeda veikti LKDS konferencijai jį priėmus, o iki konferencijos — jį patvirtinus Vyriausiajai Valdybai.

30. Statutą keičia LKDS konferencija.

Statutas priimtas Lietuvos krikščionių demokratų sąjungos Vyriausios Valdybos 1989 m. gruodžio 15 d.

Š. m. pavasarį Clevelando lietuvius aplankė sąžinės kalinė ir Lietuvos laisvės kovotoja Nijolė Sadūnaitė. Ta proga ji aplankė ir TS redakciją, kur ilgėliau pasikalbėjo Liėetuvos laisvės klausimais. Iš kairės Nijolė Sadūnaitė ir TS redaktorius. Nuotr. K. Kasulaitytės

1990 m. birželio 16 - 18 d. Clevelande lankėsi Lietuvos sąžinės kalinys, laisvės kovos vienas ryškiausių asmenybių kun. Sigitas Tamkevičius, šiuo metu Kauno kunigų seminarijos dvasios vadas. Redaktorius, gimęs ir augęs Kybartuose, labai domėjosi svečio veikla jam kelis metus būnant Kybartų parapijos klebonu. Susitikiams nors trumpas, bet buvo labai mielas. Nuotraukoje iš kairės po Mišių Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos lietuvių bažnyčioje parapijos klebonas ir didis lietuvybės apaštalas Tėvas Gediminas Kijauskas, S.J., redaktorius A. Kasulaitis ir kun. Sigitas Tamkevičius. Nuotr. K. Kasulaitytės

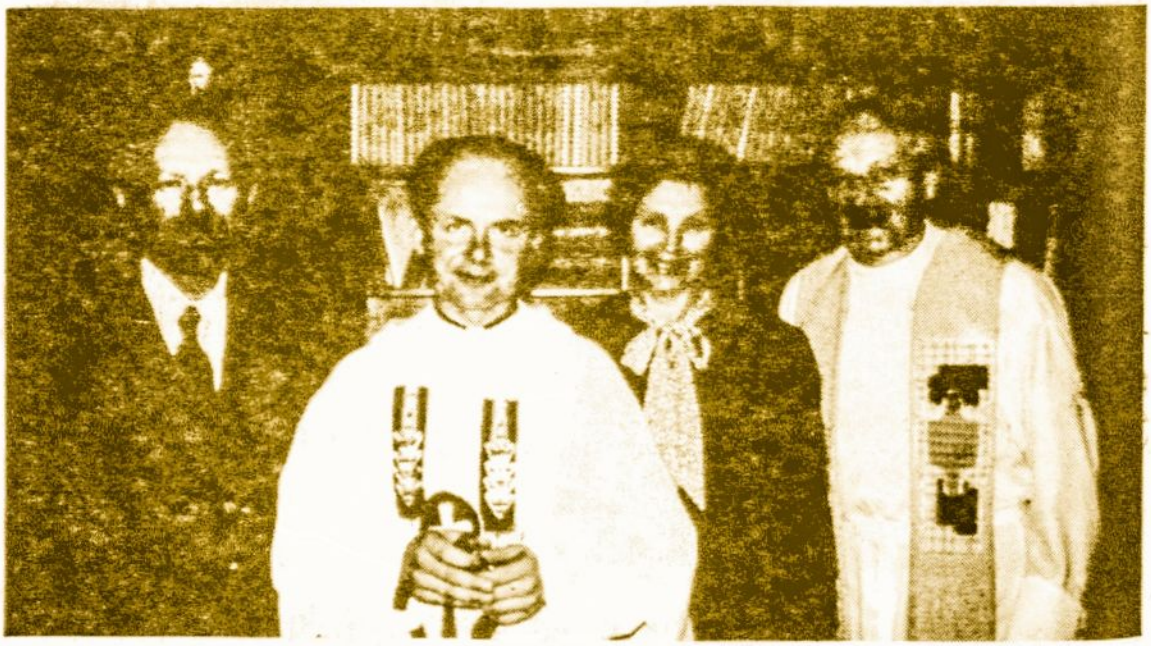

Svečiuojantis Clevelande. Iš kairės A. Kasulaitis, Tėvynės Sargo redaktorius, kun. Sigitas Tamkevičius, Nijolė Sadūnaitė ir Tėvas Gediminas Kijauskas, S.J. Nuotr. K. Kasulaitytės

LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ PARTIJOS PROGRAMINĖ DEKLARACIJA

"Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jn 14,6)

Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija telkia Lietuvos piliečius, pasiryžusius mokytis buvimo bendruomenėje iš dieviškojo Apreiškimo išminties, krikščioniškosios tradicijos ir krikščionių bendrijų visuomeninio gyvenimo praktikos. LKDP krikščioniškąjį visuomeninio gyvenimo patyrimą sieks derinti su lietuviška tautine pasaulėjauta ir pritaikyti jį atgimstančios Lietuvos valstybingumui bei demokratijos nepriklausomoje Lietuvoje įtvirtinimui.

LKDP pripažįsta asmens primatą ir pasisako už pliuralistinę, benduromeninę visuomenę, kaip visiškai laisvų asmenų bendriją. Privalome atgaivinti dvasingą ir žmonišką santykį tarp žmonių, tarp žmogaus ir bendrijos, tarp žmogaus ir gamtos, tarp žmogaus ir daikto.

* * *

1. Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija reiškia tvirtą įsitikinimą, kad tiktai politiškai nepriklausoma valstybė garantuoja tautos kūrybinių galių skleidimąsi ir gyventojų gerovę. Pergyvename pavojingą, bet kupiną vilčių laikotarpį, kai totalitarinė komunistinė sistema galutinai išsėmė savo ideologines ir ekonomines atsargas. Prasidėjo imperijos irimas. LKPD nuomone, susidarė sąlygos taikiu parlamentiniu keliu pasiekti, kad SSSR atsisakytų visų pretenzijų į Lietuvos suverenitetą ir teritoriją, kaip tai buvo padariusi Sovietų Rusija 1920 m. liepos 12 d. sutartimi.

2. Lietuva, savo geopolitine padėtimi būdama rytų ir vakarų kultūrų sandūroje, turi seną neutralumo tradiciją, kurios laikėsi ir 1918 m. vasario 16 d. Aktu įkurtoji Lietuvos valstybė. Kančios ir netektys, kurias patyrė lietuvių tauta tiek nuo vakarinių, tiek nuo rytinių agresorių, šį neutralumą tik dar labiau išryškina. Todėl, LKDP nuomone, neutralitetas turi būti Lietuvos užsienio politikos ašimi ir visos sutartys karinėje srityje privalo būti griežtai terminuotos. LKDP nuosekliai kovos už tai, kad Lietuvos teritorijoje nebūtų jokios svetimos valstybės kariuomenės ir kad iš Lietuvos teritorijos kuo sparčiau būtų pašalintas branduolinis bei kitoks masinio naikinimo ginklas.

3. Pasaulinės Krikščionių Demokratų Sąjungos Politinio manifesto dvasioje LKDP tvirtina, kad demokratija yra kartu ir priemonė, ir tikslas. Todėl LKDP, kviesdama į ryžtingą, bet taikią kovą už Lietuvos Nepriklausomybę, tuo pačiu metu kategoriškai atmeta prievartą, kaip priemonę siekti politinių tkslų. Savo tikslų sieksime idėjų ir pasaulėžiūrų kovoje, remdamiesi įtikinėjimu bei visų visuomenės sluoksnių organizavimu.

4. LKDP demokratijos veikimo prielaidomis laiko:

— platų piliečių dalyvavimą politinėse partijose, profsąjungose, visuomeninėse organizacijose bei j politiniuose, ūkiniuose ir visuomeniniuose sprendimuose;

— teisinę, nekonfesinę, parlamentinę valstybe;

— atskirtą ir tarpusavyje sąveikaujančių įstatymų leidžiamąją, vykdomąją ir teisinę valdžią;

— informacijos laisvę.

5. Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija siekia sukurti santykius tarp tautų, paremtus tarpusavio pagalba ir sutarimu. LKDP pripažįsta visų tautybių Lietuvos piliečių teisę ugdyti gimtąją kalbą bei puoselėti savą kultūrą, aktyviai dalyvauti valstybės reikaluose. Ieškosime ir pabrėšime tai, kas atskirų tautų, taip pat Lietuvos ir kaimyninių šalių, žmones sieja ir vienija, o ne tai, kas skiria.

Su šiauriniais kaimynais latviais ir estais mus sieja likimo bendrumas. Ekumeninėje dvasioje sieksime bendrauti su Šiaurės Europos tautomis, prisidėsime prie zonos be branduolinio ginklo kūrimo Baltijos regione.

Su baltarusių tauta mus sieja istorinis likimas ir atgimimo viltis. Sveikiname tautinį atgimimą Baltarusijoje ir Ukrainoje ir esame pasiryžę remti jų kovą už laisvę.

Su lenkų tauta, be ilgametės istorijos, mus vienija katalikų tikėjimas, kuris privalo tapti dvasinio bendrumo šaltiniu, išlyginančiu istorijos audrose susiklosčiusias įtampas. Tikimės bendromis pastangomis prisėditi prie naujos tautų bendrijos Vidurio Europoje atgaivinimo.

Su rusų tauta, nors ir neturėdami bendros sienos, esame susieti bendros kančios. Rusų tauta skaudžiai nukentėjo nuo bolševizmo. Reiškiame dvasinio krikščioniškos Rusijos atgimimo viltį ir tikimėa palaikyti gerus kaimyninius santykius.

6. Valstybės ūkio organiozavimo pagrindas yra rinkos eko-

nomika. Jos bruožai — konkurencija, gamybos decentralizacija, demonopolizacija, nuosavybės formų įvairovė. Teisė į privačią nuosavybę yra prigimtinė ir neliečiama. LKDP sieks, kad privati nuosavybė tarnautų visuomenės gerovei.

Žmogaus interesai yra valstybės ekonominės politikos pagrindas. Ekonominė gerovė nėra tikslas, bet sąlyga žmogaus dvasiniam augimui.

Teisė į žemę yra natūrali tautų ir žmonių teisė. Todėl žemė privalo turėti savo prekinę vertę ir turi būti skirstoma taip pat, kaip ir kitos vertybės.

Savivalda visiems teikia galimybes dalyvauti valstybiniame gyvenime, atstovauti atskirų gyventojų grupių interesus. Savivalda yra žmogaus laisvės išraiška ekonominiame ir socialiniame gyvenime.

7. Krikščioniškoji kultūros tradicija, pagrindusi Europos civilizaciją ir turėjusi didelę įtaką viso pasaulio kultūros raidai, yra žmogaus dvasinių siekių išraiška ir rezultatas. Tautinės kultūros elementai, natūraliai įsilieję į Europos kultūrą, yra neatskiriama jos dalis.

Kiekvienam piliečiui turi būti sudarytos vienodos galimybės siekti mokslo.

8. Bažnyčia yra LKDP moralinis autoritetas. Krikščioniškoji žmogaus samprata yra LKDP politinės veiklos pagrindas.

Bažnyčia yra nepriklausoma nuo valstybinės valdžios ir tvarkosi bažnytinės teisės pagrindu.

Kiekvienai tautinei ar konfesinei grupei turi būti garantuota teisė laisvai išpažinti tikėjimą jai įprastomis formomis. Skirtingų tikėjimų žmonių bendravimas turi vykti ekumenine ir tarpusavio supratimo bei tolerancijos dvasia.

9. Gyvenamoji aplinka yra žmogaus žemiškojo gyvenimo garantas, todėl jos išsaugojimas turi būti svarbia žmogaus veiklos sritimi. LKDP sieks sukurti tokią socialinę - ūkinę sistemą, kurioje mokslo ir technikos progresas harmoningai derintųsi su gyvenamosios aplinkos išsaugojimu ir gerinimu. Aplinkos išsaugojimas yra tarptautinė problema.

LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ PARTIJOS STATUTAS

I. BENDROJI DALIS

1. LKDP yra politinė organizacija, turinti savo Programą ir Statutą. Jos tikslas — laisvos nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas ir krikščioniškos moralės principais pagrįstos demokratijos įtvirtinimas.

2. Partijos padaliniai privalo laikytis statuoto, numatytu laiku rinktis posėdžiams, šaukti susirinkimus.

3. Partijos narių veikla grindžiama krikščioniška tautine demokratine savimone.

II. PARTIJOS KONFERENCIJA (PK)

1. Partijos Konferencija yra vyriausias partijos organas.

2. PK šaukiama partijos valdybos bent vieną kartą per metus. Neeilinė PK gali būti šaukiama partijos Tarybos arba 1/3 partijos narių reikalavimu.

3. PK šaukimo vietą, laiką, atstovavimo normas, darbotvarkę pateikia partijos valdyba ir tvirtina partijos taryba.

4. PK sprendžiamuoju balsu dalyvauja partijos tarybos nariai ir skyrių deleguoti asmenys.

5. PK teisėta, jeigu joje atstovaujama ne mažiau kaip 2/3 partijos narių.

6. Partijos Statutas ir Programa priimami ar keičiami ir partijos vadovaujantys organai renkami ar tvirtinami 2/3 dalyvaujančių balsų. Kiti PK sprendimai priimami paprasta balsų dauguma.

7. Partijos Konferencija svarsto ir sprendžia visus partijos reikalus.

III PARTIJOS TARYBA (PT)

1. PT yra vyriausias partijos organas tarp konferencijų.

2. PT sudaro po vieną atstovą iš kiekvieno skyriaus ir konferencijoje išrinkti asmenys. Skyrių atstovai taryboje sudaro daugumą. PT iš savo narių renka partijos valdybą.

3. PT posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau

kaip 2/3 PT narių. PT priima sprendimus ir nutarimus paprasta balsų dauguma.

4. PT posėdį šaukia partijos Valdyba ne rečiau kaip kartą per 3 mėn. PT susirinkimuose skyriaus atstovą gali pavaduoti su balso teise kitas skyriaus valdybos narys skyriaus valdybos nutarimu.

5. Partijos taryba:

a. aptaria ir sprendžia visus einamuosius partijos reikalus, vadovauja politiniam darbui tarp konferencijų,

b. pateikia PK ataskaitą už darbą tarp kofnerencijų,

c. Išklauso Valdybos ataskaitas, vertna jos drbą,

d. Teikia pagalbą skyrių valdyboms, koordinuoja jų veiklą, tvirtina iki Konferencijos įsisteigusių naujų skyrių išrinktus atstovus į PT,

e. PT turi teisę sustabdyti Valdybos nario įgaliojimus,

f. PT savo darbe vadovuajasi PT reglamentu.

IV. PARTIJOS VALDYBA (PV)

1. Partijos valdyba yra vyriausias partijos vykdomasis organas. PV organizuoja partijos politinį darbą, vadovaujamasi PK ir PT nutarimais, Programa ir statutu.

2. PV darbų ataskaitą pateikia PT ir PK.

3. PV organizuoja PK ir rengia jos dokumentų projektus, tvirtina LKDP leidinių vyr. redaktorius.

4. Teisėti PV nutarimai yra privalomi visoms partijos organizacijoms ir visiems partijos nariams.

5. PV iš savo narių tarpo renka partijos valdybos Pirmininką.

6. PV renkasi posėdžiams kartą per savaitę. PV savo darbe vadovaujasi PV reglamentu, kurį tvirtina PT.

V. KONTROLĖS KOMISIJA

1. KK tikrina visų partijos organų finansinę ir ūkinę veiklą.

2. KK pateikia ataskaitą PK. Joje turi būti PT ir PV darbo įvertinimas.

3. KK sudaro 7 nariai, neįeinantys į PT.

VI. PARTIJOS SKYRIAI

1. Kiekviename rajone ar respublikinio apvaldyumo mieste partijos darbui vadovauja skyriaus susirinkimas ir skyriaus valdyba.

2. Skyriaus valdyba išrenkama partijos skyriaus susirinkime vieneriems metams.

3. Partijos skyriaus susirinkimas šaukiamas ne rečiau kaip kartą per 3 mėnesius.

4. Skyriaus valdyba vykdo PK, PT, PV ir skyriaus susirinkimo nutarimus, koordinuoja savo kuopų veiklą.

5. Skyriaus valdyba už savo veiklą atsiskaito PT ir PK.

6. Skyriaus susirinkimas kasmet renka atstovus į PK ir PT.

VII. PARTIJOS KUOPOS

1. Partijos kuopa įkuriama steigiamajame susirinkime teritortiniu principu.

2. Partijos kuopą sudaro ne mažiau 5 nariai.

3. Kuopos susirinkime vieneriems metams išrenkama kuopos valdyba.

VIII. PARTIJOS NARIAI

1. Partijos nariu gali būti kiekvienas Lietuvos pilietis, kuris pripažįsta partijos Programą ir statutą, sutinka vykdyti partijos nutarimus ir nepriklauso jokiai kitai partijai.

2. Norėdamas įstoti į partiją ar iš jos išstoti, asmuo privalo patiekti nustatyto turinio pareiškimą kuopos valdybai.

3. Narius priima ir šalina partijos kuopos valdyba. Kuopos valdybos sprendimą suinteresuotas asmuo gali apskųsti kuopos susirinkimui ar skyriaus valdybai.

4. Partijos narys privalo:

a. remti partijos Programą ir visus partijos organų nutarimus,

b. ginti partijos nusistatymą, gerą vardą ir principus, skleisti idėjas, platinti spaudą, rūpintis patraukti kuo daugiau dorų žmonių į partijos eiles,

c. lavintis politikos dalykuose, šviestis, gerai žinoti LKDP istoriją ir siekius, krikščioniškos moralės ir demokratijos pagrindus, aktualiausius politinio gyvenimo įvykius,

d. mokėti nario mokestį.

IX. LKDP NUOSAVYBĖ IR FINANSINĖ VEIKLA

1. Partijos Valdyba ir skyrių valdybos yra juridiniai asmenys.
2. Jie turi:
   a. savo sąskaitas banke,
   b. teisę disponuoti turtu,
   c. prievolę atsakyti už savo ūkinę - finansinę veiklą.
3. LKDP lėšas sudaro:
   a. stojamasis mokestis (10 rub.),
   b. metinis nario mokestis (10 rub.),
   c. leidybinės veiklos pajamos,
   d. asmenų ir organizacijų dovanotos lėšos ir turtas,
   e. kitos įplaukos.
4. LKDP skyriams paliekama:
   a. 50% lėšų, gautų iš stojamojo ir nario mokesčių,
   b. 50% lėšų, gautų iš skyriaus organizuotų kultūrinių renginių,
   c. visos skyriui padovanotos lėšos ir turtas,
   d. visos skyriaus leidybinės lėšos,
   e. kitos piniginės įplaukos pervedamos į LKDP valdybos iždą.

X. PARTIJOS SIMBOLIKA

1. Emblema.
2. Ženklelis.

Clevelande besisvečiuojant, iš kairės Tėvas Gediminas Kijauskas, S.J., Nijolė Sadūnaitė ir Tėvynės Sargo redaktorius. Nuotr. K. Kasulaitytės

APIE KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ JUDĖJIMĄ LIETUVOJE

Lietuvos Krikščionių Demorkatų Sąjungos vyriausios valdybos pirmininkas VIKTORO PETKAUS pareiškimas skaitytas Čekoslovakijos Krikščionių Demokratų Partijos suvažiavime Pragoje 1990 m. kovo 24 d.

Krikščioniškosios dmeokratijos idėjos Lietuvoje siekia 1896 m. Krikščionys demokratai labai uoliai dalyvavo Lietuvos valstybės atkūrime 1918 m. ir tą valstybę stiprinant. Jie buvo pati gausiausia politinė organizacija nepriklausomoje Lietuvoje. Rusams 1940 m. birželio 15 d. okupavus Lietuvą prasidėjo krikščionių demokratų persekiojimas ir naikinimas. Oficialus krikščioniškosios demokratijos atkūrimas Lietuvoje įvyko tik pernai, t.y. 1989 metų pradžioje.

APIE DABARTINĘ PADĖTĮ LEITUVOJE

Lietuvos vardas grįžta į pasaulį. De jure ir de facto Lietuvos Respublika ir toliau egzistuoja. Teisė ir moralė mūsų pusėje, deja, mus dar slegia svetimųjų priespaudos metai ir toliau bandantis įtvirtinti Lietuvos aneksiją Sovietų Sąjungos valstybinis aparatas.

Valstybinė Lietuvos nepriklausomybė atstatoma respublikos gyventojų, mūsų pačių pastangomis, darbu ir pasiaukojimu. Šiandien mes siekiame plačiai atverti vartus demokratinių laisvių, socialinio teisingumo ir krikščioniškojo humanizmo idėjoms, prasiveržusioms į mūsų kraštą iš vakarų Europos.

Sveikintume pasaulio valstybių akcijas realiai Lietuvos nepriklausomybei atkurti. Lietuvių tauta ilgai su dėkingumu bei pagarba prisimins Lietuvos Respublikai ir teisės bei laisvės principams ištikimus draugus.

Prašytume Suvažiavimą deklaruoti, kad:

1. Lietuvių tauta turi nenuneigiamą teisę į valstybinę nepriklausomybę ir demokratinę santvarką.

2. Liuetuvos tautos valia, Lietuvos Respublikos Aukščiausios tarybos ir Vyriausybės darbai Lietuvai sugrįžtant į Europos tautų šeimą ir Jungtines Tautas yra be kompromisų remtini.

IŠ LKDP SKYRIŲ

Garliava. 1989 m. rugpjūčio 22 d. įvyko LKDP Garliavos kuopos steigiamasis susirinkimas. Dalyvavo LKDP vyr. valdybos narė O. Kondrotienė. Kuopos pirmininku išrinktas Vyt. Švironas. Aptarti aktualūs veiklos uždaviniai.

Kėdainiai. 1990 m. spalio 14 d. įvykusiame LKDP Kėdainių skyriaus susirinkime dalyvavo virš 30 žmonių. Aptarta dabartinė politinė situacija, išrinkta skyriaus valdyba. Skyriui vadovauja kun. J. Vaičeliūnas.

Kaunas. 1989 m. spalio 11 d. valdybos posėdyje svarstyti skyrių ir rajonų veikla, konferencijos šaukimo reikalai, parengta partijos nuostatai dėl Lietuvos jaunuolių tarnavimo tarybinėje armijoje, išklausyta informacija apie Rusijos KD veiklą ir LKDP atstovų dalyvavimą šiaurės Europos ir Pabaltijo krikščionių demokratų partijų konferencijoje. Pranešimus skaitė J. Malakauskas (Kelmė), E. Šiugžda (Kaunas) ir A. Saudargas (Kaunas).

Spalio 18 d. LKDP Tarybos išplėstiniame posėdyje, kuriame dalyvavo 23 nariai, svarstyta politinė padėtis Lietuvoje (pranešėjas A. Saudargas), rinkimų klausimai, partijos dalyvavimo "apvalo stalo" pasitarimuose klausimai, rajonų veiklos ataskaitos, organizacijos ir einamieji reikalai.

Spalio 31 d. LKDP valdybos svarstyti ryšių su kitomis politinėmis jėgomis, respublikos administraciniai reikalai. Sudarytos komisijos ir darbinės grupės atskirų problemų sprendimui. Diskutuota partijos organizacinės struktūros ir rinkiminės platformos klausimai. Pažymėta, kad vis daugiau politinių jėgų pareiškia norą konstruktyviai bendradarbiauti su LKDP.

Marijampolė. Gražų 1989 m. lapkričio 19 d. sekmadienį "Fasa" salėje susirinko marijampoliečiai katalikai pasidalinti mintimis, panagrinėti krikščioniško gyvenimo, jo dorybių įgyvendinimo visuomeniniame gyvenime ir politikoje. Susirinkimą malda pradėjo LKDP tarybos valdybos narys kun. Vytautas Insoda. Kalbėję prelegentai akcentavo dvasinį tautos nuosmūkį, krikščioniškų dorybių dirbtinę devoliuciją. Marijampoliečiai L. Kisieliauskas, P. Uleckas,k V. Patackas, E. Montvilienė, O. Dulinskienė, P. Nedrimakas, L. Vilutis ir kiti pabrėžė tautos doros atgaivinimą, 10 Dievo įsakymų svarbą gyvenime, religinį auklėjimą mokykloje, dalyvavimą visuomeninėje veikloje

per LKDP. P. Gražulis, LKDP Tarybos valdybos narys nagrinėjo krikščioniškosios demokratijos tautiškumo problemą, Dievo valios priėmimą ir vykdymą.

Lapkričio 19 d. buvo atkurta LKDP Marijampolėje, išrinkta valdyba, priimti nauji nariai ir susirinkimo rezoliucija. Valdybą dabar sudaro P. Uleckas, inžinierius, pirmininkas, Linas Bieliauskas, gydytojas, Vyt. Gelgota, inžinierius, Ona-Birutė Dulinskienė, dėstytoja, Regina Paplauskienė, sekretorė. Susirinkimas baigtas tautos himnu.

Utena. 1989 m. gruodžio 3 d. įvyko Utenos LKDP skyriaus steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 200 žmonių. Dalyvavo partijos vyr. valdybos nariai P. Gražulis ir K. Kryževičius. Susirinkimo dalyviai supažindinti su istorija ir dabarties uždaviniais. Užregistruoti 86 partijos nariai ir išrinkta 7 asmenų valdyba.

Anykščiai. 1989 m. gruodžio 3 d. įsteigtas LKDP Anykščių skyrius. Susirinkime dalyvavo apie 300 žmonių. Buvo atvykę partijos valdybos nariai Egidijus Klumbys, P. Gražulis ir K. Kryževičius. Aptarti partijos tikslai, ryšiai su pasauliniu krikščionių demokratų sąjūdžiu ir dabartinė politinė padėtis. Išrinkta skyriaus valdyba.

Rokiškis. 1989 m. gruodžio 3 d. įvyko susirinikimas, skirtas visuomenės supažindinimui su LKDP atkūrimu ir jos veikla šiandieniniame Lietuvos gyvenime. Pranešimą padarė valdybos narys K. Kryževičius. Atsakinga už kuopos steigimą Rokiškyje išrinkta Aldona Jurgelionienė.

Vilkaviškis. 1989 m. gruodžio 3 d. įvyko LKDP skyriaus steigiamasis susirinkimas, kuriame pranešimą padarė valdybos narys P. Uleckas. Išrinkta 7 asmenų skyriaus valdyba.

Zarasai. 1989 m. gruodžio 3 d. LKDP valdybos narys P. Gražulis supažindino besidominčius partijos veikla miesto gyventojus su LKDP ligšioline veikla ir uždaviniais. Gruodžio 17 d. įvykusiame susirinkime išrinkta skyriaus valdyba.

Raseiniai. 1989 m. gruodžio 10 d. įvyko LKDP Raseinių skyriaus steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 200 žmonių. Dalyvavo valdybos nariai E. Šiugžda ir E. Vareikis. Išrinkta skyriaus valdyba iš 5 asmenų.

Kelmė. 1989 m. rugpiūčio 21 d. Kelmės skyriaus susirinkime išrinkta valdyba ir įkurtos naujos kuopos. Skyriaus valdybos

pirmininku išrinktas J. Malakauskas. Šiuo metu skyriuje yra 112 narių, susiskirsčiusių į Kelmės, Tytuvėnų, Kražių, Luokės, Užvenčio ir Dalgių kuopas. Spalio 15 d. įvyko Kelmės rajono katlaikiškų organizacijų konferencija paskelbusi kreipimąsi į rajono gyventojus.

Šiauliai. LKDP Šiaulių skyrius aktyviai dirba plitiniame - konsultaciniame komitete, kuriame be mūsų partijos dalyvauja Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, Socialdemokratų, Demokratų, Žaliųjų partijos, darbininkų Sąjunga, Lietuvos Laisvės Lyga ir Žydų Kultūros Draugija. Komitetas jau paskelbė keletą svarbių dokumentų: kreipinį į estų tautą, reiškiant jai moralinę paramą ir solidarumą (1989.VIII.19), pritarimą LTSR AT komisijos dėl Molotovo - Ribbentropo pakto tyrimo išvadoms (1989.VIII.25), protestą LTSR AT prezidiumui dėl sesijos atidėjimo. LKDP vardu dokumentus pasirašė skyriaus atstovas V. Slapčinskas.

Kretinga. 1989 m. rugpiūčio 20 d. įvyko Kretingos skyriaus steigiamasis susirinkimas. Skyriaus valdybos pirmininku išrinktas St. Ruseika. Rugsėjo 24 d. skyuriaus susirinkime paminėtos Lietuvos prezidento A. Stulginskio mirties 20-sios metinės. Taip pat buvo priimtas pareiškimas dėl Kretingos bažnyčios pavedimo pranciškonų vienuolijos globai.

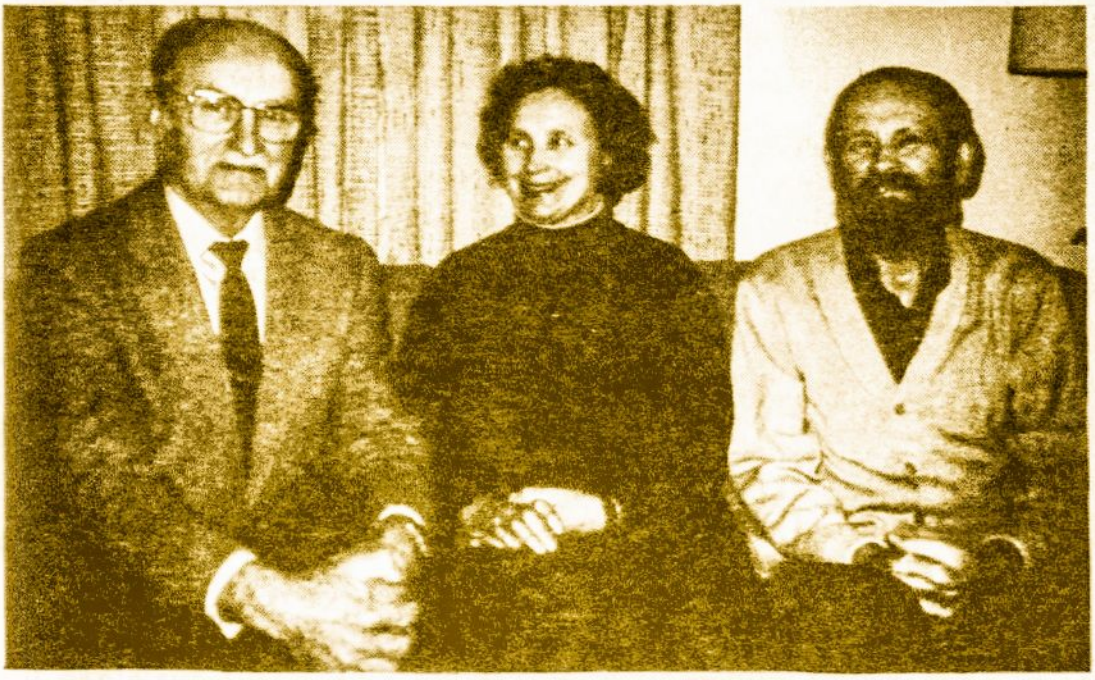

Garbinga viešnia TS redakcijoje. Iš kairės iškilus KD politikas Pranas Razgaitis, Nijolė Sadūnaitė ir TS redaktorius. Nuotr. K. Kasulaitytės

TRUMPAI IŠ VISUR

— Žmogaus teisių konferencijoje VI.19 Kopenhagoje Vliką atstovavo Dr. Kazys Bobelis ir jo žmona bei dr. Algirdas Budreckis ir jo sūnus. Taip pat ten dalyvavo Lietuvos užsienių reikalų ministeris Algirdas Saudargas, kuris yra atsikūrusios Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos vyr. valdybos vicepirmininkas.

— LKDS Centro komitetas išsiuntinėjo 62 laiškus laisvojo pasaulio krikščionių demokratų partijoms ir kitokioms KD institucjoms prašydamas, kad šios pripažintų demokratiškai išrinktą Lietuvos vyriausybę ir atstatytą Lietuvos nepriklausomybę š. m. kovo 11 d.

— Š. m. birželio mėn. pradžioje įvykusiuose parlamento rinkimuose (pirmuose laisvuose po 40 metų) Čekoslovakijoje krikščionių demokratų partija laimėjo 40 vietų iš 300. Daugumą laimėjo Forumas, surinkdamas 169 vetas. Krikščionys demokratai dalyvauja koalicinėje vyriausybėje.

— Panamos rinkimuose, kurie įvyko 1989 m. gegužės 6 d., pirmuoju viceprezidentu išrinktas Ricardo Arias Calderon, Panamos KD partijos pirmininkas. Prezidentu išrinktas Guillermo Endara ir antruoju viceprez. Guillermo Ford.

Kopenhagos žmogaus teisių konferencijoje Dr. Egon Klepsch, Krikščionių Demokratų frakcijos pirmininkas Europos parlamente, su Algirdu Saudargu, Lietuvos užsienių reikalų ministeriu, kuris yra ir Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos Vyr. Valdybos narys

Ricardo Arias Calderon — Panamos pirmasis viceprezidentas ir KD vadas

— 1990 m. v asario mėn. Kaune vykusioje Lietuvos Krikščionių Demnokratų Partijos konferencijoje Krikščionių Demokratų Internacionalą atstovavo jo gen. sekretoriaus pavaduotojas.

— Liepos pradžioje Clevelande lankėsi naujasis Slovėnijos min. pirm. Lotze Peterle, lydimas naujojo užs. reik. min. Dimitrij Rupel. Abu yra naujai atsikūrusios slovėnų krikščionių demokratų partijos vadai. Slovėnija dabar yra pasiskelbusi nepriklausoma ir nori išstoti iš Jugoslavijos federacijos.

— Ryšium su balandžio 4 d. Vašingtone įvykusiomis demonstracijomis ir spaudos konferencija, ginančiomis Lietuvos, Latvijos ir Estijos teises į nepriklausomybę, 57 JAV katalikų universitetų studentai paskelbė atsišaukimą į Lietuvos studentus sveikindami juos jų kovoje už laisvę ir nepriklausomybę ir patikindami jiems savo paramą. Tą akciją suorganizavo Katalikų Universiteto Vašingtone studentai Kristina Vygantaitė ir Rimas Simonaitis.

— Viešėdamas JAV, vysk. Antanas Vaičius atvežė Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos ir Tremtinių Sąjungos tarybos savo sveikinimus šv. Velykų proga. Skoningai paruoštos kortelės su gražiais įrašais buvo padalintos krikščionių demokratų tarpe. Telšių vyskupas A. Vaičius parodė gražaus supratimo atsikuriantiems Lietuvos krikščionims demokratams.

LAISVAS C D U C E KONGRESAS

Vidurio Europos Krikščionių Demokratų Sąjunga (Christian Democratic Union of Central Union — CDUCE)) susikūrė 1950.VII.16 Vašingtone. Po antrojo pasaulinio karo į Vakarus, o vėliau eventualiai į JAV pabėgo tūkstančiai Vidurio Europos kraštų piliečių. Tarp jų buvo daug tų kraštų šviesuomenės, politikos vadų, mokslininkų, menininkų ir šiaip inteligentijos. Sovietams vis aršiau spaudžiant pavergtuosius kraštus ir satelitus, pabėgėliai jau V. Europos kraštuose pradėjo organizacinį ir laisvinimo darbą, kurį dar suaktyvino imigravę į JAV ir pradžioje gavę moralinės ir net finansinės paramos.

1950 - 1954 m. laikotarpyje Vašingtone ir New Yorke apsigyveno nemažas būrys krikščionių demokratų iš įvairių Europos kraštų. Čia jie netruko susiorganizuoti į Vidurio Europos KD Sąjungą, kuri per ateinantį dešimtmetį išvystė energingą entikomunistinę veiklą savo pavergtoms tautoms laisvinti. CDUCE sudarė Lietuvos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Latvijos ir Slovėnijos (Jugoslavijos) krikščionys demokratai. Iš lietuvių CDUCE vadovybėje aktyviai reiškėsi prof. dr. Kazys Pakštas (CDUCE tarybos vicepirmininka), Pranas Vainauskas, doc. dr. Vladas Viliamas (CDUCE žurnalo redaktorius), kan. J. Meškauskas, prof. dr. Ramūnas - Paplauskas, prel. J. Balkūnas, PA, ir kiti. CDUCE leido žurnalą anglų kalba ir kt. leidinius, darė spaudimą į JAV ir Vakarų Europos kraštų vyriausybes keldami sovietų nusikaltimus ir reikalaudami laisvės, informuodami Vakarų visuomenę apie sovietų nusikalstamą vaidmenį pavergtuose kraštuose ir satelituose ir pan.

Tačiau padėčiai nusistovėjus ir šaltajam karui siaučiant be atvangos, Amerikos dėmesys pavergtosioms tautoms taip pat sumažėjo. Finansinė pagalba visai nutrūko. Savo ruožtu egzilų vadai vieni mirė, kiti pasitraukė į senatvės poilsį. Veikla kiek aprimo. Kongresai buvo retesni, leidiniai sunyko. Realybė savo nepajudinamu ritmingumu valdė jėgas, norus, energiją ir viltis. CDUCE veikla aprimo, kaip aprimo ir Žaliasis Internacionalas bei Socialdemokratų tarptautinė veikla kartu su atskirų politinių egzilų organizacijų veikla.

Tačiau viskas vėl pradėjo keistis 1989 m. rudenį ir žiemą, kai Vidurio ir Rytų Europos kraštuose įvyko tiesiog revoliucijos.

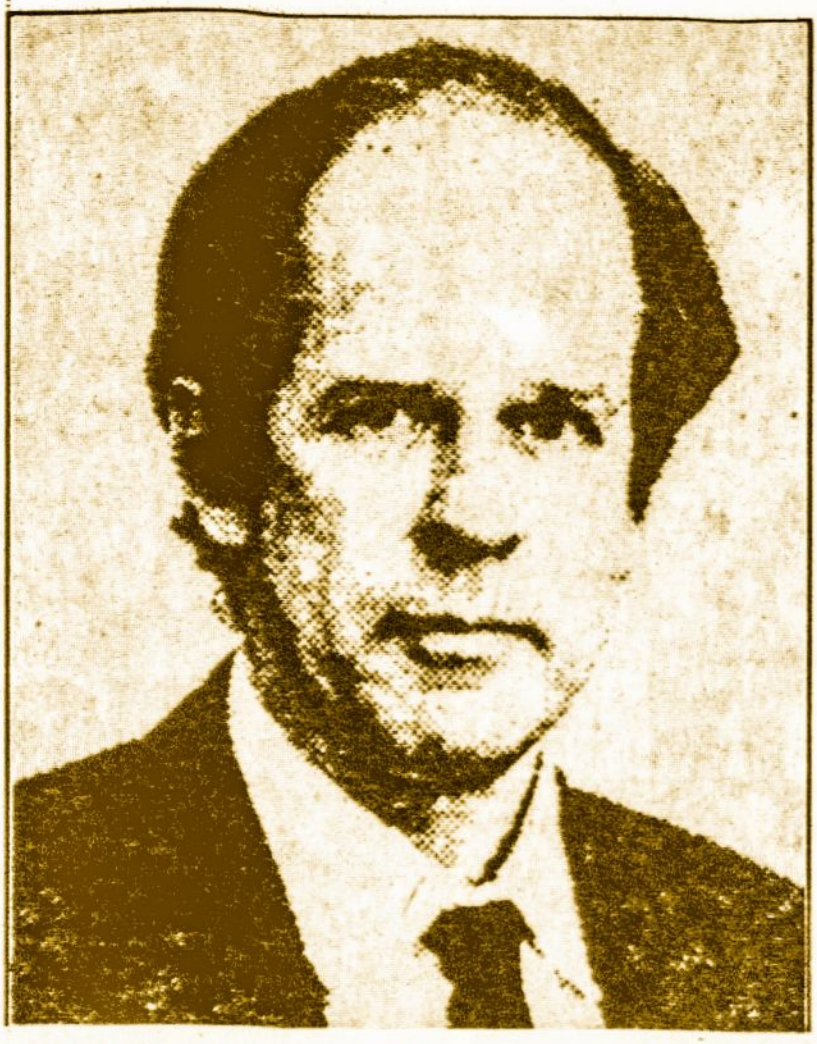

Algirdas Saudargas yra Lietuvos respublikos užsienių reikalų ministeris ir Lietuvos Krikščionių Demokratų partijos vykdomosios valdybos vicepirmininkas. Jis gimė 1948 m. Kaune tėvo matematiko šeimoje. 1972 m. baigė biofiziką Kauno Medicinos institute. Dirbo Mokslų Akademijos matematikos ir kibernetikos institute, vėliau dėstė matematiką Lietuvos Žemės Ūkio Akademijoje. Dar toliau dirbo Kauno medicinos Akademijoje neurochirurgijos laboratorijoje vyresniuoju moksliniu bendradarbiu. Algirdas yra labai aktyvus Kauno Sąjūdžio narys. Derindamas matematinę nuovoką su krikščioniškomis moralės nuostatomis, Algirdas yra vienas iš Sąjūdžio strategiją formuojančių asmenybių. Ji buvo Sąjūdžio Seimo politinės komisijos pirmininku. Jis yra gilus ir praktikuojantis katalikas, spaudos bendradabis dar iš pogrindžio laikų. Algirdas yra vedęs ir augina sūnų bei dukterį.

Pavasarį įvykusioje Vidurio Europos Krikščionių Demokratų Sąjungos konferencijoje iš kairės I. Hallasta, Estijos KD pirmininkas, Bohumir Bunca, buvęs CDUCE/VEKDS pirmininkas, Brian Palmes, Krikščionių Demokratų Internacionalo gen. sekretoriaus pavaduotojas, Szandor Keresztes, naujai išrinktas CDUCE gen. sekretorius, Thomas Jansen, Europos Krikščionių Demokratų Sąjungos (EUCD) ir Europos Liaudies Partijos (PPE) gen. sekretorius, ir Viktoras Petkus, Lietuvos Krikščionių Demokratų Sąjungos pirmininkas. Nuotr. A. Razgaičio

I. Czarnogorski, slovėnų KD atstovas ir LKDS pirm. Viktoras Petkus CDUC konferencijoje Budapešte. Nuotr. A. Razgaičio

CDUCE konferencijoje Budapešte iš kairės Konrad Sienievicz, buvęs CDUCE gen. sekretorius, I. Czarnogorski, naujasis CDUCE gen. sekretorius, LKDS pirm. Viktoras Petkus, buvęs CDUCE pirm. Bohumir Bunza, stovi nepažįstamas ir Frantisak Galaska, Lenkijos KD atstovas. Nuotr. A. Razgaičio

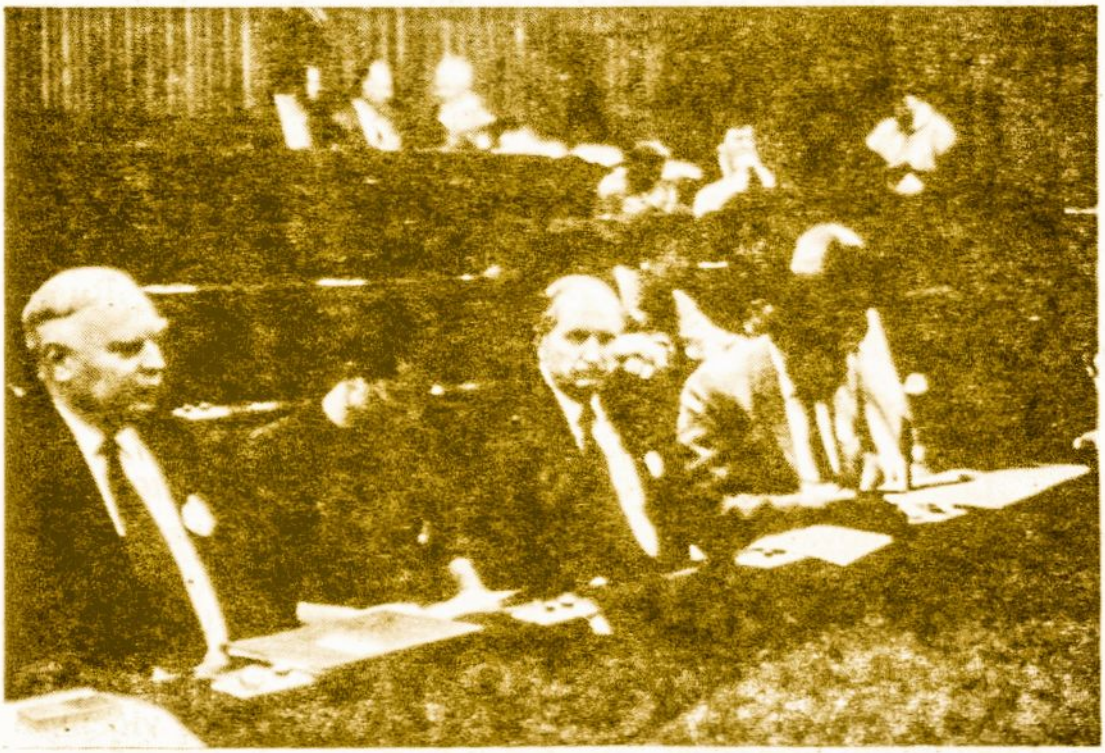

Posėdžio metu CDUCE konferencijoje Budapešte. Iš kairės LKDS pirm. Viktoras Petkus, LKDS vicepirm. ir EKD tarybos pirm. Adolfas Venskus ir LKDP pirm. E. Klumbys. Nuotr. A. Razgaičio

Pirmiausiai Lenkijoje po 120 metų kovos į valdžią laisvais rinkimais įkopė Solidarumo Sąjūdis — laisvas, demokratinis, politinis sąjūdis. Kelių mėnesių būvyje visi sovietų satelitai numetė komunizmo jungą. Atsikūrė prieškarinės demokratinės partijos, kūrėsi naujos, visos demokratinės, visos gerbiančios žmogaus teises, visos pasisakančios prieš centralizuotą ekonomiją ir už rinkos ekonomiją. Netrukus griuvo XX a. gėdos siena Berlyne ir Rytų Vokietijoje vyko demokratiniai rinkimai, kuriuos laimėjo krikščionys demokratai.

Gorbačiovas paskelbęs sovietams "perestroiką" ir "glasnost" ir toliau siekė reformų. Lietuviai tiek metų kentėję baisiausią jungą, jau 1988 m. viduryje išstojo į atvirą kovą prieš pavergėją. Semdamiesi energijos ir įkvėpimo iš šimtų tūkstančių žuvusių partizanų, Sibiro tremtinių ir kalėjimų kankinių ir mokindamiesi iš Lietuvos Laisvės Lygos, pogrindinės spaudos ir atskirų tautos didvyrių elgesio — Sadūnaitės, Petkaus, Terlecko, kun. Svarinsko, kun. Tamkevičiaus — lietuviai veržėsi į laisvę. Susibūrusi į Sąjūdį Lietuva pagaliau žengė paskutinį žingsnį — 1990 m. kovo 11 d. paskelbė atstatanti savo nepriklausomybę.

Vidurio Europoje sužydus pavasariui, sujudo ir egzilai padėti savo tėvynėms atgauti laisvę ir nepriklausomybę. Sujudo ir krikščionys demokratai. Jiems kaip visuomet labai padėjo Europos krikščionys demokratai ir Krikščionių Demokratų Internacionalas. Ir taip po daugelio metų jau laisvosios Vengrijos sostinėje, gražiajame Budapešte, susirinko pirmasis po karo Vidurio Europos KD kongresas. Tai įvyko 1990 m. kovo 2 - 4 d.d. Jame dalyvavo Lietuvos, Lenkijos, Vengrijos, Čekoslovakijos, Rumunijos, Bulgarijos ir Estijos krikščionių demokratų partijų atstovai. Rusijos ir Ukrainos delegacijos nedalyvavo dėl ten vykusių rinkimų.

Lietuvos krikščioniškąją demokratiją šiame istoriniame kognrese atstovavo stipri delegacija: iš LKDS — Viktoras Petkus, iš LKDP — Egidijus Klunbys, Lietuvos užsienių reikalų ministeris Algirdas Saudargas ir Rolandas Dėdinas, iš LKDS išeivijoje — LKDS vicepirmininkas ir Europos KD pirm. Adolfas Venskus iš Paryžiaus ir iš New Yorko LKDS centro komiteto vicepirm. Antanas Razgaitis.

Kongrese svečiais dalyvavo ir kitų KD junginių delegacijos. Iš KDI gen. sekret. Andre Louis ir pavaduotojas Bryan Palmer,

Leo Tindemans, buvęs Olandijos ministeris pirmininkas, olandų KD vadas, Europos Parlamento narys ir Europos Ekonominės Bendruomenės asamblėjos narys.

iš Europos KD sąjungos pirm. Emilio Colombo ir gen. sekr. Thomas Jansen, iš Europos Liaudies Partijos (Europos parlamento KD frakcijos) Raf Changerie, vicepirm. Concepcio Ferrer ir Ursula Schleicher.

Kongresą atidarė vienas CDUCE kūrėjų ir ilgametis jos pirmininaks Bohumir Bunza. Labai taikliai jis visų pirmiausiai paprašė kongresą pagerbti sąjungos kūrėjus (founding fathers). Tarp jų Msgr. Joseph Kosi Horvath (Vengrija), pirmąjį CDUCE pirmininką ir kitus Vengrijos delegacijos narius: Istvan Barankovics, antrąjį CDUCE pirminimką, Tibor Horanyi, Joseph Csako, Arpad Raksanyi, lietuvius — prof. Kazį Pakštą, CDUCE vicepirminnką, Praną Vainauską ir doc. dr. Vladą Viliamą. Lenkus — Karol Popiel, CDUCE vicepirmininką, Boleslaw Biega, Janusz Slezinsky, ir Severyn Eustachievicz. Slovėnus (Jugoslavija) Miha Krek, CDUCE vicepirmininką, Sdravko Kalan ir Ludovik Push.

Būrelis atstovų CDUCE konferencijoje Budapešte. Iš kairės LKDS pirm. Viktoras Petkus, LKDP pirm. dr. E. Klumbys, LKDS vicepirm. tarptautiniams reikalams ir LKDS Tarybos pirm. Adolfas Venskus. Nuotr. A. Razgaičio

Latvius vysk. Joseph Rancans, Msgr. Edward Stukelis ir Benedict Severs. Čekoslovakus Adolf Prochacha, CDUCE vykd. komiteto pirmininką ir Ivo Duhacek bei kelis kitus. Prisiminęs kūrėjus Bunza labai gražiai nušvietė jų nuopelnus organizuojant krikščionis demokratus ir jų ilgametę kovą už savo tautų laisvę ir nepriklausomybę.

Trijų dienų būvyje, kongresas išklausė eilę pranešimų ir prakalbų. Be Bohumir Bunzos atstovams dar kalbėjo ilgametis CDUCE gen. sekret. Konrad Sieniewicz (Lenkija), KDI gen. sekret. Andre Louis, KDI vicepirm. Angelo Bernassola, Europos KD sąjungos gen. sekret. Thomas Jansen, Europos Liaudies Partijos vicepirm. Raf Chanterie, KDI gen. sekret. pavaduotojas Bryan Palmer ir kt.

Visi kalbėtojai džiaugėsi egzilų krikščionių demokratų ištverme išlaikant per tamsius dešimtmečius krikščioniškosios demokratijos idėjas gyvas ir panaudojant jas nenuilstamai kovai už savo pavergtų tautų laisvę ir nepriklausomybę. Jie džiaugėsi nenutrūkstamais ryšiais, kurie jungė viso pasaulio krikščionis demokratus į vieną galingą idėjinę šeimą. Jie skatino ir toliau nenuleisti rankų bendrame žygyje į atskirų tautų gerovę, politinį subrendimą, ekonominį progresą ir socialini santykių išlyginimą. Ir į regijoninį solidarumą bei visos Europos vienybę. Jie ypačiai

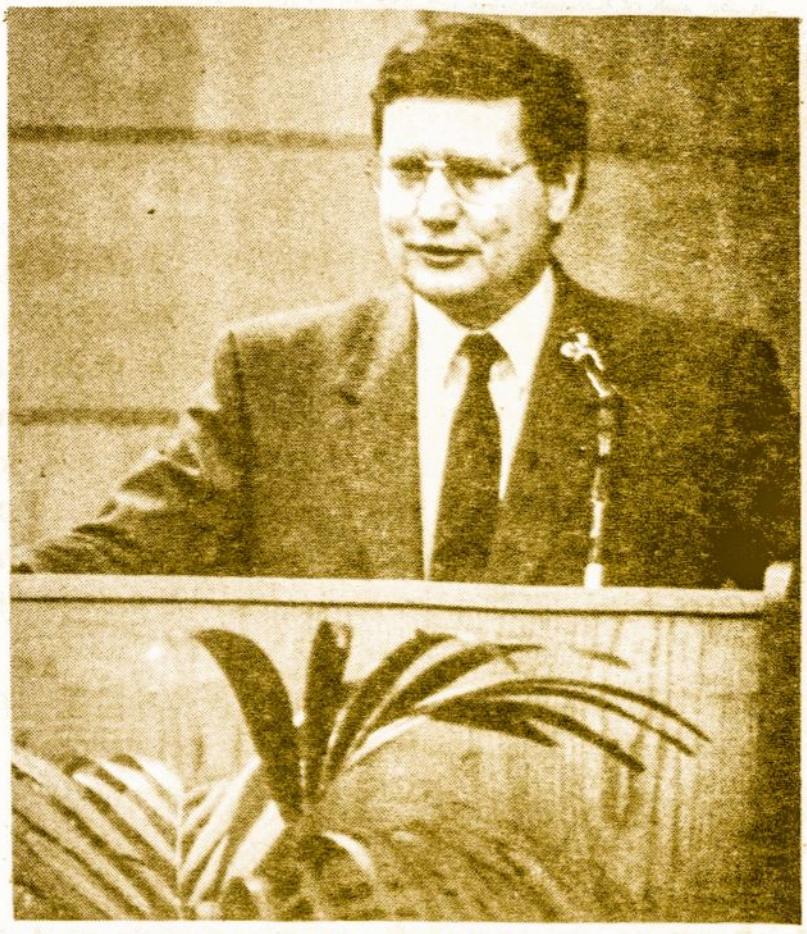

Thomas Jansen, EUCD ir PPE gen. sekretorius CDUCE konferencijoje Budapešte. Nuotr. A. Razgaičio

džiaugėsi krikščionių demokratų atsikūrimu Vidurio Europos kraštuose ir jų gyva ir sėkminga veikla.

Kongrese taip pat buvo siūlyta tuoj pat pradėti ugdyti Vidurio Europos kraštų ekonominę integraciją, kad jie kuo greičiau galėtų įsijungti į visos Europos ekonominę - politinę integraciją siekiant europinės vienybės idealo. Pagrindinės kalbėtojų mintys buvo susumuotos dviejose išsamiose kongreso rezoliucijose.

Kongrese taip pat nutarta netrukus šaukti antrąjį kongresą organizacinei santvarkai užbaigti. Naująją organizacjos būstine pasirinktas Bratislavos miestas Slovakijoje (Čekoslovakijoje). Naujuoju CDUCE pirmininku išrinktas Sandor Karcsay (Vengrija), vicepirm. Stanislaw Gebhard (Lenkija) ir gen. sekret. Iwan Czarnogorski (Slovakija).

Jau po kongreso posėdžiavę vadovybės nariai į vykdomąjį komitetą dar pakvietė Adolfą Venskų, Marian Struną ir Jaroslav Vrzala. Atstovu prie KDI, EKDS ir Liaudies Partijos paskirtas Francishek Galaska. Ateinantis kognresas nutartas šaukti š. m. spalio 25 p 28 d. Jo tema "Vidurio Europa žvelgia į savo ateitį".

IŠ KD PASAULIO

Čilė

Prieš beveik 25 metus Čilėje žydėjo Vakarų tipo demokratija. Jos vadu buvo Dr. Eduardo Frei Montalva, (jau miręs), čiliečių krikščionių demokratų partijos įkūrėjas ir puoselėtojas. Pagal konstituciją, jam antrą kartą į prezidentus negalint kandidatuoti, kraštas naujuoju prezidentu išrinko Allende, kuris netruksu pasirodė esąs gerokai komunistuojantis. Krašte prasidėjo riaušės ir revoliucijos išdavoj valdžią į savo rankas paėmė gen Pinochet, kuris tapo diktatorium ir suspaustą replėmis kraštą valdė beveik 17 metų.

Diktatūrai subankrutavus laisvuose rinkimuose naujuoju valstybės prezidentu išrinktas krikščionis demokratas Patricio Aylwin (1990.III.11).

Costa Rica

Naujuoju Costa Ricos prezidentu š.m. vasario 4 d. išrinktas ir gegužės 8 d. prisaikdintas Rafael Angel Calderos Fournier, Costa Ricos krikščionių demokratų partijos (Partido Unidad Social Cristiana) pirmininkas. Tai dar jaunas (41 m.), advokatas ir pažangių pažiūrų politikas. Jo tėvas buvo Costa Ricos prezidentu 1940 - 1944 m., kuris sukūrė krašto naują ir pažangią socialinę sistemą. Tačiau po rinkiminio disputo jis su šeima pasitraukė į tremtį, kur išgyveno keliolika metų.

Calderon partija parlamente turi 29 vietas iš 57. Savo programoje jis žada besąlyginę kovą prieš korupciją ir narkotikus bei toli siekiančias socialines reforma, kurios daugiausiai padėtų vargingiausiems krašto sluogsniams. Jis žada taip pat sutamprinti ekonominius ryšius su JAV, Europa ir Kanada.

El Salvadoras

Jose Napoleon Duarte buvo vienas didžiųjų šios epochos krikščionių demokratų, kuris savo krašto gerovei paaukojo visas savo jėgas ir net gyvybę. Duarte buvo pirmasis laisvai išrinktas El Salvadoro prezidentas. Pradžioj nesuprastas savo tautičių, skeptiškai traktuojamas užsienyje, jis pamažu užkariavo ir vienų ir kitų pasitikėjimą. Šiandien jau niekas neabejoja jo garbingumu,

José Napoleon Duarte, buvęs El Salvadoro prezidentas, krikščionių demokratų partijos vadas ir jos kūrėjas

Naujasis Costa Rikos prezidentas ir krikščionių demokratų vadas Rafael Angel Calderon-Fournier

jo šviesiu intelektu, jo pasiaukojimu savo kraštui, jo krikščioniškos inspiracijos politika ir atsiekimais.

1980 m. El Salvadoro krikščionių demokratų partija priklausė kairiajam Čilės politinio spektro sparnui, kurį gundė marksistiniai sukilėliai. Daugelis demokratų pagundoms neatsispyrė ir tapo komunizmo tarnais. Tik ne Duarte. Jis ir jo sukurta KD partija neatsisakė nei savo principų nei politinės linijos. Ir taip jis pakeitė savo krašto ir visos Centrinsė Amerikos politinį veidą.

Žinoma, ilgoje kovoje su komunistais sukilėliais Duarte ne viską laimėjo. Kraštas ir dabar yra ekonomiškai atsilikęs, politiškai suskilęs, tebekovojąs su komunistų sukilėliais. 1988 m. negalėdamas toliau pagal konstituciją kandidatuoti, jis pareigas perdavė dešiniojo sparno atstovui. El Salvadoras tebekovoja ir šiandien. Vieną dieną laisvė ir demokratija ten žydės. Ir tai bus didele dalim dėlto, kad buvo Duarte, kuris idiegė pirmuosius demokratijos ir socialinio teisingumo daigus derlioje El Salvadoro žemėje.

Rusija

Per pastaruosius 70 metų Rusija kaip ir visa Sovietų Sąjunga bei jos pavergtieji kraštai buvo žiaurioje diktatūroje. Bet kokios žmoniškos teisės ir laisvės buvo kuo griežčiausiai paneigtos. Bažnyčia naikinama ir persekiojama, krašto ekonomija niekojama. Apie krikščioniškąją demokratijąė negalėjo būti nei kalbos. Tačiau krikščioniškosios demokratijos idėjos sudygo visur kai Gorbačiovas atleido kiek varžtus. Pirmiausiai pavergtoje Lietuvoje, paskui Estijoje, o dar vėliau pačioje Rusijoje.

Pirmoji krikščionių demokratų grupė Rusijoje susiformavo 1989 m. balandžio mėn. bet jau tų metų rugpiūčio mėn. susikūrė Rusijos KD Unija. Priėmęs statutą sąjūdis plinta greitai ir plačiai. Šiuoi metu RKDU skyriai veikia Maskvoje, Leningrade, Pskove, Volgograde, Novosibirske ir kt.

Ukraina

Ukrainoje veikia 2 krikščionių demokratų grupės. Viena, ukrainiečių KD Frontas, kuriam vadovauja Vasyl Sičko yra aktyvus daugiausiai tarp Vakarų Ukrainos katalikų. Antra, Ukrainos Helsinkio Sąjunga veikia tautiniu mąstu. Jai priklauso katalikai, ortodoksai ir protestantai. Jos didžiausias dėmesys nukreiptas į Helsinkio susitarimų vykdymą.

Lietuva

Krikščionių Demokratų Internacionalo biuletenis *CD Info* savo 1990 m. gegužės 1 d. laidoje apie Lietuvos krikščionis demokratus taip rašo:

"Lietuvoje, atrodo, yra atsiradęs nuomonių skirtumas tarp istorinio vado Viktoro Petkaus (kuris kalėjo Gulage per 25 m.) ir Klumbio/Saudargo grupės dėl strategijos kelyje į nepriklausomybę. Tačiau šiandien tie skirtumai yra jau išlyginti visiems dalyvaujant Sąjūdyje, kuri iš pradžių rėmė LKDP ir kuris paskelbė Lietuvos nepriklausomybę, kuriai pritaria visa Lietuva".

Estija

Estijoje veikia dvi krikščionių demokratų grupės: Estijos KD Sąjunga, kuriai vadovauja Illar Hallaste (KDI narys) ir Estijos KD Partija, vadovaujama Alvir Kala. Krikščionys demokratai veikia ir Latvijoje, bet su jais KDI teturi tik tentatyvius ryšius.

Krikščionys demokratai rinkimuose

Įvairiuose Rytų ir Vidurio Europos kraštuose bei pačioje Sovietų Sąjungoje vyko ir vyksta laisvi ir pusiau laisvi rinkimai, kuriuose dalyvauja atsikūrusios ir visai naujai susikūrusios politinės partijos. Tarp jų ir krikščionys demokratai. Ukrainoje Vasyl Siučko partija rinkimuose nedalyvavo kai tuo tarpu Helsinkio Sąjunga į Ukrainos parlamentą išrinko tris krikščionis demokratus: Ivan Hel, Bohdan Heryn ir Levko Lukjanenko.

Lietuvoje Krikščionių Demokratų Sąjunga pasisakė prieš dalyvavimą rinkimuose, O LKDP išrinko 4 atstovus į parlamentą: LKDP pirm. Egidijų Klumbį, Vytautą Pleškaitį, Vytautą Paplauską ir Algirdą Saudargą, kuris šiuo metu yra Lietuvos vyriausybės užsienių reikalų ministeris.

Estijoje trys krikščionys demokratai laimėjo rinkimus į parlamentą: Illar Hallaste, Mart Laar ir Vilu Jurjo.

Rusijos federacinėje respublikoje du krikščionys demokratai laimėjo rinkimus į Maskvos tarybą: Viktor V. Aksiušin ir Gleb D. Jakunin. Šiuose rinkimuose kandidatams padėjo Flamandų KD Partijos gen. sekret. Leonas Deloroix.

Volgograde rinkimus į apygardos tarybą laimėjo KD atstovas

Krikščionių Demokratų internacionalo žmogaus teisių komitetas posėdžiauja Briuselyje š. m. pavasaarį. Iš kairės: vicepirm. Annamaria Cervone, Jaime Castillo, pirm., KDI gen. sekret., vukdomasis sekret Jose Esreban Gonzalez ir Olandijos atstovas J. A. Mommersteeg

Dimitri Nesterov, o Kerče rinkimuose į Rusijos parlamentą laimėjo vienas Rusijos KD kūrėjų Valentin Lapkovski.

Rytų Vokietija

Pirmuose laisvuose rinkimuose po beveik 60 metų Rytų Vokietijoje daugiausiai vietų laimėjo krikščionių demokratų koalicija: Vokietijos KD Sąjunga laimėjo 40.91% balsų ir 164 vietas parlamente, Vokiečių Socialinė Sąjunga, kuri atirinka bavarų krikščionis demokratus laimėjo 6.32% balsų ir 25 vietas ir Demokratinis Atgimimas .92% balsų ir 4 vietas. Daugumą laimėjo krikščionys demokratai naujuoju ministeriu pirmininku išsirinko Lothar de Maziero.

ODCA kongresas

1989 m. lapkričio 4 - 6 d. Bogotoje, Kolumbijoje įvyko Pietų Amerikos Krikščionių Demokratų Organizacijos kongresas, kuriame dalyvavo visų P. Amerikos kraštų KD partijų atstovai.

Kongrese buvo išsamiai apsvarstyti P. Amerikos ateities klausimai, smurto sustabdymas, valstybinių skolų reikalai ir kt. Taip pat ateinantiems metams išrinkti nauji vadovaujamieji organai: pirmininkas Fidel Chavez Mena (El Salvadoras), gen. sekret. Hilarion Cardozo (Venecuela), vicepirm. Carlos Blancas (Andų kalnynas), nariai Caombo Javier Castillo (Karibų jūros regijonas), Catalina Scberania (Centro Amerika) ir Diego Arango (Kolumbija).

KD darbininkų internacionalas

Santrumpos:

E U C D W – Pietų Amerikos Krikščionių Demokratų Darbininkų Sąjunga;

F E T R A L – D C – Pietų Amerikos Krikščionių Demoratų Darbininkų Frontas;

C D L – Krikščionių Demokratų Internacionalas;

C D W I – Krikščionių Demokratų Darbininkų Internacionalas;

O D C A – Pietų Amerikos Krikščionių Demokratų Organizacija;

E U C D – Europos KD Sąjunga;

E P P – Europos Liaudies Partija.

1990.III.27 Briuselyje įvyko EUCDW centro komiteto posėdis, kuriame dalyvavo ir CDI gen. sek. Andre Louis. Posėdyje svarstytas Oscar Martinez, FETRAL – DC gen. sekretoriaus planas suorganizuoti krikščionių demokratų darbiinkų internacionalą. DDI Gvatemalos kongrese buvo priimta rezoliucija pasisakant už tokį tarptautinį apsijungimą.

KD Darbininkų Internacionalo idėja gimė Pietų Amerikoje, kuri jau tokią organizaciją turi — Pietų Amerikos KD Darbininkų Frontą. CDI gen. sekretorius ir posėdžiaująs komitetas tokiai idėjai pritarė ir jai įvykdyti išrinko specialią komisiją.

Jaunųjų KD kongresas

Europinė Jaunųjų Krikščionių Demokratų Sąjunga savo XIII-jį kongresą turėjo Pizoje, Italijoje 1990.II. 15-18 d. Jame dalyvavo visos Europos — Vakarų, Vidurio ir Rytų kraštų atstovai. Kongresas priėmė eilę rezoliucijų liečiančių Europos vienybę

ir solidarumą su trečioju pasauliu. Kongresas taip pat perrinko italą Andrea de Guttry savo pirmininku ir Marc Berzand, belga, savo gen. sekretorium. Po kongreso įvyko Tarptautinės Jaunųjų KD Sąjungos vykdomojo komiteto posėdis, kuriame dalyvavo ir Europos Liaudies Partijos vadai. Čia tarp kitko nutarta šaukti sekanti TJKDS kongresą San Jose, Costa Ricoje š.m. gale.

KD moterys

Ketvirtasis Pietų Amerikos Krikščionių Demokračių Sąjungos kongresas vyko 1990.III.29-31 d. Santo Domingo mieste. Gausingos delegacijos dalyvavo iš visų Pietų ir Centro Amerikos kraštų. Naująja sąjungos pirmininke išrinkta Rina M. Leiva (Argentina) ir gen. sekr. Eglee Isava (Venecuela).

JT Žmogaus teisių komisija

Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisijos 46-ji sesija vyko Ženevoje 1990 m. vasario mėn. Komisija savo naujuoju pirmininku išrinko filipinietį krikščionį demokratą Purificacion Quisumbing.

Vieną pagrindinių kalbų sesijoje pasakė Filipinų užsienių reikalų ministeris, KD lyderis ir KDI vicepirm. Raul Manglapus. Savo kalboje jis išdėstė Aquino vyriausybės žmogaus teisių problemas ir politiką.

Sesijoje dalyvavo i KDI gen. sekr. Andre Louis, kuris savo kalboje daugiausiai lietė žmogaus teisių klausimus Sovietų Sąjungoje. Ryšium su tuo jis pabrėžė tris klausimus:

Arkadi Manucharev areštą. Šis yra Rusijos KD narys ir Armėnijos parlamento atstovas;

Neleidimą laisvai veikti Rusijos KD Partijai, ir

Draudimą vad. Sov. Sąjungos respublikoms atsiskirti iš Sov. Sąjungos.

Vengrija

Pirmuose laisvuose rinkimuose po antrojo pasaulinio karo. Vengrijoje laimėjo demokratinės partijos. Daugumą balsų surinko Demokratinis Forumas, kuriam parlamente teko 165 vietos. Liaudies Krikščionių Demokratų Partija gavo 21 vietą.

Maurikijus

Maurikijaus sala yra nedidelė valstybė daugelį metų valdyta anglų, prancūzų ir portugalų. Verčiasi daugiausiai cukraus gamyba. Ten veikiančią krikščionių demokratų partiją pavasasrį aplankė KDI gen. sekr. Louis ir Europos Liaudies Partijos delegacija, kuriai vadovavo tarptautinių reikalų vicepirm. Ric Oomen. Delegacijoje dar dalyvavo Raf Chanterie. EPP vicepirmininkas, du EPP garbės nariai: Rika de Backer ir Giovani Bercani, Ugandos KD partijos atstovas Henry Ssevannyava ir Ruandos KD narys Speranzie Mutwe. KD delegacija susitiko su aukščiausiais valstyblės dignitoriais, tarp jų gen. gubernatorium Sir Varasamy Ringadoo, min. pirm. Anerood Jugnauth, min. pirmininko pavaduotoju ir užsienio reikalų min. Sir Satcam Boolell. Kalbėtasi taip pat ir su kardinolu Jean Margeot. Posėdžiaujant buvo aptarti Lome 4-sios konvencijos klausimai ir krikščioniškosios demokratijos vaidmuo Afrikos kontinente.

Europos KD kongresas

XXIII-sis Europinės Krikščionių Demokratų Sąjungos kongresas (žr. praeitą *Tėvynės Sargo* numerį, Red.) įvyko 1989 m. lapkričio 6 - 7 d. Maltoje. Jame aktyviai dalyvavo apie 150 delegatų iš 20 partijų atstovavusių 17 Vakarų Europos kraštų. Kongresas labai daug dėmesio teikė Vidurio ir Rytų Europos klausimams bei problemoms. Tai atsispindėjo kongreso rezoliucijose, kurių ištraukas čia pateikiame.

"Europinė Krikščionių Demokratų Sąjunga:

— deklaruoja savo solidarumą su Vidurio ir Rytų europiečiais bei viso pasaulio žmonėmis, kurie išgyvendami savo kraštų vidinę politine ir socialinę realybe kovoja už demokratiją ir pluralizmą bei prieš vystymosi keblumus, kuriuos sukūrė kolektyvizmas;

— sveikina ir remia atsikuriančias ar naujai besikuriančias krikščionių demokratų partijas Vidurio ir Rytų Europoje — Lenkijoje Krikščionių Darbininkų Partija, Vengrijoje Liaudies Krikščionių Demokratų Partiją, Estijoje Krikščionių Demokratų Sąjungą, Lietuvoje Krikščionių Demokratų Sąjungą, Rusijoje Krikščionių Demokratų Sąjungą bei visur kitur besiorganizuojančius krikščionis demokratus;

— pastebi, jog visas šis sąjūdis savo veiklą grindžia tomis

pačiomis didžiomis idėjomis, kuriomis yra pagrįsta pati krikščioniškoji demokratija, i.e. kiekvieno žmogaus orumu, pagarba žmogaus teisėms, laisve, solidarumu, pluralistinės demokratijos principais ir teisine tvarka;

— taria, kad Europos Taryba, kuri praeityje yra veiksmingai dirbusi Europos vienybei dabar imtųsi reikalingų priemonių išvystyti tampresniam bendradarbiavimui su Vidurio ir Rytų Europos kraštais."

Jugoslavija

Šiuo metu Jugoslavijoje veikia 15 taip vad. neformalių (neįregistruotų) politinių partijų. Dauguma jų — regionalinės, t.y. veikia tik atskirose Jugoslavijos respublikose. Nuosekliausiose krikščioniškosios demokratijos pozicijose yra Slovėnijos Krikščionių Socialinis Sąjūdis, turintis realia visuomenės ir Bažnyčios paramą. Slovėnijos respublika yra ekonomiškai stipriausia Jugoslavijos dalis, besiorientuojanti į Vakarų Europą ir siekianti politinės nepriklausomybės. Krikščionių Socialinis Sąjūdis remia nepriklausomybės siekius ir pasisako už taikų tautinių problemų sprendimą.

Norvegija

1989 m. spalio pradžioje atsistatydinus premjerei G. H. Brundaland Norvegijoje buvo sudaryta nauja vyriausybė, kurią dabar sudaro konservatorių, centro ir krikščionių liaudies partijos. Vyriausybei vadovauja konservatorius Jan P. Syse. Krikščionių Liaudies Partija turinti 14 vietų parlamente iš 165 atstovų po vienerių metų pertraukos, kuomet valdžioje buvo Norvegijos Darbo Partija, vėl įeina į vyriausybės koaliciją.

Krikščionių Liaudies Partija (Kristelig Folksparti) įkurta 1933 m. Šiuo metu jai priklauso apie 60,000 narių — tai didžiausia krikščionių demokratų partija Skandinavijoje jau ne kartą dalyvavusi koalicinėse vyriausybėse. KLP delegacija vadovaujuama partijos lyderio K. M. Bondevik dalyvavo Šiaurės kraštų ir Pabaltijo krikščionių demokratų partijų konferencijoje. Taline praeitų metų rugsėjo mėn. Bondevik susitikęs su Lietuvos delegacija parodė deramą susidomėjimą Lietuvoje vykstančiais politiniais procesais, kartu su kitais KD lyderiais patikindamas lietuviams paramą.

Patricio Aylwin, Čilės prezidentas ir krikščionių demokratų vadas

Graikija

1989 m. lapkričio 5 d. įvykusiuose rinkimuose į šalies parlamentą pergalę pasiekė Naujosios Demokratijos Partija iškovojusi 168 vietas iš 300 Graikijos parlamente. Tai labai svarbus krikščioniškosios demokratijos laimėjimas po keletą metų trukusio socialistų valdymo ir vyriausybės krizės. Nežiūrint įtikinančios pergalės, partijos vadovui K. Mitzotokiui nepavyko suformuoti vyriausybės: neturėdama absoliučios daugumos Naujoji Demokratija nerado partnerio kolicijai. Gali atsitikti ir taip, kad reikės naujų rinkimų.

Naujosios Demokratijos partija (Neo Demokratia) įsikūrė prieš 15 metų pereinant Graikijai iš diktatūros į demokratinę valdymo formą. Tai krikščionių demokratų krypties partija priklausanti Krikščionių Demokratų Internacionalui. 1974 - 1981 m. ji buvo valdančioji ir padėjo pagrindus demokratijos atstatymui Graikijoje. Šiuo metu Graikija tapo Europos Ekonominės Bend ruomenės nare kas didele dalim prisidėjo prie šalies ekonomijos modernizavimo.

Šiaurės Europos Valstybių
K. D. Partijų Konferencijoje

Pereitų metų rugsėjo 25 - 26 d.d. Taline įvyko Šiaurinės Europos valstybių konferencija. Dalyvavo Danijos, Džordžijos,

Estijos, Gudijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Rusijos ir Ukrainos krikščionių demokratų atstovai. Po pasikeitimų nuomonėmis ir informacijomis Baltijos regione ir dalyvaujančių kraštuose, buvo priimtas bendras pareiškimas:

"Mes, kaip atstovai krikščionių demokratų partijų, tikėdami, kad žmogus yra sutvertas panašumu į Dievą ir yra pajėgus atsakyti už savo veiksmus prieš žmoniją, pasmerkiam kolektyvistinę ideologiją, kurioje rasė, tauta, klasė ar partija statoma pirmoje vietoje, kai tuo tarpu individas arba visuomenė kaip tokia traktuojama ne daugiau kaip instrumentas atsiekimui socialinių utopijų. Mes įsitikinę, kad įvedimas krikščioniškosios demokratijos principų į žmonių, kovojančių už savo nepriklausomybę, santykius, išlaisvina juos nuo šitokios ideologijos.

Mes siūlome tuoj pat baigti Estijos, Latvijos ir Lietuvos okupaciją i sugrąžinti jas į joms priklausomą vietą laisvų Europos tautų bendruomenėje. Padėti pavergtiems žmonėms jų kovoje už tautinę nepriklausomybę. Agresija ir imperializmas yra nepriimtini žmonių santykiuose. Išlaisvinti šiaurės Europos valstybes nuo puolamųjų ginklų, garantuoti pagarbą žmogaus teisėms, ypatingai sąžinei, kur jos laisvė yra pažeidžiama. Dirbti su tvirtu pasiryžimu apsaugoti Baltijos regioną nuo taršos, iškelti šeimos reikšmę, pakelti jos gerbūvį ir apsaugą. Darbas turi būti suprantamas kaip moralinė funkcija. Turi būti paskatintas įvedimas viešos rinkos, kur ji buvo sunaikinta valdančios ideologijos. Atnaujinti ir sustiprinti istorinius ir kultūrinius ryšius tarp Baltijos tautų. Mes įsitikinę, kad pažanga ir bendradarbiavimas tarp krikščionių demokratų susigrupavimų yra būtina sąlyga mūsų žmonių laimei.

RUSIJOS KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ SĄJUNGOS PAREIŠKIMAS

TSKP Centro Komitetui

Mes, Rusijos Krikščionių demokratų sąjungos II-osios konferencijos dalyviai, reiškiame griežtą protestą dėl 1989 m. rugpjūčio 26 d. TSKP CK pareiškimo dėl padėties tarybinio Pabaltijo respublikose.

TSKP CK pareiškime sąmoningai iškreipiama politinė situacija Pabaltijo Respublikose, pareiškimo turinys — ryškus TSKP

grubaus kišimosi į Latvijos, Lietuvos ir Estijos vidaus reikalus pavyzdys. Pareiškime yra tarptautiniams santykiams neleistinų grasinimų tautoms, nebe pirmas dešimtmetis gyvenančioms okupacijos sąlygomis.

Aiškiai melagingas informacijos paskelbimų spaudoje galimo vertinti tik kaip apgalvotą provokaciją prieš mums broliškas krikščioniškas tautas, kaip bandymą užgniaužti Pabaltijo tautų laisvės ir nepriklausomybės siekį, imantis kraštutiniu prsiemonių — karinės jėgos.

Tokią TSKP praktiką mes manome esant nedorą, galinčią inspiruoti nepageidautinus įvykius, kurie pareikalaus žmonių aukų. Mes pareiškiame: jei taip atsitiktų, visa atsakomybė teks TSKP.

Mes raginame TSKP CK, visus TSRS komunistus būti protingais ir atsakingais politikais okupuotų valstybių atžvilgiu.

Mes reikalaujame oficialiai paskelbti negaliojančiu Molotovo-Ribbentropo paktą, suteikti laisvę ir nepriklausomybę Pabaltijo Respublikoms.

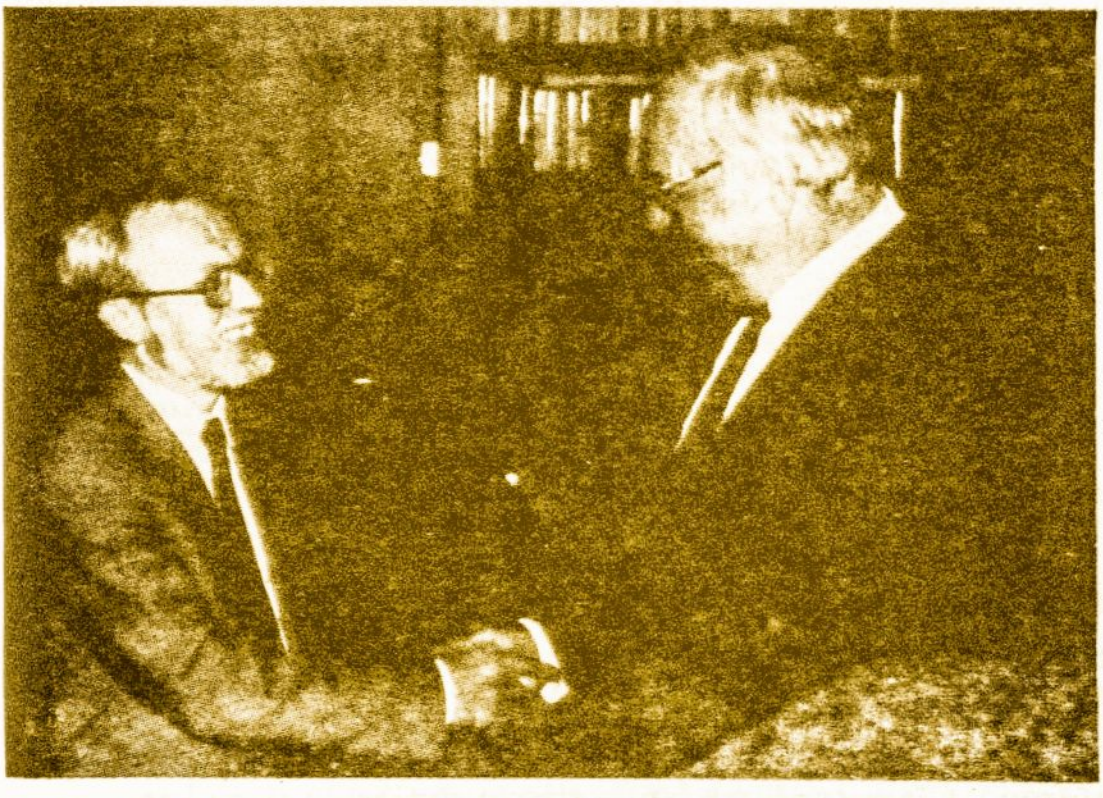

Du broliai krikščionys demokratai. Iš kairės Rytų Vokietijos KD vadas ir krašto ministeris pirmininkas Lothar de Mezier ir Vakarų Vokietijos Helmut Kohl

SPAUDOJ ir Gyvenime

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS SĄJUNGOS PAREIŠKIMAS

Nesiliaujant Maskvos grasinimams ir tarptuatinei teisei prieštaraujantiems bandymams kištis į Lietuvos vidaus reikalus, Lietuvos Nepriklausomybės Sąjunga pareiškia:

1. Pavojaus Lietuvos valstybingumui akivaizdoje ne vien lietuviai, bet ir visi Lietuvos gyventojai, išimtis nebent kai kurie okupantų įkurdinti asmenys, buvo ir bus vieningi bei ružtingi.

2. Mes rėmėme ir remsime visas institucijas bei organizacijas, siekiančias besąlygiškos Lietuvos Nepriklausomybės ir valstybingumo atkūrimo.

3. Mes manome, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba turėtų imtis drąsesnių ir tvirtesnių sprendimų: nedelsiant sudaryti Lietuvos Respublikos Vyriausybę, atkurti Lietuvos kariuomenę ir policiją ne vien valstybės integralumui išlaikyti, bet prireikus ir apginti.

Viktoras Petkus
Lietuvos Nepriklausomybės Sąjungos pirmininkas

Vilnius, 1990.03.21

"RUSIJA SUGRIUS 5 METŲ BŪVYJE"

VLIKo pirmininkui Dr. Kaziui Bobeliui 1982 m. lankantis Australijoje su juo interview padarė Australijos katalikų savaitraštis *The Catholic Weekly*. Straipsnis atpasakojantis tą pokalbį (su Gerry Smith) tilpo savaitraščio pirmame puslapyje su antrašte per visą puslapį. Ji citavo Dr. K. Bobelio: "Rusija sugrius 5 metų būvyje". Čia pateikiame kai kurias to straipsnio ištraukas.

"Šį spėjimą, kad TSRS ekonomija ir politinė struktūra sugrius ateinančių 5 metų būvyje padarė Sydnėjuje besilankantis

pusantro milijono pabaltiečių pabėgėlių ir egzilų iš Lietuvos, Latvijos ir Estijois lyderis."

"Šį spėjim gale savo trijų savaičių viešnagės Australijoje padarė Dr. Kazys Bobelis, 58 m., Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirmininkas".

"Dr. K. Bobelis kilęs iš Kauno pastebėjo, kad jis neturis jokios abejonės, kad Rusija sugrius ateinančių 5 metų būvyje".

"Ekonominis būvis yra toks blogas, kad yra gausybė trūkumų Sovietų Sąjungoje yra pilna vidinių problemų, jos žmonės yra nelaimingi ir prispausti."

"Prezidentas toliau tarė, jog ateinančių 5 metų būvyje Rusijoje bus didelių pasikeitimų. Brežnevas yra senas ir nesveikas, valdžioje vyksta vidinė kova už galią. Tuo tarpu jaunesnioji TSRS karta turi jau kitokių nusistatymų negu senoji gvardija. Rusų lyderiai tik jėga kontroliuoja žmones, bet ši sistema jau nėra priimtina moderniajam pasauliui."

"Dr. Bobelis paaiškino, kad 50% sovietų imperijos gyventojų yra ne rusai. Imperija susideda iš penkiolikos respublikų, kurių daugelis gyventojų nebekalba rusų kalba. Mes pabaltiečiai kalbame atskiromis savo kalbomis."

Taip prieš 8 metus savo skaitytojus informavo per 250,000 skaitytojų turintis Australijos katalikų savaitraštis. Čia pateikėme tik trumpas ištraukas iš ilgo straipsnio. Savaitraščiui pasirodžius Amerikoje "profesionalai" VLIKo kritikai ir savaitgaliniai "politikai" ir žodžiu ir spaudoje šaipėsi iš VLIKo pirmininko teigimų. Iš tikrųjų net ir Dr. K. Bobelio rėmėjai bei VLIKo talkininkai pagalvojo, kad VLIKo pirmininkas gal kek per optimistiškas. Juk tuo metu taip galvoti galėje tik labai šviesūs ir toli pramatą politiniai protai.

Dr. Bobelis šaipymasi nukentė kaip dera rimtam politikui ir visuomenės vadui. Tačiau tik 7 metams prabėgus Sovietų imperija tikrai ir neabejotinai griūva. Rytų Europa jau yra laisva, o Lietuva, Latvija ir Estija paskelbė savo nepriklausomybes. Kas dabar juokiasi? Ar tie mūsų pasaulio vadovai ir didieji kultūrininkai, kurie vis šokinėja į politinį darželį, ar VLIKo pirmininkas?

"DRAUGAS" Į PAKALNĘ

Ne visi žmonės vienodai galvoja, ne visi vienodai rašo, dainuoja, kuria muziką i t.t. Ne visi sutinka vieni su kitais politiniais,

kultūriniais ekonominiais ir kitais klausimais. Todėl visuose demokratiniuose kraštuose matome įvairių politinių partijų, socialinių sąjūdžių, meno krypčių, gyvenimo stiliaus įvairovių ir pan. Tai normalu ir sveika, taip Kūrėjo sutvarkyta ir žmonėms įdiegtas. Todėl dažnai politinės partijos, įvairūs socialiniai junginiai, žurnalai, laikraščiai vienu ar kitu klausimu nesutinka, nesutaria. Būna diskusijų, dialogų, net ginčų. tokiuose subruzdimuose dažnai gausu melo, šiurkštumo, asmeniškumų, net barnių. Tai nekultūringų, necivilizuotų, dažniausiai neteisingų žmonių elgesys. Tai neetiškas ir nemoralus elgesys.

Tėvynės Sargas jau eina dažniau ar rečiau arti 100 metų. Jame tilpo ir telpa šimtai straipsnių įvairiomis temomis. Ne visi skaitytojai su temomis sutinka. Žurnalas turi savo nusistatymą ir savo politinę linija. Su tuo kai kas nesutinka ir tai normalu. Tai jų teisė. Tačiau ši teisė yra normuojama kultūringoje visuomenėje tam tikrais etiniais principais: teisingumu, objektyvumu, pagarba asmeniui, nešališkumų, ištikimumu žurnalistinei etikai ir pan.

Malonu konstatuoti, kad mūsų spauda dažniausiai šių principų laikosi i todėl malonu ją į rankas paimti. Tačiau kiek kitaip yra su mūsų diendraščiu. Jis jau ne vieną kartą nuoi tų plrincipų slystelėjo ir turbūt dar slysta. Štai viename žiemos numeryje (1990.II.3) *Draugas* ilgoką straipsnį paskyrė *Tėvynės Sargo* pajuokai. Žinoma, "Spygliuose ir dygliuose." Dargi anonimiškai, be parašo.

Straipsnyje iš kiekvienos eilutės matyti, kad jam *TS* nepatinka. Tai žinoma rašeivos teisė ir *TS* už tai nerūgoja. Tačiau *Draugas* *TS* kritikuoja už jo nuomones. Štai *Draugas* juokiasi iš *TS*, kad šis taria, jog Lietuva yra okupuota. Juk taip galvoja ir išeivija ir pati Lietuva. Iš ko čia juoktis? Vėl dienraštis tyčiojasi iš *TS* kam šis nebūtinai sutinka su visais Sąjūdžio nutarimais ir veiksmais. Juk tokios linijos laikėsi ir tebesilaiko ir daugybė Lietuvių Lietuvoje ir išeivijoje. Tai yra realybės konstatavimas. *Draugas* tyčiojasi ir iš kitų *TS* teiginių bei faktų juos visaip iškraipydamas, cituodamas atskirus žodžius, sakinių dalis. Ir tai daro juokų skyriuje.

Kitoje vietoje, autorius vanoja *TS*, kam šis naikina PLB, sakydamas kad gal jos valdybos nereikia. *TS* tai tarė, nes PLB valdyba vis nori vežtis JAV ir Kanados LB valdybas į vad. veiksnių konferencijas. Juk ištikrųjų PLB valdyba atstovauja viso pasaulio

lietuvių bendruomenes, tai kam gi dar reikia ir kitų valdybų.

Tiek verta ir visa kita *Draugo* kritika. Dargi Spygliuose ir dykliuose. Taip elgiasi maži vaikai ir nesubrendę suaugėliai, o ne rimti ir kultūringi žurnalistai.

A. K.

ĮSISTEIGĖ LIETUVIŲ KRIKŠČIONIŲ SOCIAL-DEMOKRATŲ SAMBŪRIS

Dėl netoleruotinų įvykių netolimoje praeityje dalis narių atsiskyrė nuo Vokietijos Lietuvių Socialdemokratų Draugijos (VLSDD), kuriai vadovauja Vytautas Bylaitis. Atsiskyrusieji — Kristina Sareikienė, Bronius Juodviršis, Kristijonas Nakvedavičius, Irena Dikšaitienė ir Kasperas Dikšaitis įsteigė Lietuvių Krikščionių Sociademokratų Sambūrį (LKSS) Vakarų Vokietijoje. Jie griežtai atsiriboja nuo VLSDD ir jos valdybos. Įkūrimo data ir vieta: 1990.3.10, Lahr. Pirmininku yra Kasparas Dikšaitis.

Naujai įkurtas Lietuvių Krikščionių Socialdemokratų Sambūris numato glaudžiai bendradarbiauti su LSDP Užsienio delegatūra, atsikūrusia LSDP Lietuvoje ir kitomis demokratinėmis lietuviškomis partijomis. Greitu laiku bus mezgamas ryšys su International League of Religious Socialists (ILRS).

SOLIDARUMAS SU LIETUVOS ŽMONĖMIS

Krikščionių demokratų internacionalo prezidentas Eduardo Fernandez (Venecuėla) ir generalinis sekretorius Andre Louis (Belgija) išsiuntinėjo viso pasaulio krikščionių demokratų partijoms ir susigrupavimams laišką, kaip seka:

Krikščionių demokratų internacionalas (CDI) su dideliu atsidavimu seka vis didėjančią įtampą tarp Sovietų Sąjungos vyriausybės ir naujai išrinktos Aukščiausios Tarybos (Lietuvos Parlamento), kurioje randasi ir keturi krikščionys demokratai. Lietuvos Parlamentas iškilmingai paskelbė atstatymą Lietuvos Respublikos.

Krikščionių Demokratų internacionalas, išreikšdamas savo pilnutinį solidarumą su Lietuvos žmonėmis, patvirtina savo nedvejotiną tikėjimą taikingu sprendimu šiame konflikte ir kviečia abi puses taikingų pasitarimų būdu, siekti išmintingo sprendimo, neužmirštant visų žmonių teisų į laisvą apsisprendimą.

Krikščionių demokratų internacionalas prašo visų į jo sudėtį

įeinančių partijų ir organizacijų viešai pareikšti susirūpinimą dėl susidarisios padėties ir būtinybę surasti sutartinį (negotiated) išsprendimą.

Krikščionių demokratų internacionalą šiuo metu sudaro 60 partijų ir organizacijų, pasklidusių po visus pasaulio kontinentus.

LKDS Informacija

LIETUVOS RESPUBLIKOS DEPUTATŲ PASIMATYMAS SU PRANCŪZIJOS SENATO PIRMININKU

Trumpai sustodami Paryžiuje, pakeliui į Europos parlamento sesiją, į kurią buvo pakviesti kaip garbės svečiai, Algirdas Saudargas, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeris ir Lietuvos Krikščionių demokratų partijos vicepirmininkas ir Egidijus Klumbys, Užsienio reikalų komisijos vicepirmininkas ir Lietuvos Krikščionių demokratų partijos pirmininkas, buvo priimti Prancūzijos Senato pirmininko Alain Poher. Ilgame pasikalbėjime kuris truko 1:15 val. buvo plačiai paliestos dabartinės Lietuvos problemos. Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerį A. Saudargą ir deputatą E. Klumbį pas Senato pirmininką lydėjo A. Venskus, Lietuvos Krikščionių demokratų sąjungos vicepirmininkas tarptautiniams ryšiams. Pasikalbėjime taip pat dalyvavo Monique Badenes, Senato pirmininko kabineto referentė.

LIETUVOS DELEGACIJA EUROPOS PARLAMENTE

Lietuvos Respublikos deputatams lankantis balandžio mėn. Briuselyje jie gavo iš Europos parlamento Krikščionių demokratų frakcijos pirmininko oficialų pakvietimą dalyvauti Europos parlamento sesijoje gegužės 14 - 18 d. Strasburge. Delegaciją sudarė Algirdas Saudargas, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeris ir Lietuvos Krikščionių demokratų partijos vicepirmininkas Gediminas Vagnorius, Aukščiausiosios tarybos prezidiumo narys, Emanuelis Zingeris, Aukščiausiosios tarybos užsienio reikalų komisijos pirmininkas ir Žydų bendruomenės Lietuvoje pirmininkas, ir Egidijus Klumbys, Aukščiausiosios tarybos užsienio reikalų komisijos vicepirmininkas ir Lietuvos Krikčionių demokratų partijos pirmininkas.

Lietuvos Aukščiausios tarybos deputatų delegacija pas Europos parlamento Krikščionių demokratų pirmininką dr. E. Klepsch Briuselyje, Belgijoje. Iš kairės: G. Vagnorius, E. Zingeris, E. Klumbys, A. Venskus — LKDS vicepirm., S. Guccione, R. Chanterie, dr. E. Klepsch ir R. Olmer-Ruyten

Europos parlamente Lietuvos Respublikos deputatų oficiali delegacija buvo iškilmingai, pagarbiai priimta ir jų vizitui buvo sudaryta speciali programa. Dalyvaujant sesijoje, jiems buvo paskirta diplomatų ložė.

Deputatai buvo priimti Europos parlamento pirmininko Enrico Baron Crespo, su kuriuo turėjo ilgą pasikalbėjimą dabartiniais Lietuvos klausimais. Jie turėjo galimybe aplankyti beveik visas Europos parlamento politines frakcijas ir dalyvauti jų posėdžiuose, kur jie parlamentarus painformavo apie visas esamas Lietuvoje problemas.

Lietuvos Respublikos deputatai turėjo pasimatymą su Europos Benruomenės komisijo pirmininku Frans Andriessen. Pasimatymo metu kalbėta greitos humanitarinės pagalbos Lietuvai reikalais. Ta pagalba buvo pažadėta ir jau vykdoma. Tuo pačiu klausimu jie matėsi su Horst Langes, Europos krikščionių demokratų liaudies partijos fondo pirmininku.

Trys krikščionių demokratų vadai. Iš kairės: buvęs Italijos ministeris pirmininkas ir Krikščionių Demokratų Internacioanalo pirmininkas Mariano Rumor, Gvatemalos prezidentas Vinicio Cerezo ir buvęs KDI pirm. Flaminio Piccoli

Deputatai lankėsi ir Europos taryboje, kur turėjo pasikalbėjimą su senatorium Louis Jung, buv. Europos tarybos pirmininku. Buvo svarstomas klausimas dėl Lietuvos Respublikos įstojimo į Europos tarybą.

Jie turėjo progą pasimatyti ir pasikalbėti su Rytų Vokietijos ministeriu pirmininku Lothar de Maiziere, buv. Prancūzijos prezidentu Valery Giscard d'Estaing, buv. Europos parlamento pirmininke Simone Weil, dr. Otto von Habsburg ir kitais.

Dr. Egon Klepsch, Europos parlamento Krikščionių demokratų frakcijos pirmininko iniciatyva, buvo suruošta spaudos konferencija, kurioje pranešimą apie esamą Lietuvos padėtį padarė Lietuvos Užsienio reikalų ministeris Algirdas Saudargas.

Lietuvos Aukščiausios tarybos deputatų atvykimo proga priėmimus suruošė dr. Egon Klepsch, Europos parlamento frakcijos vicepirmininkė Ria Oomen-Ruyten. Jie taip pat buvo pakviesti iškilmingai vakarienei Strasburgo miesto burmistro Cat-

Iš kairės: Eduardo Fernandez, naujasis Krikščionių Demokratų Internacionalo pirmininkas, Mariano Rumor, kuris buvo KDI pirmininku tarp 1974 ir 1982 m., Flaiminio Piecoli, buvęs KDI pirmininkas ir Renan Fuentealba, buvęs Pietų Amerikos KD Sąjungos pirmininkas

herine Troutmann, pietums fondo pirmininko Horst Lange ir Europos parlamento vicepirmininko Siegbert Alber.

Europos parlamento sesijos metu Strasburge Lietuvos deputatus lydėjo ir kelionę Prancūzijoje organizavo inž. Adolfas Venskus, Lietuvių Krikščionių demokratų sąjungos vicepirmininkas tarptautiniams ryšiams.

LIETUVOS RESPUBLIKOS AUKŠČIAUSIOS TARYBOS DEPUTATAI BRIUSELYJE

Š. m. balandžio 26 - 29 d.d. Briuselyje lankėsi Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatai: Gediminas Vagnorius — AT Prezidiumo narys ir AT Ekonominės Komisijos narys, Emanuelis Zingeris — AT Užsienio Reikalų Komisijos pirmininkas ir Žydų Reikalų Bendruomenės Lietuvoje pirmininkas, Egidijus Klumbys — AT Užsienio Reikalų Komisijos vicepirmininkas ir Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos pirmininkas.

Briuselio aerodrome juos sutiko Belgijos lietuviai su gėlėmis, inž. A. Venskus — Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos vicepirmininkas tarptautiniams ryšiams ir kiti.

Lietuvois Aukščiausiosios tarybos deputatai balandžio 27 d. buvo priimti Europos Parlamento Krikščionių Demokratų Frakcijos pirmininko Dr. E. Klepsch ir viso jo štabo. Plačiam pasikalbėjime buvo paliesta dabartinė Lietuvos padėtis. Lietuvos Respublikos AT keturi deputatai buvo oficialiai pakviesti dalyvauti Europos Parlamento š. m. gegužės 14 - 18 d. sesijoje Strasburge, kurios metu bus patiekta Krikščionių Demokratų Frakcijos nauja rezoliucija Lietuvos Nepriklausomybės klausimais.

Tą pačią dieną Lietuvos Respublikos AT deputatai buvo priimti Belgijos Užsienio Reikalų Ministerio M. Eyskens, su kuriuo turėjo išsamų pasikalbėjimą.

Toliau Lietuvos Respublikos AT deputatai G. Vagnerius, E. Zingeris ir E. Klumbys buvo priimti pietums Belgijos Senato pirmininko F. Swaelen. Priėmimas buvo labai nuoširdus.

Buvo apsilankyta ir Europos Bendruomenės Komisijoje, kur įvyko pasimatymai su gen. direktorium M. Caddieux ir jo padėjėju J. Maslen.

Lietuvos Respublikos AT deputatus lydėjo ir pasimatymus suorganizavo Inž. A. Venskus — Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Centro K-teto vicepirmininkas tarptautiniams ryšiams, talkininkaujant A. Louis — Krikščionių Demokratų Internacionalo (IDC) gen. sekretoriui.

Techniniuose reikaluose talkininkavo Inž. A. Miknevičius, M. Kuzminskas ir J. McKenna — Katalikų Radijaus ir Televizijos direktorius.

Lietuvos Respublikos AT deputatai taip pat dalyvavo IDC suruoštoj spaudos konferencijoj. Specialų interview apie esamą padėtį Lietuvoje dienraščiui *Wall Street Journal* davė deputatai G. Vagnorius ir E. Klumbys.

LKDS INFP

MIRUSIUOSIUS PRISIMENANT

A. A. KUN. TOMAS V. ŽIŪRAITIS, O.P.
(1915.III.18 – 1990.IV.16)

Atšventęs savo šviesaus ir kūrybingo gyvenimo 75 m. sukaktį netrukus po jos į Dievo namus iškeliavo Tėvas Tomas Vytautas Žiūraitis, O.P. (domininkonas). Prisimename jį vienu kitu žodžiu, nes jis buvo iškilus pamokslininkas, rašto žmogus, savo tėvyne didžiai mylis lietuvis ir sąžiningas bei ištikimas kunigas.

Velionis gimė Grigoniškės kaime, Šimakičių valsčiuje, Raseinių apskrityje. Studyjavo Walberge, Vokietijoje, Belgijoje, Romoje, Salzburge ir Vilniuje. Buvo filosofijos daktaras ir išeivis

Austrijoje ir per 30 metų Amerikoje. Velionis buvo rašto vyras, išleidęs kelias knygas lietuviškai bei vokiškai bei daugelį straipsnių daugiausiai kultūriniais bei filosofiniais klausimais.

Pastaruosius 30 metų Tėvas Tomas gyveno Vašingtone, D. C. Iš ten dažnai važinėdavo po lietuvių kolonijas Amerikoje vesdamas misijas, rekolekcijas ir pamokslaudamas. Buvo apsaugos departamentų vienas iš kapelionų. Skaučių Seserijos dvasios vadas, Vašingtono lietuvių kapelionas. Palaidotas Alyvų darželio kapinėse Vašingtone.

Tėvas Tomas buvo ir *Tėvynės Sargo* bendradarbis, kur rašė filosofiniais ir teologiniais klausimais. Tebūna jam lengva vaišinga Amerikos žemė. **P. Ks.**

A. A. DR. K. ŠKĖRYS
(1909.IV.25 — 1990.V.12)

Sulaukęs 81 m. amžiaus pavasarį mirė mūsų nuoširdus vienmintis Dr. Antanas Škėrys. Tai buvo didžiai šviesus, ramus, taikingas ir švelnus, kilnios sielos džentelmenas savo aplinkoje švietes gilaus krikščionio ir tvirto lietuvio patrioto pavyzdžiu.

A. a. Dr. Škėrys buvo dzūkas nuo Alytaus. Čia, Alytuje, baigė gimnaziją ir pradėjo studijuoti miškų mokslus, ten pat esančioje Aukštesniojoje miškų mokykloje ir ją baigė 1932 m. Toliau mokėsi Austrijoje, kur gavo miškininko inžinieriaus diplomą. Lietuvoje kurį laiką dirbo aukštose pareigose savo profesijoje.

Pasitraukęs nuo bolševikų Dr. Škėrys Vokietijoje aktyviai dalyvavo visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime, studijavo toliau Freiburgo universitete, ir įsigijo daktaratą.

Atvykęs į Ameriką Dr. Škėrys šalia darbo savo profesijoje (buvo įsigijęs ir braižytojo specialybę) labai aktyviai visą gyvenimą dalyvavo ir lietuvių politinėje visuomeninėje bei kultūrinėje veikloje. Jis buvo labai aktyvus ir nuoširdus krikščionis demokratas, veikė Lietuvos Darbo Federacijoje, ALTo valdybose.

Kaip nuoširdus bendruomenininkas dalyvavo New Yorko apygardos ir apylinkių valdybose. Buvo VLIKo valdybos narys ir ilgametis VLIKo seimų dalyvis. Kuri laiką veikė Tautos Fondo valdyboje bei Katalikų Federacijoje. Dr. Škėrys buvo ir plunksnos žmogus bendradarbiaudamas *Tėvynės Sarge*, *Girios Aide*,

Dr. Antanas Škėrys

Darbininke, *Drauge* ir kt. spaudoje. Išspausdino savo dizertaciją vokiečių kalba ir stambų veikalą "Lietuvos miškai ir jų ūkis."

Su jo mirtimi lietuvių tauta neteko labai šviesaus ir tauraus lietuvio.

A. A. ANTANAS GARKA
(1909.IV.22 — 1990.VII.12)

Šių metų liepos 12 d. Ormond Beach, Floridoje mirė nuoširdus visuomenininkas ir krikščionis demokratas teis. Antanas Garka. Jis buvo sulaukęs 81 m. amžiaus, palaidotas Richmond, Virginia katalikų kapuose.

Garbusis velionis buvo Lietuvos kariuomenės karininkas ir teisininkas. Amerikoje aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime veikdamas lituanistinės mokyklos tėvų komitete, ateitininkuose, krikščionyse demokratuose (vienu metu buvo LKDS centro komitete) ir ypač Katalikų Religinėje Šalpoje Clevelando skyriuje,) Smulkiau apie velionį žr. *Tėvynės Sargas* Nr. 2 (72), 1989 m.)

MIRĖ MARIANO RUMOR
(1916 - 1990)

1990 m. sausio 22 d. krikščionių demokratų pasaulis neteko vieno iš žymiausių savo vadų kai sulaukęs 74 m. amžiaus mirė didelis Italijos politikas Mariano Rumor. Tai buvo neeilinis asmuo Italijos gyvenime ir pasaulio krikščionių demokratų veikloje.

Mariano Rumor antrojo pasaulinio karo metu buvo italų literatūros profesorius ir svarbus antifašistinės rezistencijos vadas. Pokaryje jis persimetė iš literatūros į politiką ir šioje įmynė gilias pėdas. Eile metų jis buvo Italijos KD vadas, senatorius, ministeris ir 5 kartus ministeris pirmininkas. Tuo pačiu metu Rumor aktyviai organizavo pasaulio katalikus, darbininkus. Rumor buvo taip pat vienas iš Europos KD Sąjungos kūrėjų bei pirmasis (1975 m.) Pasaulio Krikščionių Demokratų Sąjungos pirmininkas. Tarptautiniame — pasauliniame KD sąjūdyje Rumor vaidmuo yra raktinis, o veikla sunkiai aptariama. KD pasaulini sąjūdį jis konsolidavo Romos konferencijoje 1977 m. Ten priimtas KD manifestas ir dabar yra krikščionims demokratams vadovu.

1982 m. Rumor dabar jau Krikščionių Demokratų Internacionalą perdavė savo įpėdiniui čiliečiui Andres Zaldivar, kaip stiprią veiksmingą ir prasmingą politinę instituciją.

M. Rumor pernai rudenį dar dalyvavo KDI kongrese Gvatemaloje, kur pasakė turiningą kalbą pabrėždamas istorine krikščioniškosios demokratijos atsakomybe tausojant demokratines vertybes paremtas humanistiniais ir bendruomeniniais principais tiek institucinėje tiek ekonominėje plotmėje.

M. Rumor iki paskutinių dienų darbavosi Italijos senate kur vadovavo Šiaurės Atlanto komisijai. Kartu labai energingai dirbo savo gimtinės šiaurės Italijos naudai politinėse ir kultūrinėse jos organizacijose. Jis buvo išrinktas KDI garbės pirmininku. aa

DR. STATKEVIČIAUS DOROVĖS MOKSLAS IR JO KRITIKA

VYT. BAGDANAVIČIUS

Įvadas

Čia yra svarstoma dr. Algirdo Statkevičiaus studija apie gėrį kaip labiausiai paslaptingą žmonijos mįslę. Dr. Statkevičius savo filosofinį išsilavinimą yra įgijąs sovietiniuose universitetuose ir savo galvoseną gilinęs tik sovietinėje visuomenėje prieinamoje filosofinėje literatūroje.

Filosofas, išgyvenęs pusę šimtmečio marksistinės sistemos globoje neturi kitos galimybės jieškoti gėrio įgyvendinimo, kaip pradėdamas nuo to, kame jis gyvena.

Kai filosofas iškyla visuomenėje, tai yra ženklas, atitinkamo tos visuomenės subendrino. Filosofas yra žmogus, kuris daug gilesniu ir platesniu žvilgsniu žiūri į dalykus. Norint filosofą suprasti naudingas yra Čiurlionio vaizdas į kultūringą visuomenę. Visuomenė paprastai domisi tais dalykais su kuriais ji betarpiškai susitinka ir tik į tai reaguoja. Pasak Čiurlionio žmoniją galima vaizduoti kaip procesiją, kuri yra toli išsitęsusi. Viena procesijos dalis eina per laukus ir tik apie tai kalba; kita, per kalnus ir tik apie tai kalba, trečia yra priėjusi upę ir tik tai skelbia. Tuo tarpu filosofas yra žmogus, kuris nori bendru žvilgsniu apimti visą procesiją. Gal būt jis nėra labai artimas neivienam procesijos tarpsniui, tačiau, jis kažką sako, kad vienų ar kitu atžvilgiu paliečia visus procesijos dalyvius.

Dorovės klausimai yra tuo panašūs Čiurlionio procesijai, kad jie skirtingai matomi įvairių žmonių, tačiau jie yra tokie bendri visiems, kad niekas negali be jų apsieiti. Statkevičius bando šitą pasakyti, kas turėtų galioti visiems.

Algirdo Statkevičiaus bendras dorovės mokslo vaizdas

A. Visuotinio gėrio pažinimo reikalingums

Dr. Algirdas Statkevičius yra parašęs filosofinę studiją norėdamas išaiškinti ir tvirtai pastatyti žmonijoje gėrio problemą. Gėris, apie kurį jis čia kalba, yra visuotinis gėris. Tai yra tokia vertybė, ypač augščiau už medžiaginį žmogaus gyvenimą.

Priežastys, dėl kurių Dr. Statkevičius imasi šio uždavinio, yra įvairios, ypač visuomeninės žmonijos negerovės. Taip stipriai pastates gėrio sampratą, jis susipranta, kad gėris, nepaisant savo pozityvumo, faktiškai yra pasyvus ir prastai organizuotas. Jo priešas yra blogis, nuo kurio gėriui sunku atsiginti. Savo svarstymu Statkevičius nori gėrio visuomeninį trūkumą papildyti išeidamas su schemine visuotinio gėrio samprata, kurią jis angliškai aptaria sutrumpinimu SUG. Į šią, gėrio organizaciją jį skatina įvairios gyvenimiškos apraiškos, kuriose yra daug griaunančių jėgų, daug politinės negerovės. daug iliuzinių idealų, tariamų ir neteisingų teigimų. Žmonija, pasak jo, yra vadovaujama ne išmin-čių, bet šviesios minties priešų (4 psl.). To pasėkoje žmonija neįstengia moksliškai susiformuoti vertės, gėrio, blogio žmogiško gerumo sąvokas.

Gėrio aptarimui suformuoti jis naudojasi Sokrato ir Senekos svarstymais, tačiau neapsvarsto visų kitų Vakarų kultūros filosofų pastangų aptarti gėriui. Tačiau Statkevičiui Gėris, rašomas didžiąja raide, yra žmogaus kūrėjas. Jis yra sukūręs sveiką žmogų ir padaręs jam atitinkamas gyvenimo sąlygas. Taigi šitaip suprastas Gėris yra transcendentinė būtis. Tačiau Gėrio tikslas yra žmogiškumas.

B. Filosofija nepagelbsti gėrio pažinimui ir supratimui

Gėrio supratimas, pasak Statkevičiaus priklauso filosofams. Tačiau jis daro priekaištą visoms žmonijos filosofijoms, kad jos nėra padėjusios žmonijai suprasti gėrį. Tai yra ypač dėl to, kad filosofijos nori aptarti žmogų be proto. Nors gėrio aptarimas yra filosofų darbas, tačiau jį pasisavinti turi kiekvienas žmogus.

Iš to kyla ir Statkevičiaus filosofijos samprata. Visas filosofijos mokslas jam susiveda vien į dorovės mokslą. Nesuprantant gėrio, nebus nei filosofijos (16 p.). Pažinimo mokslo uždavinys yra

pažinti žmogaus prigimtį. Šiam pažinimui nusikalsta kryžiuočiai Prūsijoje ir Lenino komunistai. Marksizmo filosofai nusikalto tuo, kad jie nesiskaitė su gyvenimo praktika. Komunistai nesuprato evoliucijos kūrybiškumo.

Statkevičiui patinka Dr. Schweizerio priekaištas filosofijai, kad ji nepadeda individui, pasakydama, kaip reikia veikti (16 psl.). Taigi filosofija yra silpna.

Esant šitokiai būklei filosofijoje Statkevičius neranda kitos išeities žmonijai kaip pasinaudoti Kanto liepimu laikytis dorinės tvarkos (17 psl.), (nors ir nesuprantant pilnai gėrio.) (V.Bgd).

Statkevičius nenusileidžia nuo savo protinio reikalavimo. Jis vistiek yra tikras, kad be teisingos teorijos gera praktinė veikla nėra įmanoma. Dėl to be geros filosofijos neįmanoma tikėtis, kad tarptautinės agresijos pasiliautų. Tačiau jis turi sąmonę, kad filosofinė impotencijos dorovės klausimu tęsiasi jau tūkstantmečiais. Jis yra susipažinęs su dorovės filosofijomis tiek, kad yra priverstas teigti, jog negalima sužinoti, kas yra dorovė. Mokslai šiandien neturi dorinio matavimo (20 psl.).

C. Kultūra ir Politika anapus dorovės

Statkevičius yra susirūpinęs žmonijos kultūra. Tačiau jis mato, kad kultūros aptarimas yra labai neaiškus. Ji yra pasilikusi anapus dorinės srities. Marksui kultūra yra dykuma.

Į Kultūrą Statkevičius žiūri kaip į augščiausią žmonijos tikslą. Tačiau tiksliau, to kultūros tikslo jis neapataria.

Taip pat ir politinėje veikloje, nėra vietos doriniam klausimui. Ir taip yra buvę visada. "Bemoralė ideologija yra visada vadovavusi politikai. Dėl to politika sukuria vergiją, karus varguomenę ir kentėjimus" (22 psl.), Šiandien net yra įrodinėjama, kad dorovė ir politika yra vienas kitam priešingi dalykai, Iš to yra kilęs pasakymas "dirty politics".

Apžvelgdamas politikos ir kultūros negeroves Statkevičius ilgisi visuotinės ir galutinės gėrio aptarties žmonijoje (25 psl.). Jieškodamas bendros dorovės jis kreipia dėmesį net į gyvulių gyvenimą, kur, pačioje gyvulių rūšyje, jis nemato konflikto. (24 psl.)

Remdamasis biologiniais ir fiziniais dėsniais Statkevičius dorovę linkęs suprasti kaip tvarką egzistencijoje. Jos nesilaikant pati žmogaus egzistencija patenka pavojun.

Šiam reikalui jis tikisi įkvėpimo ir iš visatos Kūrėjo. Žmonijoje jis pripažįsta esant evoliucijai. Ir ją jis laiko paties Dievo vadovavimu. Tačiau jis apgailestauja, kad socialinėje srityje evoliucija yra padariusi nedaug pažangos. Evoliucija, jo supratimu yra grįžimas į prigimtį.

D. Dorovė ir rūšies vienybė

Be tvarkos nei gyvybinė tikrovė nei medžiaginė negali egzistuoti. Dėl to Statkevičius nori sunormuluotį įstatymą, kylantį iš visuotinės tvarkos, kuris viską valdytų. dėl to evoliuciją daranti dorovė turėtų būti tokia, kuri būtų planai į biologijos dėsnius.

Dėl to Statkevičius grįžta prie klausimo, kuo skiriasi žmogus nuo gyvulio ir skirtumą aptaria tuo būdu, kad žmogaus veikla, palyginus su gyvulio, yra daug augštesnio lygio ir labiau komplikuota. (33 psl.)

Statkevičiaus dėmesys gyvulių rūšies solidarumui eina gana toli, kai jis paliečia žmogaus individualumą. Individualumas, pasak jo, turi išlikti, tačiau negali niekada prieštarauti rasės vienybei. Statkevičius išryškina "non aggression" principą. Šį įstatymą jis laiko kylantį iš žmogiškos prigimties, kaip rūšies įstatymą, panašų gyvulių rūšies įstatymui. Dėl to į žmonijos konfliktus jis yra linkęs žiūrėti kaip į tam tikrą nenatūralumą, palyginus su gyvuliais (34 psl.). Tam savo teigimui paremti jis naudojasi antrojo šimtmečio pr. Kr. klaidatikiais gnostikais, kurie sakė, kad žmonių lygybės principas yra kilęs iš gyvulių (35 p.). Taip pat gyvuliai neserga patologiniais konfliktais, kai žmogus kartais kovoja pats su savimi (35 psl.).

Statkevičius eina taip toli, kad į žmonijos dorovę nori žiūrėti kaip į normalius gyvulių instinktus (36 p.). Nesunku pastebėti, kad rūšimi paremta dovovė negali turėti daug vietos žmogaus asmeniui (36 psl.). Žmonijai nelieka nieko kito, kaip pavydėti gyvuliams jų kultūros. Žmogus yra nupuolęs gyvulys (37 psl.)

Statkevičius nesigina, kad jis, kovodamas prieš dorinį relatyvizmą, kuria dorinį absoliutizmą (38 psl.) Tai kyla ypač dėl to jo žmonijos sampratos, kad jis yra biologinė vienybė. Nors jis žmonijai atskiro tikslo neneigia, tačiau jo ir nenurodo, bet greičiau jį suveda vien į tai, kad žmonija gyvena teisingumui, taikai ir laisvei (38 psl.).

Individą Statkevičius aptaria tokiu veiksnių, kuris patenkina

natūralius gyvenimo reikalavimus be agresijos sau pačiam ir kitiems. Pati prigimtis duoda žmonijai visuotinį jos elgesio dėsnį.

E. Pagrindinės dorovės aptarties bejieškant

Kokį pagrindą siūlo Statkevičius dorovei, kuris būtų patikimas ir visiems priimtinas? Nei technologinės nei religinės iliuzijos šio pagrindo aptarimui jo nepatenkina. Dalykas, dėl kurio jis yra tikras, tai nesikeičiantys gamtos dėsniai. Egzistencinė visatos tvarka yra pastovus dalykas (30 psl.). Tačiau Statkevičius supranta, kad žmonijos dorinėje kultūroje vyksta evoliucija. Tačiau ir ji paklustą visuotinei tvarkai. Biologinis dėsnis Statkevičiui yra ir dorinis dėsnis (31 psl.).

Atrodo, kad plačiausias dorinis dėsnis Statkevičiui yra šitaip suformuluotas: *nedaryk nieko kitam, ko nenori, kad tau būtų daroma* (32 psl.) Kaip praktišką veikimo taisyklę Statkevičius siūlo susilaikymą nuo bet kurios agresijos. Šį dėsnį Statkevičius ryškina ypač dėl to, kad jo pagalba jis tikisi išlaikyti tarptautinę taiką.

Universalusis gėris niekada negali pasidaryti blogas. Jis niekada nesikeičia. Juo turi remtis strateginė visos žmonijos sociologijai. Jis yra kartu ir biologinis dėsnis (46 psl.). Visuotinio gėrio uždavinys yra kurti kultūrą ir naikinti blogį. Jis privalo veikti žmones, tautas i visą žmoniją. Vienas jo uždavinių yra kurti tarptautinę draugystę. Šį uždavinį Statkevičius nori pabrėžti dėl to, kad protingas žmogus, palyginus su kitais gyvuliais, turi labai silpną solidarumo sąmonę (36 psl.). Stiprinant natūralią žmonijos vienybę galima tikėtis žmonijoje teisingumo taikos ir laisvės. Taip pat šio dėsnio laikantis galima susilaukti normalaus ekonominio gyvenimo žmonijoje (38 psl.).

F. Scheminis visuotinis gėris

Savo dorovės mokslą Statkevičius aptaria schemine formule, kurią jis angliškai išreiškia "Schematic Universal Good", arba sutrumpintoj formoj SUG. Šioje formulėje naujausias ir labiausiai vertas dėmesio dalykas yra išreikštas žodžiu scheminis. Nėra naujenybė gėrį aptarti visuotiniu dalyku, tačiau nėra įprasta gėrį aptarti scheminiu dalyku. Tas žodis scheminis Statkevičiui yra reikalingas tam, kad jis yra pastebėjęs kad gėris žmonijoje yra

silpniau reprezentuojamas ir kad jis čia yra grečiau kampinino vaidmenyje, palyginus su blogiu. Šiuo scheminiu pobūdžiu Statkevičius nori padaryti, kad gėris nepasiliktų žmonijoje šalia žmogaus kultūros, filosofijos, sociologijos ir politikos, bet kad jis tokiu būdu įeitų į žmonijos gyvenimo turinį. Tokiu būdu jis nori sudaryti žmonijoje vietą dorybių ir vertybių mokslui, kaip natūraliai jos gyvenimo sričiai. Tokiu būdu jis tikisi kad dorovė pasidarys žmonijoje džiugi realybė (45 psl.).

Visuotinio gėrio schemiškumą Statkevičius stipriai ryškina. Ši schema tenka ne kuriai vienai tautai ar atskiram žmogui, bet scheminio gėrio įgyvendinimu jis tikisi žmonijoje aukso amžiaus (50 psl.). Teisingai Statkevičius savo metodą aptaria deduktyviniu, t.y. išvestu iš principo. Į šio principo veikimą jis žiūri net kaip į gėrio invaziją. Tame principe glūdi visi žmonijos idealai. Į savo mokslą jis žiūri kaip į XX amžiaus op[illegible]nizmo išraišką (51 psl.).

Statkevičius pateikia net grafinį visuotinio gėrio schemos vaizdą. Nuo filozofinės bazės kyla teorinė ir praktinė dorovė su auklėjimu ir kultūra. Nuo čia kyla žmonijos dvasinė ir medžiaginė gerovė. Šios gerovės pasekoje yra pasiekiama žemiškoji laimė ir amžinoji laimė. Tuo pačiu įvyksta galutinis blogio nugalėjimas. (40 psl.). Tokiu keliu žmogus gali pasiekti dieviškumo (44 psl.), bet kartu ir naujo žmogaus sunatūralinimo (55 psl.).

Kritiškas vertinimas

1. Pasiilgimas tvirto dorovės mokslo

Skaitant dr. Algirdo Statkevičiaus studiją negalima nepastebėti, kad tai yra rūpestis žmogaus išsiilgusio pagrindinių tiesų dorovės srityje (23 psl.). Jis nori rasti dorinės tvarkos pagrindus išeidamas iš tos kultūrinės aplinkos, kurioje jam kaip filosofui teko subręsti. Jieškodamas tvirtos atramos dorove jis kartu nori rasti atramą atmesti tiems doriniams nusikaltimams, kurie toje pačioje visuomenėje buvo praktikuojami. Mokslinės metodikos atžvilgiu Statkevičius dėl to netenka prikaištauti. Jis pradeda nuo to, kas yra ir kas jam yra gerai pažįstama. Tačiau ar tai yra teisinga visos dorinės problemos supratimui, tai yra kitas klausimas.

Vertinga yra Statkevičiaus pažiūra į žmonijos dorovę žiūrėti kaip į dalyką giliai išplaukantį iš žmogaus prigimties ir kaip pro-

tingai pasisavinamą dalyką. Tai reiškia, kad su dorovės dėsniais negalima eksperimentuoti. O į eksperimentavimą dorinėje srityje yra nuėjęs ne tik marksistinis komunizmas, bet ir vakarietiškas liberalizmas.

Statkevičiaus dorovės filosofijai yra būdinga tai, kad į dorovę negalima žiūrėti, kaip į kintamą dalyką. dorovės principas yra susijęs su žmogaus prigimtimi. Tačiau Statkevičius sutinka, kad dorovės principų išlaikymas yra susijęs su žmogaus dvasinėmius pastangomis ir yra išstatytas įvairiems iškyrimo pavojams. Tačiau iš to seka ir pozityvus dorovės bruožas, kad ji gali evoliucijonuoti gera prasme.

Visa Statkevičiaus filosofija susiveda į dorovės mokslą. Jis net daro priekaištą visiems žmonijos filosofams, kad jiems nėra pasisekę rasti tvirtus ir visuotinius žmonijos dorovės pagrindus. Statkevičius filosofijos uždaviniu laiko rasti galutinę dorovės atramą. Į jo studiją galima žiūrėti net kaip jieškojimą Dievo, kai derinės tvarkos pagrindo naudojantis tik natūrali žmogaus protu ir apsieinant be antgamtinio apreiškimo. Tačiau jis sutinka, kad šis uždavinys žmogaus galioms yra labai sunkus, nes žmonijai ligi šiol tai nėra pasisekę. Dėl to jis savo studiją vadina "Labiausiai paslaptinga žmonijos mįsle".

2. *Bendra dorovė visai žmonijai*

Tradicinėse vakarietiškose dorovės studijose visas dėmesys yra kreipiamas į asmenį, o Statkevičiaus visas dėmesys yra nukreiptas į kultūrinę visuomenę į politinę visuomenę ir apskritai į žmoniją. Iš čia kyla šios studijos vertė ir jos trūkumas. Ji yra vertinga dėl to, kad dorovė čia yra atvedama į tas sritis, kuriose jos paprastai buvo vengiama. Jos trūkumas kyla iš to, kad nusikreipiant į visuomeninius žmonijos organizmus, žmogaus asmuo yra paliekamas be atitinkamo dėmesio.

Atkreipti dėmesį žmonijos kultūras ir politines organizacijas yra sveikintinas uždavinys. Šie žmonijos junginiai, būdami žmogaus padaras, negali būti paliekami be dorinio vertinimo. Tačiau tiek kultūrinė sritis, tiek politinė turi tiek daug kūrybinės ambicijos, kad dorinio kišimosi į jų veiklą nemėgsta. Tačiau, iš tikrųjų, nereikia praleisti iš akių, kad nei politiniai junginiai nei kūrybinės kultūros neturi savyje neklaidingumo. Tai labai vaizdingai liudija faktas, kad tiek didžiosios kultūros, tiek didžiosios imperijos žūva

paprastai, kai sakoma, dėl dorovinio išsisėmimį. dėl to į Statkevičiaus atsikreipimą į visuomeninę dorovę tenka žiūrėti kaip į teisėtą filosofo susirūpinimą, nes tiek kultūros, kiek politiniai junginiai neapsieina be skatinimo ar kliudymo dorinei sričiai.

Šios studijos vertė yra pačiame klausimo iškėlime. Tai nereiškia, kad ji būtų atradusi tobulą atsakymą, bet ir pats klausimo iškėlimas, jei jis susilauktų platesnio dėmesio, būtų pozityvus atsiekimas. Statkevičius išgyvenęs dorovinius trūkumus politinėje visuomenėje rižosi imtis jieškot atsakymo į tą klausimą. Jis pastebėjo, kad socialinės dorovės klausimas yra pasilikęs apleistas.

(Bus daugiau)

NAUJA KNYGA APIE FREI

Prieš dešimtmetį miręs Dr. Eduardo Frei Montalva buvo vienas iškiliųjų pasaulio krikščionių demokratų vadų ir Čilės prezidentas 1964 - 1970 m. laikotarpyje. Jis buvo Čilės KD steigėjas ir partijos lyderis.

Pierre Latemendia Bordeaux universiteto dėstytojas šių metų pavasarį išleido savo veiklą apie E. Frei, kuris išsamiai aptaria. Frei asmenybę, jo gyvenimą bei veiklą. Tai vienas iš leidinių *Politiques et Chretiens" serijoje, kurią leidžia Beauchesne leidykla. Knyga išleista 1990 m. gegužės mėn.*

Knyga užbaigiama Prancūzijos parlamento — Senato pirmininko Alain Poher asmeniniais prisiminimais apie savo didį vienmintį, jo gyvenimą ir veiklą. Poher pastebi, kad Frei labai domėjosi Europos KD pastangomis apjungti savo kontinentą jo pačio gerovei ir stengėsi tą pati padaryti su Pietų Amerika, nors žinojo, kad tai nebus lengvas darbas. Frei šiame darbe vadovavosi didžiųjų europiečių krikščionių demokratų Maritaino, Mauriac, Bernancs idėjomis ir bandė jas pritaikyti savo krašto ir Pietų Amerikos gyvenime. **K.K.P.**

IŠLEISTOS SEIMŲ STENOGRAMOS

Lietuva įvairių okupacijų bangose neteko daug brangaus istorinio ir apkritai kultūrinio turto. Jau caristinės okupacijos metais iš Lietuvos į Rusiją buvo išvežta daug meno kūrinių ir istorinių dokumentų. Tai kartojosi ir vėliau. Daug brangių kultūrinių turtų šiandien randasi ne Vilniuje ar Kaune, bet Rusijos, Švedijos ar Lenkijos muziejuose.

Kūrybinis tautos procesas vyksta toliau net ir okupacijos situacijoje, net ir išeivijoje. Čia atlikti kai kurie net istoriniai darbai, pvz. *Lietuvių enciklopedija* lietuvių ir anglų kalbomis, Lietuvių Katalikų Mokslų Akaemijos leidiniai, Broniaus Kviklio *Lietuva* ir *Lietuvos bažnyčios* ir kt. Į šiuos darbus dabar jungiasi ir neseniai išleisti Lietuvos Seimų protokolų ir Vyriausybės žinių tomai.

Tai ekonomisto ir pasišventusio visuomenininko Ūkininkų Sąjungos veikėjo Jono Sako-Sakevičiaus darbas. Jausdamas gyvą mūsų kultūros vyksmą Sakas užsibrėžė surinkti visus išmėtytus mūsų seimų ir vyriausybės žinių rinkinius, juos išleisti atskirais tomais, kad liktų istorijai mūsų valstybinio gyvenimo ryškūs pėdsakai. Tas darbas buvo be galo sunkus, reikalaująs daug energijos, pasišventimo, aukos ir piniginių išteklių.

Dabar su dideliu džiaugsmu galime konstatuoti šio didelio darbo vaisių, 18 puikiai išleistų tomų (Šiame dideliame darbe J. Sakui daugiausiai talkino dar ir kun. Vyt. Bagdanavičius, MIC ir Dr. Juozas Meškauskas, abu įvairių knygų autoriai ir ryškūs kultūrinio-mokslinio baro darbininkai.

Šio nepaprastai svarbaus rinkinio tėra išleista tik labai mažas skaičius egzempliorių. Atspaudus ir įrišimą tvarkė Liudas Kairys. Po vieną komplektą gavo ar įsigijo VLIKo Tautos Fondas, LKDS centro komitetas, Dr. Meškauskas, Jonas Sakas, Liudas Kairys ir Vilniaus universitetas. Vieno komplekto kaina minkštais viršeliais $1500, kietais — $1680 ir persiuntimo išlaidos.

Už ši išskirtinės reikšmės darbą Jonas Sakas ir jo bendradarbiai nusipelno visų mūsų gilios padėkos ir pagarbos žodį. Jų darbus net keliems šimtmečiams liūdys jų meilę tėvynei ir jų darbą jos istorijai ir valstybingumui liūdyti. **A.K.**

NAUJI LEIDINIAI

Lietuvos krikščionys demokratai turi ir savo spaudą. Ji kukli, nes okupacijoje nėra popieriaus jau nekalbant apie savo spaustuves. O okupantas patriotinei spaudai kliudo dar ir visokiomis priemonėmis. Tai lietuviai verčiasi kaip išmano. Per pastaruosius kelis mėnesius *Tėvynės Sargą* pasiekė keli KD leidiniai iš pavergtosios Lietuvos.

LKDP leidžia savo narių reikalams *Apžvalgą*. Mus pasiekė du numeriai — Nr. 3 ir Nr. 4. biuletenį redaguoja Egidijus Vareikis ir jis leidžiamas Kaune. Trečiajame numeryje pasisakoma rinkimų klausimais (jis datuotas 1989 m. lapkričio mėn.), pateikiama trumpa KD užsienio veiklos apžvalga, trumpa Lietuvos KD darbo apžvalga (iš Kelmės, Šiaulių, Kretingos, Garliavos, Kėdainių, Kauno ir kt.,).

Ketvirtajame numeryje telpa įvairūs LKDP valdybos nutarimai ir pareiškimai. LKDP valdybos nario K. Kryževičiaus straipsnis "Į krikščioniškąją demokratiją", užsienio KD apžvalga, LKDP krokia (iš Marijampolės, Utenos, Anykščių, Rokiškio, Vilkaviškio, Zarasų, Raseinių ir kt.).

Redakcija gavo ir tris pirmuosius didesnio mąsto leidinius *Krikščionis demokratas*, Nr. 1(13), Nr. 2(14) ir Nr. 3(15). Leidiniai nedidelės knygos formato, be viršelių, spausdinti rotacine mašina, mažomis raidėmis (taupant popierių). *Krikščionį demokratą* redaguoja laikinoji redakcinė komisija: Jadvyga Bieliauskienė, Kazimieras Momkus, Petras Gražulis ir Vyt. Bogušis.

Pirmasis numeris išleistas 1989 m. gegužės mėn. ir yra 30 psl. Jame telpa laikinosios redakcijos prisistatymas, persispausdinama iš *Draugijos* Nr. 1, 1907 m. LKD Susivienijimo programos projektas, M. Krupavičiaus straipsnio santrauka apie prezidentą A. Stulginskį (Iš *TS* 1947 m. rugsėjo mėn. Nr. 1), Vytauto Bogušio "Ant laisvės aukuro" ir 8 įvairūs partijos dokumentai.

Visas antrasis numeris išleistas anglų kalba. Tekstą vertė Lietuvoje gyvenantis jaunas Amerikos lietuvis Aidas F. Palubinskas. Turinyje adv. Povilo Šilo straipsnis apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, įvairi kronika iš Lietuvos KD veiklos, užsienio KD apžvalga, ištraukos iš M. Krupavičiaus ir J. Brazaičio raštų, plati dokumentacija ir kt.

Trečiajame numeryje yra 39 psl. Turinyje Povilo Šilo "Politinė tironija, utopinis ir autentinis socializmas", to pačio autoriaus

"Valstybės ir Bažnyčios santykiai", V. Skroblaus "Nešęs žmonėms ir tautai prisikėlimo viltį", kun. V. Insoda ir P. Gražulis rašo apie jaunimo kongresą Paryžiuje 1989 m., LKDP pirm. Egidijaus Klumbio kalba minint Molotovo - Ribentropo gėdingą sutartį, Rusijos KD pareiškimas, trys K. Kryževičiaus straipsniai: "KD kelias Vakarų Europoje", "Krikščioniškoji demokratija" ir "LKDP raida, tikslas ir uždaviniai". Numeris išleistas 1989 m. spalio mėn.

Krikščionių Demokratų Internacionalas, Europos KD Sąjunga ir Pietų Amerikos KD Organizacija leidžia daug žurnalų, biuletenių ir kitokios spaudos. Dominuoja italų, vokiečių, prancūzų, ispanų kalbos. Tačiau kai kas leidžiama ir anglų kalba. Per pastaruosius kelis mėnesius *Tėvynės Sargas* yra gavęs eilę tokių biuletenių anglų kalba.

KDI centras Briuselyje leidžia *Centro America*, kuris daugiausiai skiriamas P. Amerikos KD naujienoms ir problemoms svarstyti. Mes gavom Nr. 6, Nr. 7 ir Nr. 8 bei Nr. 9. Pastarasis išleistas 1990 m. balandžio mėn.

Gavome taip pat ir *Bulletin IUYCD* pasaulio jaunųjų krikščionių demokratų sąjungos biuletenį. Tai Nr. 5 datuotas 1989 m. lapkričio mėn. 34 psl. leidinys gausu informacijos iš įvairių kraštų KD jaunimo veiklos.

Europos Jaunųjų KD biuletenis *C. D. Future* yra gausus savo sąjungos veiklos apžvalga.

Europos Liaudies Partija leidžia *EPP Bulletin*, kurio gavome Nr. 4, 1989 m. gruodžio laidą. Biuletenis daugiausiai aprašo Europos KD Sąjungos XXIII-ją konferenciją Maltoje.

KDI leidžia ir savo biuletenį *CD Info*, kurio gavome du pastaruosius numerius: Nr. 27, 1990 m. kovo mėn. ir Nr. 28, 1990 m. gegužės mėn. laidą. Pirmasis išimtinai skirtas CDUCE konferencijai Budapešte ir yra 30 psl. Paskutiniame numeryje gausu informacijos iš viso pasaulio KD partijų veiklos.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

600 METŲ LIETUVOS KRIKŠTO JUBILIEJUS, apžvalginis leidinys. Išleido Lietuvos krikšto jubiliejaus komitetas, 1989 m. Redagavo Juozas Baužys, spausdino *Draugo* spaustuvė, 315 psl., kaina nepažymėta. Didelio formato knyga yra atspausdinta puikiame popieriuje ir talpina gausių nuotraukų. Veikalas labai skoningai suredaguotas ir yra puiki dovana ateičiai.

Peter Iron (Dr. Petras Jokubka), AMERICAN NATIO NALITY AND ANO, Book II, Domestic and Foreign Policy (Our proposals). Išleista ANO, 5953 So. Kedzie Ave., Chicago, IL 60629. Printed by Norkūnas Printing Co., Chicago,. 504 psl., kietais viršeliais kaina $20, minkštais $15.

NAUJOJI VILTIS, Nr. 2, 1989 m. Politikos ir kultūros žurnalas, leidžia Lietuvių Studentų Tautininkų korporacija "Neo-Lithuania" ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga. Redaktorius Vytautas Abraitis. Šis numeris yra 208 psl., viršelis papuoštas prez. Smetonos nuotrauka. Šiame numeryje rašo Ramunė Skučaitė, Jurgis Jankus, Stasys Santvaras, Vytautas Abraitis, Vyt. Skuodis, Vincas Trumpa, Dr. Domas Krivickas, Dr. Bronius Nemickas ir kt. Straipsniai svarbūs ir įdomūs. Medžiaga gražiai sutvarkyta ir skaitytina.

Vytautas Alantas, TAUTA ISTORIJOS VINGIAIS, ideologiniai mąstymai. Leidėjai Algis F. Alantas ir Ginas A. Alantas, 1990m. Spausdino M. Morkūno spaustuvė. Minkštais viršeliais, 243 psl., kaina nepažymėta.

Jonas Kutra, ŽVILGSNIS PRAEITIN, 1990 m. Spausdino *Draugo* spaustuvė. Minkštais viršeliais, 117 psl. VARPAS, Nr. 25, 1990 m., žurnalas tautos bei žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuvybei. Leidžia Varpininkų Filisterių draugija. Eina vieną kartą metuose. Redaktorius Antanas Kučys, administratorė Elena Rūkienė, 3346 West 65th Place, Chicago, IL 60629. Šio numerio kaina $5.00. Šis *Varpo* numeris yra 223 psl. ir kaip daugelis pastarųjų numerių yra gausus vertinga ir įdomia medžiaga. Turinyje keli A. Kučio ir J. Daugėlos straipsniai. Toliau rašo prof. A. Vasiliauskas, dr. A. Statkevičius, dr. V. Daugirdaitė-Sruogienė, B. Grigaitytė-Novickienė, J. Vaišnoras, dr. V. Vyčinas, dr. K. Karvelis ir kt. *Varpas* turėtų būti skaitomas kiekvieno lietuvio.

TĖVYNĖS SARGO RĖMĖJAI

Laikotarpyje tarp birželio mėn. 1-mos ir lapkričio mėn. 15-tos šiais metais sekantys skaitytojai atsiuntė paramą:

175 dol. kun. A. Bertašius; 100 dol. Pr. Povilaitis; po 50 dol.: H. Idzelis, M. Polteraitienė, kun. V. Skilandžiūnas; 40 dol. K. Ratavičius; po 30 dol.: J. Gruzdas, dr. B. Kasakaitis; 29 dol. dr. Ald. Rugis; po 25 dol.: A. Balčytis, dr. K. Bobelis, Ant. J. Rudis, B. Sakalas, dr. J. K. Valiūnas; 24 dol. dr. R. Juzaitis; po 20 dol.: J. K. Čiurinskas, S. Garliauskas, Alf. Juška, Dr. Ant. Juzaitis, J. Končius, Msgr. V. Mincevičius, Msgr. S. Morkūnas, K. Norvila, A. Pautienis, St. Radžionis, dr. Alf. Stankaitis; po 15 dol.: P. Augaitis, St. Baras, dr. L. Kriaučeliūnas, dr. Br. Mikonis, A. Valavičius, P. Mikšys, P. Abromaitis, dr. S. A. Bačkis, L. Barauskas, J. Cukurienė, dr. Ad. Damušis, kun. L. Dieninis, Ad. Duoblienė, Alb. Dzirvonas, Anna Galvydis, A. Girnius, J. Guzaitis, V. P. Janulaitis, dr. P. Jokubka, V. Kačinskas, dr. Br. Kaslas, K. Katilius, J. Kavaliauskas, Vit. Kazlauskas, P. Kliorys, B. Kondratas, kun. R. Krasauskas, Mrs. Br. Kuodis, A. Kuolas, dr. A. Labokas-Valis, dr. Vl. Lelis, Val. Martis, J. Mikaila, Mrs. G. Musteikis, Vyt. Orentas, K. Pabedinskas, P. Pagojus (prie šios sumos priskirtina ir 1988 - 89 40.00 dol. auka ankstyvesnės administracijos nepaskelbta), kun. J. Pakalniškis, Br. Paliulis, dr. Fel. Palubinskas, Andr. Povilaitis, Andr. Razgaitis, Ant. Razgaitis, Kaz. Razgaitis, Pr. Razgaitis, A. A. Regis, Ant. Repšienė, B. Rymantas, dr. K. Šidlauskas, dr. R. Sidrys, dr. Leon. Šimutis, P. Skardis, Ign. Skirgaudas, dr. S. Skripkus, V. O. Šoliūnas, kun. J. Steponaitis, Petras Stravinskas, Delf. Tričienė, kun. dr. Ig. Urbonas, Leo Venckus, Vyt. Volertas, kan. Vac. Zakarauskas, dr. P. Zundė; 8.75 dol. dr. A. Belickas; po 8.00 dol. dr. A. Čepulis, A. Januška, dr. J. Kriaučiūnas, J. B. Laučka, Čes. Surdokas, A. Vaičiulaitis; po 7.00 dol. dr. J. Kižys, kun. Jonas Velutis; po 6.00 dol. Mrs. S. Belga, M. Brakas, dr. J. Danilevičienė, E. Paliulionienė; po 5.00 dol. D. Adomaitis, dr. A. Budreckis, V. Butkys, Vyt. Čižauskas, J. Daugėla, J. Daunoras, A. Dovydaitis, St. Dzikas, Mrs. Em. Gaška, Grzv. Giedraitytė, A. Gudaitis, J. Jakučionis, dr. A. Juozevičius, Liudas Kairys, J. Kirvaitis, S. K. Lukas, P. Maldeikis, Eug. Minkūnas, L. Morkūnas, J. Motiejūnas, J. Pabedinskas, Aug. Paškonis, Jz. Pečkaitis, kun. Vyt. Pikturna, Vac. Prižgintas, dr. J. Račklauskas, dr. K. Rimkus, J. Sakas, Petr. Tamulionis, B. Užemis, Mrs. Val Vaičjurgis, Mečys Valiukėnas, Petras Žilinskas; 4.75 dol. St. Karvelis; po 4.00 dol. Br. Bieliukas, vysk. V. Brizgys, Franciscan Fathers, K. Januta, Vladas Sinkus, Ant. Styra, A. Vakselis, J. Vasys, J. Vitėnas.

Visiems rėmėjms leidėjų ir administracijos vardu — nuoširdus

AČIŪ!

Administratorius

TURINYS

Kun. Vyt. Bagdanavičius, MIC, Jokūbo Maritaino krikščioniškoji demokratija 1
Viktoras Petkus, Krikščioniškoji demokratija pasaulyje ir Lietuvoje 12
Sveikiname 32
Adolfas Venskus, Pranešimas LKDS konferencijai 33
Roger Charles, S. J. su Drostan McClaren, O.P., Politinio gyvenimo etika 41
Pranas Jucaitis, Evoliucija, transformizmas ir žmogaus fenomenas 64
Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija 78
Lietuvos Krikščionių Demokratų Sąjungos statutas 80
Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos programinė deklaracija 85
Lietuvos Krikščionių Demokratų Partijos statutas 88
V. Petkus, Apie krikščionių demokratų judėjimą Lietuvoje 92
Iš LKDP skyrių 93
Trumpai iš visur 96
Laisvas CDUCE kongresas 98
Iš KD pasaulio 106

SPAUDOJE IR GYVENIME

Lietuvos Nepriklausomybės Sąjungos pareiškimas 118
"Rusija sugrius 5 metų būvyje" 118
"Draugas" į pakalnę 119
Įsisteigė Lietuvių Socialdemokratų krikščionių sambūris 121
Solidarumas su Lietuvos žmonėmis 121
Lietuvos Respublikos deputatai Prancūzijoje 122
Lietuvos delegacija Europos parlamente 122
Lietuvos Respublikos AT delegacija Belgijoje 125

MIRUSIUOSIUS PRISIMENANT

A. A. kun. T. Žiūraitis, O.P. 127
A. a. Dr. K. Škėrys 128
A. a. Antanas Garka 129
Mirė Mariano Rumor 130

KNYGOS

Vyt. Bagdanavičius, Dr. Statkevičiaus dorovės mokslas ir jo kritika 131
K.K.P., Nauja knyga apie Frei 138
A. K., Išleistos seimų stenogramos 139
Nauji leidiniai 140
Atsiųsta paminėti 142
"Tėvynės Sargo" rėmėjai 143

"TĖVYNĖS SARGO" ADMINISTRACIJOJE galite gauti šias knygas:

LITHUANIAN CHRISTIAN DEMOCRACY — **Algirdas J. Kasulaitis.** Išleido Leono XIII Fondas 1976 m. 244 psl. Kaina $4.00.

MYKOLAS KRUPAVIČIUS — **Petras Maldeikis.** Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjunga 1975 m. 493 psl. Kaina $10.00

ARKIVYSKUPAS MEČISLOVAS REINYS. Autorius gyvena okup. Lietuvoje — neskelbiamas. Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų S-ga 1977 m. 245 psl. Kaina: minkštais viršeliais $6.00, kietais — $7.00.

KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA — **M. Krupavičius.** Išleido "Tėvynės Sargo" Biblioteka 1948 m. 164 psl. Kaina

KRIKŠČIONIŠKIEJI VALSTYBINIO GYVENIMO DĖSNIAI — **Kard. Aug. Hond.** Vertė **G. Taučius.** Išleido "Tėvynės Sargo" Biblioteka 1948 m. 45 psl. Kaina $1.00.

DIEVUI IR TAUTAI. Leidinys M. Krupavičiaus paminklo pastatymo proga. Išleido Prel. M. Krupavičiaus Paminklui Statyti Komitetas; išleidimo išlaidas apmokėjo Petrutė ir Jurgis Starkai, M.D., 1976 m. 60 psl. Kaina — auka ne mažiau $1.00 pasiuntimo išlaidoms padengti.

PIRMOJO PASAULINIO KARO TREMTYJE — **Bernardas Žukauskas.** Lietuvių Krikščioniškosios Demokratijos Studijų Klubų leidinys. 136 psl. Kaina $1.50.

VLIKO GRUPIŲ KOMISIJOS PRANEŠIMAS. Išleido Clevelando Lietuvių Demokratinių Grupių Prezidiumas 1958 m. 80 psl. Kaina $1.25.

KOMUNIZMO GRĖSMĖ EMIGRACIJOS KRYŽKELĖJE — **Algirdas Kasulaitis.** Paskaita skaityta Čikagos lietuvių visuomenei 1969 m. kovo 1 d. 24 psl. Kaina $0.50.

KRIKŠČIONIŠKOJI DEMOKRATIJA IR LKDS KOVOJE UŽ ŽMOGŲ IR LAISVĘ. Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Centro Komitetas 1966 m. 31 psl. Kaina $0.50.

MODERNIOSIOS PAŽANGOS PROBLEMOS — **P. Maldeikis.** Atspaustas iš L.K.M. Akademijos Metraščio II tomo 1966, 144 psl. Kaina 1.50 dol.

Užsakymus siųskite šiuo adresu:

TĖVYNĖS SARGAS
c/o Pranas Razgaitis
6755 Parkgate Oval, Seven Hills, Ohio 44131, U.S.A.

Alp(LKA) 1745
1990, Nr.2

Kaina 4 dol.